

ПРОСУВАННЯ ҐЕНДЕРНОЇ
РІВНОСТІ ТА РОЗШИРЕННЯ
ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ
ЖІНОК В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ
ЕФЕКТИВНУ СПІВПРАЦЮ
В ЦІЛЯХ РОЗВИТКУ ТА
ФІНАНСУВАННЯ

ПОДЯКА

Цю публікацію підготувала міжнародна експертка з питань фінансування міжнародного розвитку Терезіта Келлі Лопес-Труссар у співпраці з Ларисою Магдюк, національною консультанткою, у рамках проєкту ООН Жінки в Україні «Гендерна рівність у центрі реформ, миру та безпеки», що фінансується Урядом Швеції.

Структура ООН Жінки в Україні висловлює подяку Офісу віце-прем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, Урядовій уповноваженій з питань гендерної політики, Директорату координації міжнародної технічної допомоги Секретаріату Кабінету Міністрів України та Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України за надання важливих рекомендацій на різних етапах проведення дослідження для підготовки цього звіту. Авторки також хочуть подякувати всім державним та недержавним установам та організаціям, які надали необхідну та важливу інформацію, а також долучилися до інтерв'ю, що проводилися в рамках цього дослідження.

Погляди, викладені в публікації, належать авторам та необов'язково відображають позицію структури ООН Жінки, Організації Об'єднаних Націй та будь-якої з її асоційованих організацій або офіційну позицію Уряду Швеції.

ООН Жінки є структурою ООН, яка працює над питаннями гендерної рівності та розширенням прав і можливостей жінок. Світовий лідер у питаннях, які стосуються жінок та дівчат, організація ООН Жінки заснована з метою покращення реалізації їхніх потреб у всьому світі.

ООН Жінки підтримує держави-члени ООН у встановленні світових стандартів для досягнення гендерної рівності та співпрацює з представниками уряду та громадянського суспільства щодо розробки законів, стратегій, програм та послуг, необхідних для реалізації цих стандартів. Організація виступає за рівноправну участь жінок у всіх аспектах життя і зосереджується на п'яти пріоритетних цілях: зростання лідерства жінок та їхня активна участь у процесах розвитку; боротьба з насиллям проти жінок; залучення жінок до всіх аспектів у процесах розбудови миру та безпеки; розширення повноважень жінок у економічній сфері; надання пріоритетності питанням гендерної рівності в державному плануванні та бюджетуванні. Окрім того, ООН Жінки координує та підтримує систему роботи ООН у питаннях покращення ситуації щодо гендерної рівності.

Ця публікація виготовлена із сертифікованих матеріалів вторинної переробки. ООН Жінки в Україні підтримує стале довкілля та сприяє досягненню Цілей сталого розвитку.

Ми реалізуємо Кодекс екологічної поведінки та «зелені» закупівлі, обираючи товари та послуги, які мінімізують вплив на навколишнє середовище.

ЗМІСТ

АКРОНІМИ ТА АБРЕВІАТУРИ	4
РЕЗЮМЕ	6
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 — ҐЕНДЕРНА РІВНІСТЬ І РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ	12
1.1. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року та ЦСР 5	13
1.2. Аддис-Абебська програма дій та План дій щодо тран- сформаційного фінансування для досягнення цілей у сфері ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок	15
1.3. Глобальне партнерство для ефективної співпраці в цілях розвитку	19
1.4. «Велика Сімка» та Партнерство Біарріц для досягнення ґендерної рівності	21
1.5. Роль ООН Жінки в переддень 25-ої річниці Пекінської де- кларації та Платформи дій і Четвертої всесвітньої конференції зі становища жінок	22
РОЗДІЛ 2 – ҐЕНДЕРНА РІВНІСТЬ І РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК В УКРАЇНІ	24
2.1. Соціальний, економічний та політичний контекст	25
2.2. Політичні, правові та інституційні рамки у сфері забезпечен- ня ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок	30
2.3. Можливості та виклики на шляху просування ґендерної рівності на національному рівні	45
2.4. Національна архітектура співпраці в цілях розвитку задля досягнення ґендерної рівності	46

РОЗДІЛ 3 – ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК В УКРАЇНІ	51
3.1. Національне державне фінансування забезпечення гендерної рівності	52
3.2. Міжнародне державне фінансування забезпечення гендерної рівності	59
РОЗДІЛ 4 – ДИНАМІКА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СПІВПРАЦІ З МЕТОЮ РОЗВИТКУ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ	64
4.1. Особливості та динаміка співпраці з метою розвитку для забезпечення гендерної рівності	65
4.2. Пріоритети роботи	67
4.3. Виклики та перешкоди	70
РОЗДІЛ 5. ЗАКЛЮЧНІ ЗАУВАЖЕННЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ	74
5.1. Практичне втілення політичної волі на користь жінок та дівчат	76
5.2. Посилення співробітництва з метою розвитку у сфері гендерної рівності	76
5.3. Збільшення внутрішнього державного фінансування для забезпечення гендерної рівності	77
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ПОСИЛАННЯ	78
ДОДАТОК 1. Методологія	84
ДОДАТОК 2. Перелік інституцій, які брали участь у дослідженні	87
ДОДАТОК 3. Опитувальник для проведення інтерв'ю	88

АКРОНІМИ ТА АБРЕВІАТУРИ

ААПД	Аддис-Абебська програма дій
ВВП	валовий внутрішній продукт
ВНД	валовий національний дохід
ВПО	внутрішньо переміщені особи
ҐОБ	гендерно-орієнтоване бюджетування
ГПЕСР	Глобальне партнерство для ефективного співробітництва в цілях розвитку
грн.	українська гривня
ДМР	Департамент міжнародного розвитку (Великобританія)
ЄС	Європейський Союз
ЄС в Україні	Представництво Європейського Союзу в Україні (Київ)
ІґН	Індекс ґендерної нерівності
ІЛР	Індекс людського розвитку
КЛДЖ	Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
КСР	Комітет сприяння розвитку
КСЖ	Комісія ООН зі статусу жінок
МВФ	Міжнародний Валютний Фонд
МЗС	Міністерство закордонних справ
МСП	Міністерство соціальної політики
Мінфін	Міністерство фінансів
МФУ	міжнародні фінансові установи
НАТО	Організація Північноатлантичного договору
НДІ	Національний демократичний інститут
НПД	національний план дій
НУО	неурядова організація
ОБСЕ	Організація з безпеки та співробітництва в Європі
ОВПМ	Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції

ОГС	організація громадянського суспільства
ОДР	офіційна допомога з метою розвитку
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ООН Жінки	Структура Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок
ОТГ	об'єднані територіальні громади
ПВЗВТ	Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі
Пекін+25	25-та річниця Пекінської декларації та Платформи дій
ПКС	паритет купівельної спроможності
ПРООН	Програма розвитку ООН
РЕ	Рада Європи
РРБ ООН 1325	Резолюція Ради Безпеки ООН 1325
УВКПЛ	Управління Верховного комісара ООН з прав людини
УАМ	Українська асоціація маркетингу
УДФ	управління державними фінансами
УЖФ	Український жіночий фонд
ЦРТ	Цілі розвитку тисячоліття
ЦСР	Цілі сталого розвитку
GAC	Глобальні питання Канади (Департамент зовнішніх справ Канади)
GIZ	Німецьке товариство міжнародного співробітництва
G7	Велика сімка
NIRAS	Консалтинг з розвитку NIRAS
SEK	шведська крона
SIDA	Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку
UNFPA	Фонд ООН у галузі народонаселення
USAID	Агентство США з міжнародного розвитку

РЕЗЮМЕ

У той час як світова спільнота підводить підсумки прогресу, досягнутого на шляху забезпечення гендерної рівності та розширення прав жінок із часу прийняття Пекінської декларації та Платформи дій (1995 р.) і Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року (2015 р.), 2020 рік відкриває нові можливості для мобілізації зростаючого державного фінансування та більш цілеспрямованих дій на підтримку всіх жінок та дівчат у світі, у тому числі в Україні.

Результати проведеного дослідження показують, що, незважаючи на складні внутрішні умови, уряд України брав активну участь у всіх основних процесах, спрямованих на забезпечення гендерної рівності та глобального розвитку з моменту проголошення незалежності України в 1991 р. Однак, досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні залишається незавершеним процесом, оскільки законодавчі зміни та політична воля не завжди знаходять практичне втілення, зокрема в умовах відсутності ефективних механізмів моніторингу повноти виконання національних та міжнародних зобов'язань.

Також зберігаються численні виклики щодо просування порядку денного із гендерної рівності на національному та субнаціональному рівнях, у тому числі через брак скоординованого та всебічного підходу уряду до гендерної інтеграції, слабкий національний гендерний механізм та недостатній рівень внутрішнього державного фінансування гендерних програм, стратегій та організацій, які захищають права жінок. Крім того, наявність вкрай консервативного антигендерного руху, разом із глибоко вкоріненими патріархальними поглядами та гендерними стереотипами, що існують в українському суспільстві, формують загрози щодо зведення нанівець результатів прогресу в сфері гендерної рівності, яких було досягнуто за рахунок значних зусиль.

У **Розділі 1** надається огляд міжнародної ситуації та процесів, завдяки яким жінки та дівчата перебувають у центрі порядку денного сталого розвитку, в результаті чого поряд із окремо визначеною Ціллю щодо досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ЦСР 5) наголошується на необхідності інтеграції гендерних цілей і показників у всі інші Цілі сталого розвитку. Це ілюструє взаємопов'язаність та взаємодоповнюючий характер політичних підходів та цілей (наприклад, між ЦСР та фінансуванням процесів розвитку; моніторингом глобального партнерства для ефективного розвитку та прогресом впровадження ЦСР; Планом дій, ухваленим в Аддис-Абебі та Найробіським підсумковим документом), які спрямовані на забезпечення сприятливої та всебічної глобальної рамкової основи для досягнення гендерної рівності в співпраці в цілях розвитку. Крім того, у цьому розділі також розкривається певна послідовність та конвергенція ролей та зусиль (наприклад, між країнами «Великої сімки» та структурою ООН Жінки; національних та супранаціональних оглядів «Пекін+25»), що здійснюються різними адвокатами гендерної рівності.

У **Розділі 2** доводиться, що, у відповідності до світових тенденцій, протягом останніх років Україна приділяла серйозну увагу питанню гендерної рівності, визначивши його важливим пріоритетом державної політики, якому належить чільне місце в порядку денному уряду. У розділі також відзначається значний прогрес щодо подолання глибокої економічної та фінансової кризи, зумовленої розгортанням збройного конфлікту на Сході України. Водночас, у ньому підкреслюється збереження гендерної нерівності та деяких соціально-економічних розривів, які обмежують можливості жінок, що стримує загальний розвиток країни, а також темпи реалізації порядку денного державних реформ та європейської та євроатлантичної інтеграції.

У цьому розділі також обговорюється рівень впровадження та звітування щодо відповідних інструментів політики Організації Об'єднаних Націй (ООН) та Європейського Союзу, а також надається загальна картина досягнень у сфері розробки національних правових та інституційних рамок, що безпосередньо впливають на захист прав жінок та дівчат у країні. Зокрема, в розділі представлено вагомий зусилля українських державних органів щодо адаптації та узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами, а також прискорення впровадження ключових рекомендацій та найкращих практик у сфері гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

Рішуча політична воля уряду України щодо просування гендерної рівності та прав жінок на місцевому та національному рівнях чітко закріплена в таких стратегічних документах: Національна стратегія у сфері прав людини та План дій щодо її реалізації на період до 2020 року; Державна соціальна програма забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року; Національний план дій із виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до 8-ої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року; Національний план дій щодо виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на період до 2020 року.

Численні державні установи, двосторонні, багатосторонні та приватні організації, інститути громадянського суспільства беруть участь у заходах із розвитку співробітництва, реалізації проектів і програм, орієнтованих на сприяння гендерній рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні. Тематична група донорів з питань гендерної рівності, яку очолює віце-прем'єр-міністр із питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, виступає найважливішим інституційним механізмом співпраці уряду та донорів у сфері

координації та просування політичного діалогу з питань гендерної рівності. Станом на жовтень 2019 р. щонайменше 58 із 69-ти проектів чи ініціатив у сфері гендерної рівності, інформація про які узагальнювалася учасниками Тематичної групи донорів з питань гендерної рівності, повністю або частково узгоджувалися з основними документами, що визначають державну політику України у сфері гендерної рівності та прав жінок.

У **Розділі 3** розглядається питання ефективної мобілізації ресурсів як один із найважливіших чинників успішного виконання зобов'язань у сфері гендерної рівності на національному та міжнародному рівнях. Як зазначається в розділі, зважаючи на **сукупні ресурси у розмірі 51,5 млн. грн. (або 1,8 млн. дол. США¹)**, що були виділені з державного бюджету на реалізацію ключових планів і стратегій у сфері гендерної рівності протягом 2016-2021 рр., обсяги внутрішнього державного фінансування є недостатніми для забезпечення амбітних гендерних пріоритетів країни; вони значно поступаються **433 млн. дол. США** в середньому на рік, що були спрямовані в Україну протягом 2016-2017 рр. як офіційна допомога, зосереджена на питаннях гендерної рівності, з боку членів Комітету сприяння розвитку (КСР) Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Згідно з загальнодоступними даними Кредиторської системи звітування ОЕСР (КСЗ) станом на вересень 2019 р., до п'ятірки найбільших донорів, допомога яких зосереджується на питаннях гендерної рівності в Україні, належали інституції Європейського Союзу, Німеччина, США, Швеція та Канада (у порядку зменшення розміру наданої допомоги). Із **загальним обсягом гендерно-орієнтованої допомоги² у 433,646 млн. дол. США** в середньому на рік протягом 2016-2017 рр. (відповідно **33%** двосторонньої допомоги), більша частина донорського фінансування для України з боку КСР (**32% або 417,428 млн. дол. США**) інтегрувала просування гендерної рівності та розширення

1 Згідно стандартного курсу обміну валют станом на 20.11.2020 р. <https://www.xe.com/fr/currencyconverter/convert/?Amount=51%E2%80%AF593%E2%80%AF000&From=UAH&To=USD>

2 ОЕСР відстежує двосторонню допомогу, яка спрямована на гендерну рівність та розширення прав і можливостей жінок як головну (першочергову) чи важливу (другорядну) політичну ціль, використовуючи маркер політики гендерної рівності КСР- якісний статистичний інструмент для реєстрації діяльності з надання допомоги. <https://www.oecd.org/dac/gender-development/Handbook-OECD-DAC-Gender-Equality-Policy-Marker.pdf>

можливостей жінок як важливе завдання в 2016-2017 рр. Разом із тим, підтримка членами КСР програм, які були спеціально спрямовані на просування гендерної рівності та розширення можливостей жінок, як головне або першочергове завдання, залишалася протягом цього періоду низькою, на рівні **1%** (або **14,626 млн. дол. США**).

У **Розділі 4** досліджується динаміка та особливості співпраці у цілях розвитку в сфері гендерної рівності на рівні країни. Загалом, для збору інформації та підготовки цього звіту були проведені консультації з 17 інституціями (8 донорських агенцій, 6 державних установ і 3 організації громадянського суспільства). Як показали результати інтерв'ю, що були проведені у жовтні-листопаді 2019 р., 14 із них взяли на себе зобов'язання із впровадження комплексного гендерного підходу, який застосовується наскрізно у всіх програмах в Україні. Кілька опитаних також підтвердили вищенаведені висновки, підкресливши, що політичний дискурс уряду України про необхідність просування гендерної рівності не підкріплюється фактичними діями та фінансовими ресурсами. Поняття гендерно-орієнтованого бюджетування та гендерно-орієнтованого фінансування часто плутаються та використовуються як взаємозамінні практично всіма партнерами у сфері розвитку, які працюють в Україні.

Крім того, серед найбільш важливих викликів щодо досягнення гендерної рівності та розширення прав

і можливостей жінок в Україні зазначалися: брак інституціоналізації та координації національної політики у сфері гендерної рівності; низька обізнаність та недостатнє розуміння питань гендерної рівності серед усіх громадян; існування усталених стереотипів щодо ролі та місця жінки в суспільстві.

Цей звіт завершується наданням **стратегічних пропозицій** для розробників політики, у тому числі щодо необхідності прикладання зусиль для нарощування наразі низького рівня внутрішнього державного фінансування політики у сфері гендерної рівності, а також щодо забезпечення більш цільового характеру та тематичної спрямованості програм у сфері гендерної рівності, що підтримуються спільнотою донорів. У розділі також уряд України заохочується до активізації загальних зусиль щодо розвитку моніторингу та зміцнення потенціалу у сфері статистики, включаючи відслідковування гендерно-орієнтованого фінансування.

У стратегічних пропозиціях також зазначається, що Україна може виграти від посилення координації та інституціоналізації політики гендерної рівності, зміцнення національного механізму забезпечення гендерної рівності та покращення якості співробітництва в цілях розвитку в сфері гендерної рівності з організаціями громадянського суспільства. Крім того, існує необхідність у подальшому підвищенні обізнаності щодо гендерної політики та роз'ясненні її переваг для всього українського суспільства.

ВСТУП

Інтеграція ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок були визнані в усьому світі як найважливіші чинники досягнення сталого розвитку для всіх, і затверджені міжнародною спільнотою через низку інструментів, процесів та документів, які були розроблені на високому рівні протягом останніх років: Цілі сталого розвитку та Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року, Аддис-Абебська програма дій, Глобальне партнерство для ефективної співпраці в галузі розвитку та «Партнерство Біарріц», започатковане країнами «Великої сімки» для утвердження ґендерної рівності. Ці чотири документи, що затверджують принципи та зобов'язання, чітко обґрунтовують необхідність збільшення обсягів фінансування, вдосконалення співпраці в галузі розвитку та посилення громадських дій для утвердження ґендерної рівності та повного розширення прав і можливостей жінок, особливо на рівні країн.

Структура ООН Жінки, як глобальний лідер у складі агенцій ООН, діяльність якої присвячена просуванню ґендерної рівності та розширенню прав і можливостей жінок, надає стратегічні консультації та технічну підтримку Офісу віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, Апарату Урядового уповноваженого з питань ґендерної політики, Директорату координації міжнародної технічної допомоги Секретаріату Кабінету Міністрів України та Міністерству економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України щодо посилення ґендерно-орієнтованого фінансування та співробітництва в цілях розвитку.

Світовий лідер у питаннях, які стосуються жінок та дівчат, структура ООН Жінки заснована з метою покращення реалізації їхніх потреб у всьому світі. ООН Жінки підтримує держави-члени ООН у встановленні світових стандартів для досягнення ґендерної рівності та співпрацює з представниками

уряду та громадянського суспільства щодо розробки законів, стратегій, програм та послуг, необхідних для реалізації цих стандартів. Організація виступає за рівноправну участь жінок у всіх сферах життя і зосереджується на п'яти пріоритетних цілях: зростання лідерства жінок та забезпечення їхньої активної участі у процесах розвитку; боротьба з насиллям проти жінок; залучення жінок до всіх складових процесів розбудови миру та безпеки; розширення повноважень жінок у економічній сфері; надання пріоритетності питанням ґендерної рівності в державному плануванні та бюджетуванні. Окрім того, ООН Жінки координує та підтримує роботу системи ООН у питаннях покращення ситуації у сфері ґендерної рівності.

ООН Жінки у партнерстві з Офісом віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції розпочали проєкт «Посилення підзвітності в питаннях ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в контексті національних реформ, миру і безпеки» (за фінансової підтримки Швеції) задля того, щоби підтримати уряд України у досягненні трансформаційних результатів шляхом інтеграції ґендерної рівності та зобов'язань із прав людини в національні реформи та процеси миру та безпеки, а також впровадження механізмів адекватного фінансування, імплементації, моніторингу та оцінки.

Підготовлена на запит Офісу віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, що стосується національних та міжнародних зобов'язань України у сфері ґендерної рівності, ця публікація є важливим внеском у загальну технічну підтримку, яку ООН Жінки надає уряду України. Вона має на меті здійснення аналізу співпраці та фінансування в цілях розвитку з погляду перспективи ґендерної рівності, а також з огляду на більш широкі глобальні процеси оцінювання прогресу щодо реалізації Цілей сталого розвитку.

Зокрема, ООН Жінки співпрацюють з Офісом віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, Апаратом Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, Директоратом координації міжнародної технічної допомоги Секретаріату Кабінету Міністрів України та Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України у напрямі збільшення обсягів та ефективного використання офіційної допомоги для виконання національних та міжнародних зобов'язань країни у сфері гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, а також впровадження відповідних систем моніторингу та відстеження розподілу видатків на забезпечення гендерної рівності в Україні.

У звіті також представлено огляд важливої ролі гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у контексті ефективності розвитку та Порядку денного сталого розвитку до 2030 року, з особливим акцентом на зусиллях із просування гендерної рівності, що останнім часом прикладалися на глобальному рівні країнами «Великої сімки» та структурою ООН Жінки, зокрема в світлі 25-ої річниці Пекінської декларації та Платформи дій та Четвертої всесвітньої конференції зі становища

жінок. Звіт також окреслює ключові міжнародні нормативні рамки, які покликані підтримувати процеси досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок на рівні країни, а також визначає основні можливості та виклики для успішного втілення національного законодавства та інших ключових політичних заходів, що здійснюються урядом України. Він також висвітлює низку ініціатив та проєктів, які свідчать про енергійність та потужність співпраці в цілях розвитку у сфері просування гендерної рівності в Україні.

У звіті оцінюється рівень національних та міжнародних державних фінансових інвестицій для забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні. У ньому відзначається необхідність і надалі прикладати зусилля з боку уряду для збільшення обсягу фінансових ресурсів, які спрямовуються на забезпечення гендерної рівності та їх ефективного відстеження. Звіт також ілюструє масштаби та якість взаємодії та співпраці між урядовими установами та ключовими партнерами з розвитку, які працюють з питаннями гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок на місцях.

Ресурси, часові рамки та обмеження

Звіт ґрунтується на широкому огляді літератури та кабінетному дослідженні понад 100 документів у сфері планування політики, досліджень і оцінок, нормативно-правових актів та інших відповідних аналітичних ресурсів³. Статистичний аналіз даних щодо офіційної допомоги в цілях розвитку був доповнений результатами опитування ключових інституцій, отриманих у результаті 17-ти глибинних інтерв'ю з 28 представниками та представницями різних органів влади, донорських/партнерських агенцій з розвитку та організацій громадянського суспільства.

Це дослідження у загальних рисах охоплює період після завершення першого базового дослідження «Гендерний аналіз міжнародної допомоги для розвитку в Україні»⁴, що було проведене за підтримки ООН Жінки в Україні в 2013 р., і до початку 2020 р.; особливий фокус аналізу зосереджується на останніх статистичних даних та інформації, наявних на момент проведення дослідження.

Збір даних для цього дослідження проводився у вересні-листопаді 2019 р. Верифікація, обробка та аналіз кількісної та якісної інформації, що була використана в цьому звіті, здійснювалися протягом грудня 2019 р. – лютого 2020 р. Проєкт звіту було

3 З Методологією дослідження можна ознайомитися в Додатку 1.

4 ООН Жінки (2013), Гендерний аналіз міжнародної допомоги для розвитку в Україні. Базове дослідження. <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2016/05/gender-analysis-of-official-development-assistance-to-ukraine--baseline-mapping-study>

надіслано до інституцій, представники та представниці яких брали участь в опитуванні, та до інших профільних установ та організацій протягом березня – жовтня 2020 р. Отримані коментарі та відгуки були розглянуті та, за можливості, враховані у фіналізованому варіанті звіту наприкінці листопада 2020 р.

Це дослідження призначене для використання державними органами, розробниками політики, державними та приватними фінансовими установами з питань розвитку, двосторонніми та багатосторонніми донорськими організаціями, спеціаліст(к)ами з питань гендерної рівності, організаціями громадянського суспільства та іншими партнерами з розвитку.

У звіті надається загальний огляд досягнень та викликів у сфері просування гендерної рівності в Україні за останні роки, але не ставиться завдання щодо всебічного висвітлення результатів усіх досліджень або детального аналізу пов'язаних із ними питань. Крім того, через відсутність загальнодоступної інформації на субнаціональному/місцевому рівні у цьому звіті не було проаналізовано регіональні/місцеві фінансові дані чи бюджети (Розділ 3). Можливості якісного аналізу основних характеристик та динаміки розвитку співробітництва у сфері гендерної рівності (Розділ 4) також досить обмежені через незначну кількість респондентів/ок, які представляли недержавний і приватний сектори.

РОЗДІЛ 1

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ І РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ

Гендерна рівність і розширення прав і можливостей жінок були визнані у всьому світі як ключові пріоритети досягнення сталого розвитку для всіх. Міжнародна спільнота поставила жінок та дівчат на чільне місце глобального Порядку денного в сфері розвитку, зокрема через ухвалення Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.), Пекінської декларації та Платформи дій (1995 р.), Декларації тисячоліття Організації Об'єднаних Націй (2000 р.), заключних документів чотирьох Форумів високого рівня щодо ефективності допомоги у цілях розвитку (2003–2011) та Порядку денного сталого розвитку до 2030 року (що включає Цілі сталого розвитку та Аддис-Абебську програму дій, 2015 р.).

У цьому розділі досліджується роль гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у контексті міжнародного розвитку, з особливим акцентом на Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року та Ціль сталого розвитку 5 (ЦСР5), Аддис-Абебську програму дій та План дій щодо трансформаційного фінансування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, а також роботу Глобального партнерства з питань ефективного розвитку. В ньому також стисло викладено огляд нещодавніх зусиль щодо просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок із боку країн «Великої сімки» (G7), а також ролі ООН Жінки у зв'язку з відзначенням 25-ої річниці Пекінської декларації та Платформи дій та Четвертої всесвітньої конференції зі становища жінок.

1.1. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року та ЦСР 5

Сімнадцять Цілей сталого розвитку та 169 завдань Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року покликані завершити виконання невирішених завдань Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ) та вийти за їх рамки, передбачаючи всебічну реалізацію прав людини, а також досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей всіх жінок і дівчат⁵. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року — це інтегрована, нероздільна й універсальна рамка, яка застосовується до всіх країн (бідних, з середнім рівнем доходу та багатих) і закликає до дій із подолання всіх форм бідності, боротьби з нерівністю та змінами клімату, гарантуючи, що нікого не буде залишено осторонь.

Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року закликає до «світу, в якому всі жінки і дівчата користуються перевагами абсолютної гендерної рівності, і в якому усунені всі правові, соціальні та економічні перешкоди на шляху розширення їхніх прав та можливостей»⁶, тому його одностайне прийняття на історичному саміті Організації Об'єднаних Націй у вересні 2015 р. чітко продемонструвало

тверду рішучість світових лідерів будувати більш мирні, справедливі та інклюзивні суспільства, захищати права людини та сприяти гендерній рівності та розширенню можливостей жінок і дівчат.

Визначивши самостійну ціль щодо забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ЦСР 5 «Забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчаток»), Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року також підкреслює важливість гендерної рівності як неодмінної умови досягнення сталого розвитку та ключового рушія прогресу, а також запоруки успішної реалізації інших цілей. Крім того, він закликає до систематичного наскрізного гендерного мейнстрімінгу під час впровадження Порядку денного до 2030 року.

ЦСР 5 втілює в собі амбіції міжнародної спільноти щодо досягнення повної рівності між жінками та чоловіками, а також повного розширення прав і можливостей жінок і дівчат у всьому світі до 2030 р. (Вставка 1).

5 Преамбула, Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/RES/70/1).

6 Параграф 8, Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/RES/70/1).

ВСТАВКА 1**Обґрунтування, зобов'язання та завдання щодо утвердження ґендерної рівності та розширення можливостей жінок**

Обґрунтування	Ціль 5. Забезпечення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчаток
<p>«Ми зустрічаємося у час, коли на шляху сталого розвитку постали величезні виклики. Мільярди наших громадян досі бідують, позбавлені можливості жити гідним життям. Посилюється нерівність усередині країн та між ними. Існують колосальні диспропорції у розподілі можливостей, матеріальних цінностей та влади. Ґендерна нерівність залишається однією з ключових проблем. Глибоке занепокоєння викликає безробіття, особливо серед молоді. Глобальні загрози здоров'ю людей, частіші та сильніші стихійні лиха, конфлікти, що загострюється, насильницький екстремізм, тероризм і пов'язані з цим гуманітарні кризи та вимушене переміщення населення загрожують звести нанівець більшу частину успіхів у царині розвитку, досягнутих в останні десятиріччя...»⁷</p>	<p>5.1 Повсюдно ліквідувати всі форми дискримінації щодо всіх жінок і дівчаток</p> <p>5.2 Викоринити всі форми насильства щодо всіх жінок і дівчаток у публічній та приватній сферах, включаючи торгівлю людьми, сексуальну та інші форми експлуатації</p> <p>5.3 Ліквідувати всі шкідливі види практики, такі як дитячі, ранні та примусові шлюби й операції, що калічать, на жіночих статевих органах</p> <p>5.4 Визнавати та цінувати неоплачувану працю з догляду і роботу з ведення домашнього господарства, надаючи комунальні послуги, інфраструктуру та системи соціального захисту і заохочуючи принцип спільної відповідальності у веденні господарства і в сім'ї, з урахуванням національних особливостей</p>
<p>Зобов'язання</p> <p>«Неможливо повною мірою розкрити людський потенціал і забезпечити сталий розвиток, якщо половині людства буде, як і раніше, відмовлено в усіх правах людини та можливостях. Жінки та дівчата повинні користуватися рівним доступом до якісної освіти, економічних ресурсів і можливостей брати участь у політичному житті, а також рівними з чоловіками та хлопцями можливостями щодо зайнятості, лідерства і прийняття рішень на всіх рівнях. Ми спрямуємо свою роботу на значне збільшення інвестицій задля усунення ґендерного розриву та посилення підтримки інституцій, що опікуються питанням ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат на глобальному, регіональному і національному рівнях. Усі форми дискримінації та насильства щодо жінок і дівчат будуть ліквідовані, зокрема й шляхом залучення чоловіків та хлопців»⁸.</p>	<p>5.5 Забезпечити всебічну і реальну участь жінок та рівні можливості для лідерства жінок на всіх рівнях прийняття рішень у політичному, економічному та суспільному житті</p> <p>5.6 Забезпечити загальний доступ до послуг у галузі охорони сексуального та репродуктивного здоров'я та до реалізації репродуктивних прав відповідно до Програми дій Міжнародної конференції з народонаселення та розвитку, Пекінської Платформи дій, а також підсумкових документів конференцій з розгляду перебігу їх виконання</p> <p>5.a Провести реформи з метою надання жінкам рівних прав на економічні ресурси, а також доступу до володіння та розпорядження землею та іншими формами власності, фінансових послуг, успадкованого майна та природних ресурсів відповідно до національних законів</p> <p>5.b Активніше використовувати високоефективні технології, зокрема інформаційно-комунікаційні, для сприяння розширенню прав і можливостей жінок</p> <p>5.c Приймати та удосконалювати розумні стратегії та обов'язкові для дотримання закони з метою заохочення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат на всіх рівнях</p>

7 Параграф 14, Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/RES/70/1).

8 Параграф 20, Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/RES/70/1).

1.2. Аддис-Абебська програма дій та План дій щодо трансформаційного фінансування для досягнення цілей у сфері гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок

Спираючись на Монтеррейський консенсус 2002 р. та Дохінську декларацію 2008 р., Аддис-Абебська програма дій (ААПД) є невід'ємною частиною Порядку денного у сфері сталого розвитку (ПД) до 2030 року. Прийнята на Третій міжнародній конференції з фінансування розвитку (Аддис-Абеба, Ефіопія, 13–16 липня 2015 р.) та пізніше схвалена Генеральною Асамблеєю ООН⁹, ААПД визначає глобальні засади фінансування розвитку після 2015 р. та забезпечення фінансування для впровадження цілей ПД до 2030 р. Її повна імплементація має вирішальне значення для реалізації цілей та завдань сталого розвитку.

ААПД вимагає мобілізації та ефективного використання всіх видів ресурсів розвитку (внутрішніх, міжнародних, державних та приватних), водночас підтверджуючи відповідальність кожної окремої країни у здійсненні власного економічного та соціального розвитку. Вона також підкреслює важливу роль міжнародного фінансування у доповненні зусиль країн щодо мобілізації державних ресурсів на внутрішньому рівні.

Через ААПД глобальна спільнота підтвердила свою прихильність до «прийняття та посилення обґрунтованої політики та застосовуваного законодавства, а також трансформаційних заходів для сприяння гендерній рівності та розширення можливостей жінок і дівчат на всіх рівнях»¹⁰. Крім того, в ААПД зазначається необхідність застосування комплексного гендерного підходу до процесів формулювання та реалізації всієї фінансової, економічної, соціальної та екологічної політики; просування гендерно-орієнтованого бюджетування та забезпечення його моніторингу; а

також міститься терміновий заклик країн до відстеження та інформування щодо розподілу ресурсів для забезпечення діяльності у сфері гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

У контексті Третьої міжнародної конференції з фінансування розвитку, ключова група партнерів у сфері розвитку¹¹ очолила добровільну ініціативу, взявши на себе зобов'язання щодо «значного збільшення інвестицій (як за масштабами, так і за обсягом) для закриття прогалин у фінансуванні, що перешкоджають прогресу на шляху до гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок», як зазначається в *Аддис-Абебському плані дій щодо трансформаційного фінансування в цілях забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок*¹².

Цей План дій визначає 5 напрямів зобов'язань (ресурсів) та 16 відповідних трансформаційних стратегій та дій із фінансування (цілей) для прискорення виконання наявних (згідно Пекінської декларації та Платформи дій) та нових зобов'язань щодо гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (у контексті ПД до 2030). Основні сфери зобов'язань або ресурсів для реалізації цього Плану дій включають:

- Заходи внутрішньої політики та державні ресурси для забезпечення гендерної рівності та прав жінок (4 дії у сфері політики та фінансування),
- Заходи міжнародної політики та ресурси для забезпечення гендерної рівності та прав жінок (3 дії у сфері політики та фінансування),

9 Аддис-Абебська програма дій, прийнята на Третій міжнародній конференції з фінансування розвитку. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 27 липня 2015 р. (A/RES/69/313).

10 Пункт 6, Аддис-Абебська програма дій, прийнята на Третій міжнародній конференції з фінансування розвитку (ААПД). Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 27 липня 2015 р. (A/RES/69/313).

11 Уряд Бразилії, уряд Швеції, уряд Швейцарії, уряд Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), ООН Жінки та Жіноча робоча група із фінансування розвитку. <https://www.un.org/esa/ffd/ffd3/commitments/commitment/addis-ababa-action-plan-on-transformative-financing-for-gender-equality-and-womens-empowerment.html>

12 Аддис-Абебський план дій щодо трансформаційного фінансування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок; <http://www.oecd.org/dac/gender-development/Action%20Plan%20on%20Financing%20Gender%20Equality.pdf>

- Сприятливе середовище для розширення економічних можливостей жінок і сталого розвитку (4 дії у сфері політики та фінансування),
- Багатостороннє партнерство з питань ґендерної рівності та прав жінок на національному, регіональному та міжнародному рівнях (2 дії у сфері політики та фінансування),
- Дані, моніторинг та подальший контроль (3 дії щодо політики та фінансування).

На Рис. 1 наведено один приклад (що найбільше відповідає цьому дослідженню) дії у сфері політики та фінансування для кожної з п'яти сфер зобов'язань згідно положень Аддис-Абебського плану дій.

Рис. 1.

Сфери зобов'язань Аддис-Абебського плану дій щодо трансформаційного фінансування для досягнення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок

1.3. Глобальне партнерство для ефективної співпраці в цілях розвитку

Довготривалі зусилля міжнародної спільноти щодо поліпшення надання допомоги, розширення концепції від «допомоги» до «ефективної співпраці в цілях розвитку» та створення більш інклюзивних партнерств з метою розвитку, були відзначені чотирма знаковими процесами: (а) Перший форум високого рівня з питань ефективності допомоги (Рим, лютий 2003 р.); (б) Другий форум високого рівня щодо спільного прогресу в напрямі підвищення ефективності допомоги (Гармонізація, Узгодження та Результати), (Париж, лютий 2005 р.); (в) Третій Форум високого рівня з питань ефективності допомоги (Аккра, вересень 2008 р.); та (г) Четвертий форум високого рівня щодо ефективності допомоги (Бусан (Пусан), листопад 2011 р.)¹³.

Спираючись на попередню роботу у сфері ефективності надання допомоги¹⁴, під час роботи Четвертого форуму високого рівня з питань ефективності допомоги (м. Бусан (Пусан), Південна Корея, 2011 р.) було засновано Глобальне партнерство для ефективної співпраці в цілях розвитку (ГПЕСР). Робота ГПЕСР ґрунтується на чотирьох спільних принципах ефективної співпраці в цілях розвитку — *національна відповідальність, зосередження уваги на результатах, інклюзивне партнерство, прозорість та взаємна підзвітність* — які були закріплені в Бусанській угоді про партнерство та затверджені більш ніж 160 урядами та понад 50 організаціями.

Глобальне партнерство — це багатостороння платформа для просування ефективності зусиль для співробітництва в сфері розвитку з метою досягнення довготривалих результатів та сприяння досягненню ЦСР¹⁵. Воно об'єднує уряди, двосторонні та багатосторонні організації, громадянське

суспільство, приватний сектор та інші зацікавлені сторони в сфері розвитку, які прагнуть посилити ефективність своїх партнерських відносин в цілях розвитку.

Робота ГПЕСР має на меті сприяти ефективному співробітництву з розвитку, спрямованому на подолання всіх форм бідності та нерівності, просування сталого розвитку та забезпечення того, аби ніхто не залишився осторонь; і тому повністю узгоджується з прагненнями та амбіціями Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року. Більш конкретно, через добровільну систему моніторингу, що підтримується країнами та включає 10 індикаторів¹⁶, ГПЕСР відстежує прогрес у впровадженні чотирьох принципів ефективної співпраці з розвитку, а також намагається зафіксувати зміни поведінки, орієнтуючись на те, яким чином партнери співпрацюють на рівні країни. Зокрема, моніторинг ГПЕСР генерує докази для відстеження прогресу на рівні країни щодо впровадження завдань ЦСР 5с, 17.15 та 17.16 (див. нижче), і, у такий спосіб, сприяє Політичному форуму високого рівня зі сталого розвитку ООН та глобальному процесу аналізу та подальшої діяльності щодо реалізації ЦСР.

Аддис-Абебська програма дій (ААПД) також визнає роль міжнародної співпраці в галузі розвитку як найважливішу складову для повної реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року і відзначає важливу роботу, яку проводить Глобальне партнерство для ефективної співпраці в цілях розвитку. Зокрема, ААПД вітає триваючі зусилля щодо «покращення якості, результативності та ефективності співпраці в галузі розвитку та інші міжнародні зусилля у сфері державних фінансів, що, окрім іншого, включає дотримання узгоджених

13 Ці події на високому рівні не висвітлюються в цьому звіті, оскільки вони вже обговорювалися в початковій публікації «Гендерний аналіз міжнародної допомоги для розвитку в Україні. Базове дослідження» за результатами дослідження, яке у 2012–2013 рр. проводилося ООН Жінки за підтримки Європейської Комісії. <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2016/05/gender-analysis-of-official-development-assistance-to-ukraine--baseline-mapping-study>

14 Повну інформацію про Порядок денний щодо ефективності допомоги та форуми високого рівня див. за посиланням: <https://www.oecd.org/dac/effectiveness/thehighlevelforaonaideffectivenessahistory.htm>.

15 Веб-сайт Глобального партнерства для ефективної співпраці в цілях розвитку <http://effectivecooperation.org/about/about-the-partnership/>

16 Про веб-сайт Глобального партнерства для моніторингу прогресу та посилення підзвітності <http://effectivecooperation.org/monitoring-country-progress/what-is-global-partnership-monitoring/>

принципів ефективності співробітництва з метою розвитку»¹⁷. ААПД також закликає країни відстежувати та повідомляти про розподіл ресурсів для здійснення заходів із досягнення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

Окрім надання простору, де учасники процесу розвитку можуть зібратися для обговорення конкретних рішень для досягнення ЦСР, ГПЕСР підтримує політичну динаміку процесу реалізації порядку денного з питань співпраці в цілях розвитку на засіданнях на рівні міністрів. Зокрема, Друга зустріч на високому рівні в рамках ГПЕСР¹⁸

(організована урядом Кенії протягом 30 листопада - 1 грудня 2016 р.) підтвердила принципи та зобов'язання щодо ефективного співробітництва в галузі розвитку та закріпила роль цього форуму як важливої платформи, що показує «яким чином» потрібно взаємодіяти з усіма партнерами, щоби прискорити реалізацію Порядку денного на 2030 рік¹⁹. Зустріч об'єднала понад 4,5 тис. різних партнерів із 154 країн, для того, щоби вони могли домовитися про спільне бачення, спрямоване на максимальну ефективність та результативність усіх форм співпраці з метою розвитку, і завершилась схваленням Найробіського підсумкового документа.

ВСТАВКА 2

Обґрунтування, зобов'язання та завдання щодо утвердження ґендерної рівності та розширення можливостей жінок

Ціль сталого розвитку (ЦСР)	Завдання ЦСР	Індикатор ЦСР ²⁰	Принцип ефективного співробітництва в цілях розвитку	Індикатор ГПЕСР ²¹	Результати моніторингу ГПЕСР за 2019 р. ²²
<p>Ціль 5.</p> <p>Забезпечення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчаток</p> 	<p>5.с</p> <p>Приймати та удосконалювати розумні стратегії та обов'язкові для дотримання закони з метою заохочення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат на всіх рівнях</p>	<p>5.с.1</p> <p>Частка країн, які мають системи відстеження та виділяють державні видатки на забезпечення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок</p>	<p>Прозорість та взаємна підзвітність</p>	<p>Індикатор 8</p> <p>Країни мають прозорі системи відстеження державних коштів, що спрямовуються на ґендерну рівність та розширення прав і можливостей жінок (ЦСР 5с)</p> <p>Оцінює, чи існують в країні системи для відстеження державного фінансування на досягнення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та оприлюднення цієї інформації.</p> <p>[Цей індикатор виступає джерелом даних для подання звітності щодо завдання 5с ЦСР].</p>	<p>Результати Глобального партнерства показують, що 19% країн-партнерів мають комплексні системи відстеження та забезпечують доступність інформації щодо витрат ґендерного бюджету. На додаток до цього, 59% країн вжили заходів для створення таких систем і мають деякі базові елементи цих систем.</p>

17 Пункт 58, Аддис-Абебська програма дій Третьої міжнародної конференції з фінансування розвитку (ААПД). Постанова, прийнята Генеральною Асамблеєю 27 липня 2015 р. (A/RES/69/313).

18 Перша зустріч Глобального партнерства на високому рівні відбулася в Мехіко 15–16 квітня 2014 р.

19 Друга зустріч Глобального партнерства на високому рівні. <http://effectivecooperation.org/events/2nd-high-level-meeting/>

20 Глобальна рамка індикаторів для цілей та завдань цілей сталого розвитку Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року. https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202019%20refinement_Eng.pdf

21 Моніторингова рамка глобального партнерства <http://effectivecooperation.org/wp-content/uploads/2015/05/GPEDC-Monitoring-Framework-10-Indicators.pdf>

22 Глобальне партнерство для ефективної співпраці в цілях розвитку (2019 р.), Як зробити співпрацю з розвитку більш ефективною. Заголовки Частин I та II Звіту щодо прогресу реалізації глобального партнерства за 2019 рік.

Ціль сталого розвитку (ЦСР)	Завдання ЦСР	Індикатор ЦСР ²⁰	Принцип ефективного співробітництва в цілях розвитку	Індикатор ГПЕСР ²¹	Результати моніторингу ГПЕСР за 2019 р. ²²
<p>Ціль 17.</p> <p>Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку</p> 	<p>17.15</p> <p>Поважати наявний у кожній країні простір для стратегічного маневру, провідну роль країни у розробці та впровадженні політики ліквідації бідності й політики розвитку</p>	<p>17.15.1</p> <p>Розширити використання рамок механізмів оцінки результатів і інструментів планування, розроблених самими країнами, провайдерами у сфері співпраці з метою розвитку</p>	<p>Зосередженість на результатах</p>	<p>Індикатор 1а</p> <p>Партнери з розвитку використовують рамок механізми оцінки результативності, розроблені самими країнами (ЦСР 17.15)</p> <p>Вимірює узгодження програми партнерів із розвитку з визначеними країною пріоритетами та результатами, а також прогресивне використання країнами власної статистики, системи моніторингу та оцінки для відстеження результатів.</p> <p>[Цей показник є джерелом для звітування щодо цілі ЦСР 17.15].</p>	<p>Результати Глобального партнерства показують, що рівень застосування партнерами з розвитку розроблених у країнах рамок програм для оцінювання результатів та інструментів планування, що узгоджені з пріоритетами країни-партнера та використовують результати, статистику та системи моніторингу, знизився з 64% під час моніторингового раунда 2016 р. до 62% у 2018 р.</p> <p>Використання рамок показників і інструментів планування, розроблених країнами, залишається в середньому вищим серед багатосторонніх (66%), ніж серед двосторонніх (57%) партнерів</p>
<p>Ціль 17.</p> <p>Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку</p> 	<p>17.16</p> <p>Зміцнювати Глобальне партнерство в інтересах сталого розвитку, доповнюване партнерствами за участю багатьох зацікавлених сторін, які мобілізують і поширюють знання, досвід, технології та фінансові ресурси, для підтримання досягнення цілей у сфері сталого розвитку в усіх країнах, особливо у країнах, що розвиваються</p>	<p>17.16.1</p> <p>Кількість країн, які повідомляють про прогрес щодо застосування механізмів контролю ефективності розвитку за участі багатьох зацікавлених сторін, які підтримують досягнення ЦСР</p>		<p>Моніторингова рамка Глобального партнерства ефективної співпраці в цілях розвитку є прикладом наявних механізмів контролю ефективності розвитку.²³</p>	<p>Результати Глобального партнерства показують, що 45% із 114 країн (країн-партнерів та двосторонніх партнерів із розвитку), які здійснюють моніторинг ефективності розвитку за участю багатьох зацікавлених сторін, повідомили про прогрес у напрямі інклюзивного, прозорого та підзвітного партнерства з багатьма зацікавленими сторонами.</p>

23 Індикатори ЦСР — сховище метаданих. Показник 17.16.1: Кількість країн, які повідомляють про прогрес у справі застосування механізмів контролю ефективності розвитку за участі багатьох зацікавлених сторін, які підтримують досягнення Цілей сталого розвитку. <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-17-16-01.pdf>

ВСТАВКА 3.

Гендерна рівність та розширення прав і можливостей жінок і дівчат, Найробіський підсумковий документ

88. Ми, Глобальне партнерство, зобов'язуємось:

а) визначити пріоритетними інвестиції в доступну, недорогу та якісну соціальну інфраструктуру та основні послуги, що зменшують та перерозподіляють неоплачувану доглядову та домашню працю жінок, забезпечуючи їхню повну участь в економіці, включно з цифровою економікою;

б) поглибити інклюзивні партнерські стосунки з метою залучення заінтересованих сторін для забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок на національному, субрегіональному, регіональному та глобальному рівнях, зокрема через забезпечення повної та значущої участі поборників гендерної рівності, жіночих організацій та національних механізмів гендерної рівності;

в) продовжувати закликати до застосування гендерно-чутливих підходів та цілеспрямованих заходів в інтересах жінок і дівчат під час розробки фінансової, економічної, екологічної та соціальної політики;

г) заохочувати бізнес-сектор сприяти просуванню гендерної рівності шляхом сприяння повній та продуктивній зайнятості жінок та наданню гідної праці, рівній оплаті за однаково із чоловіками працю або роботу рівної вартості та рівним можливостям, а також захищати жінок від дискримінації та зловживань на робочому місці. Ми підтримуємо принципи розширення прав і можливостей жінок, встановлені ООН Жінки та Глобальним договором, та заохочуємо збільшувати інвестиції в бізнес, що належить жінкам;

д) забезпечити змістовний розгляд гендерної рівності та участі жінок та дівчат у процесах реалізації та моніторингу Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року на рівні країни, субрегіональному, регіональному та глобальному рівнях.

У Найробіському підсумковому документі²⁴ викладені диференційовані зобов'язання щодо ефективної співпраці з метою розвитку відповідно до груп заінтересованих сторін, та водночас визначаються диференційовані ролі та внесок у повне впровадження принципів спільної ефективності. Цей підсумковий документ розглядає ефективне співробітництво в галузі розвитку як засіб досягнення ЦСР та подолання найбільшого виклику з усіх — нікого на залишити осторонь.

Присвятивши окремий розділ питанням гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат²⁵, Найробіський підсумковий документ також зобов'язує своїх підписантів пришвидшити зусилля щодо досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок шляхом поглиблення партнерських відносин між зацікавленими сторонами та відстеження розподілу ресурсів

для цих зусиль; посилення спроможності гендерно-орієнтованого бюджетування та планування; та збільшення участі жіночих організацій у партнерствах заради розвитку²⁶. Крім того, в рамках принципу 4 щодо прозорості та підзвітності, партнери з країн, що розвиваються, також беруть на себе два конкретних зобов'язання²⁷, що особливо стосуються цього дослідження:

1. Зміцнити гендерно-орієнтоване бюджетування та планування через вдосконалення систематичного відстеження розподілу ресурсів для гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок і дівчат; і
2. Поглибити зусилля зі збору, аналізу, поширення, гармонізації та всебічного використання даних, із розбивкою за демографічними (включаючи стать, вік та наявність інвалідності) та

24 Глобальне партнерство для ефективної співпраці в цілях розвитку (1 грудня 2016 р.), Підсумковий документ Найробі, Найробі, Кенія. <http://effectivecooperation.org/wpcontent/uploads/2016/12/OutcomeDocumentEnglish.pdf>

25 Див. пункти 84–88 в основному тексті підсумків конференції в Найробі.

26 Пункт 16 Вступної частини Найробіського підсумкового документа.

27 Пункти 76 основного тексту підсумків конференції в Найробі.

географічними показниками для інформування політичних рішень та спрямування інвестицій, які можуть забезпечити належне використання державних витрат, які, зокрема, спрямовані на те, щоби й жінки, і чоловіки, отримували від них однакову користь та сприяли здійсненню принципу «нікого не залишити осторонь».

Вставка 3 демонструє зобов'язання щодо утвердження гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, взяті на себе членами ГПЕСР в окремому розділі Найробійського підсумкового документа.

1.4. «Велика Сімка» та Партнерство Біарріц для досягнення гендерної рівності

На саміті країн «Великої Сімки» (G7)²⁸, що відбувся 24-26 серпня 2019 р., світові лідери зобов'язалися прийняти нове законодавство, що сприятиме просуванню гендерної рівності через «Декларацію про гендерну рівність та розширення прав і можливостей жінок»²⁹, яка започаткувала Партнерство Біарріц для досягнення гендерної рівності³⁰, та пообіцяли підтримати створення Міжнародного фонду для постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктами, а також для розширення можливостей для освіти та навчання дівчат та жінок.

Спираючись на рекомендації Консультативної ради з питань гендерної рівності G7³¹, Партнерство Біарріц з утвердження гендерної рівності³² — це заклик до дій, який окреслює набір законодавчих принципів, типових законів та стратегій для просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат. Законодавчий пакет, що міститься в рекомендаціях Ради, також має на меті заохотити глобальну спільноту до вдосконалення своїх законодавчих рамок та забезпечити умови для їхньої реалізації з метою повної ліквідації

гендерної нерівності. Зокрема, Партнерство Біарріц закликає країни:

- Виявити та скасувати дискримінаційні закони та/або внести зміни до положень, які є дискримінаційними, у тому числі в країнах G7, де вони досі наявні,
- Прийняти та впровадити прогресивні законодавчі рамки, що сприяють гендерній рівності,
- Забезпечити необхідне фінансування для реалізації цих законодавчих рамок. Інвестувати в потужні механізми підзвітності та управління, включно з наданням підтримки громадянському суспільству,
- Вимірювати та звітувати щодо прогресу, ґрунтуючись на узгоджених індикаторах, що визначають конкретні терміни виконання зобов'язань.

Консультативна рада визначила 79 прикладів законів, політики та передового досвіду різних регіонів світу, які сприяють гендерній рівності в чотирьох ключових тематичних сферах — припинення гендерно зумовленого насильства; забезпечення

28 До семи країн G7 належать Канада, Франція, Німеччина, Італія, Японія, Великобританія та Сполучені Штати. Європейський Союз також бере участь у роботі G7 з 1977 р. Разом, на країни G7 припадає 40% світового ВВП і 10% населення світу. <https://www.elysee.fr/en/g7/2019/01/01/what-is-the-g7>

29 Декларація G7 про гендерну рівність та розширення прав і можливостей жінок (26.08.2019). <https://www.elysee.fr/admin/upload/default/0001/05/e8aa2525311a98227c935900abefdc7eb911896.pdf>. Декларація включає Додаток до Партнерства Біарріц щодо гендерної рівності та Додаток: Рекомендації Консультативної ради з питань гендерної рівності.

30 Кабінет Міністрів України схвалив приєднання країни до міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» у травні 2020 р. Україна отримала офіційний статус держави-члена Партнерства Біарріц у вересні 2020 р.: <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-stala-povnopravnoyu-uchasniceyu-partnerstva-biarric-63521#:~:text=Ukraine%20has%20gained%20official%20status,Lady%20in%20December%20last%20year>.

31 Рада є незалежним органом, який працює на громадських засадах, є автономним та незалежним від урядів країн. Консультативна рада з питань гендерної рівності була створена прем'єр-міністром Трюдо під час головування Канади в G7. Президент Макрон відновив мандат та членство в Раді за головування Франції у G7 у 2019 р.

32 G7 Франція (серпень 2019 р.), Партнерство Біарріц за гендерну рівність. Рекомендації Консультативної ради з питань гендерної рівності щодо просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей дівчат і жінок та заклик до дії.

інклюзивної, справедливої та якісної освіти та охорони здоров'я; розширення економічних можливостей жінок; та боротьба з дискримінацією, забезпечення повної рівності статей у політиці та суспільному житті. Крім того, Рада також закликає держави G7 формувати профеміністичну зовнішню політику та визначити гендерну рівність як пріоритет їхньої зовнішньої політики та офіційної допомоги з метою розвитку.

Дві країни G7 (Канада та Франція) уже прийняли порядок денний феміністичної зовнішньої політики³³ та внесли вагомий внесок у глобальну боротьбу за гендерну рівність та права жінок і дівчат. Зокрема, незабаром після того, як Франція в травні 2017 р. обрала своїм президентом Еммануеля Макрона, він визначив «велику мету» свого п'ятирічного терміну, а саме - боротьбу за рівність жінок та чоловіків у французькому суспільстві. Крім того, на Генеральній Асамблеї ООН у вересні 2018 р.³⁴, президент Макрон закликав світову спільноту визнати досягнення гендерної рівності однією з головних стратегічних цілей. Також, профеміністська дипломатія Франції³⁵ набула більш чіткої форми під час міністерських

зустрічей G7, що відбулися під час підготовки саміту в Біарріці. Наприклад, метою міністерської наради, що була присвячена гендерній рівності (9-10 травня 2019 р.), було затвердити «досягнення гендерної рівності як одну з основних глобальних цілей» та визначити три основні пріоритети:³⁶

- Ліквідація сексуального та гендерно зумовленого насильства, насамперед, операцій, які калічать жіночі статеві органи, примусових шлюбів та киберцькування,
- Гарантування та підтримка доступу жінок до освіти, адже дві третини із 774 млн. неписьмених дорослих у всьому світі становлять жінки,
- Підтримка економічного розширення можливостей жінок, особливо в Африці та Сахелі, через надання їм підтримки у фінансуванні власних проєктів та бізнесу.

Втілюючи своє зобов'язання щодо досягнення гендерної рівності на глобальному рівні, Франція (разом із Мексикою) також погодилася організувати двосторонній Форум «Пекін+25» під егідою ООН «Покоління рівності».

1.5. Роль ООН Жінки в переддень 25-ої річниці Пекінської декларації та Платформи дій і Четвертої всесвітньої конференції зі становища жінок

У 2020 р. відзначається 25 років із дня одноголосного прийняття Пекінської декларації та Платформи дій (1995 р.), яка на глобальному рівні вважається ключовим інструментом політики щодо гендерної рівності та найбільш далекоглядним та

прозорливим Порядком денним щодо розширення прав і можливостей жінок і дівчат. Розроблена на Четвертій всесвітній конференції із становища жінок³⁷, Пекінська Платформа дій³⁸ була схвалена 189 урядами, які зобов'язалися вжити стратегічних

33 Слідом за Швецією, яка стала першою в світі країною, що оголосила феміністський уряд та феміністський підхід у зовнішній політиці в 2014 р. За даними урядових відомств Швеції, «феміністський уряд забезпечує впровадження гендерного мейнстрімінгу в розробку політики як на національному, так і на міжнародному рівні»: <https://www.government.se/government-policy/a-feminist-government/>

34 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/united-nations/events/united-nations-general-assembly-sessions/unga-s-73rd-session/article/united-nations-general-assembly-speech-by-president-emmanuel-macron-25-09-18>

35 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/human-rights/events/article/feminist-foreign-policy-op-ed-by-jean-yves-le-drian-and-marlene-schiappa-08-03>

36 Утвердження гендерної рівності як однієї із головних глобальних справ. <https://www.gouvernement.fr/en/making-gender-equality-a-major-global-cause>

37 Четверта Всесвітня конференція зі становища жінок проходила в Пекіні (Китай) 4-15 вересня 1995 р. Пекінська конференція досі відома як найбільший в історії з'їзд адвокатів гендерної рівності, що налічував понад 17 тис. учасників і учасниць, включно з 6 тис. урядовими делегат(к)ами, 4 тис. акредитованими представниками/цями НУО, міжнародними держслужбовцями та близько 4 тис. представниками/цями ЗМІ. <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/intergovernmental-support/world-conferences-on-women>

38 Пекінська декларація та Платформа дій. https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf

заходів на користь жінок і дівчат у 12 найважливіших проблемних сферах: бідність, освіта та навчання, здоров'я, насильство, збройний конфлікт, економіка, влада та прийняття рішень, інституційні механізми, права людини, засоби масової інформації, навколишнє середовище та права дівчаток. Пекінська Платформа дій спрямована на усунення системних бар'єрів, які перешкоджають жінкам у повній мірі брати рівноправну участь у всіх сферах суспільного та приватного життя.

Як глобальний поборник гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат, структура ООН Жінки відіграє центральну роль у мобілізації урядів, громадянського суспільства та всіх зацікавлених партнерів із розвитку задля втілення в життя обіцянок, що містяться в Пекінській декларації, і збереження її спадщини. Зокрема, ООН Жінки сприяє проведенню 64-ої сесії Комісії зі становища жінок, де передбачається здійснення 25-річного огляду та оцінки виконання Пекінської декларації та Платформи дій³⁹. Також, усі країни-члени ООН були закликані проводити всебічні огляди⁴⁰ щодо досягнутого прогресу та проблем, що виникають у процесі виконання зобов'язань Пекінської Платформи дій. Поряд із цим, процес регіонального огляду включав підготовку регіональних звітів та організацію регіональних міжурядових нарад, які проводитимуться регіональними комісіями ООН. Очікується, що завдяки отриманим національним та регіональним даним, ООН Жінки зможе представити комплексний узагальнюючий звіт на 64-ій сесії Комісії ООН зі становища жінок.

Крім того, у рамках відзначення 25-ої річниці Пекінської Платформи дій у 2020 р.⁴¹, ООН Жінки (завдяки інноваційній та багатогенераційній кампанії «Покоління рівності: реалізація прав жінок в

інтересах забезпечення рівності в майбутньому) прагне об'єднати наступне покоління активісток із захисту жіночих прав та адвокатів гендерної рівності, які внесли вагомий внесок у створення Пекінської Платформи дій більше двох десятиліть тому, для продовження незавершеної справи щодо розширення прав і можливостей жінок та досягнення їхньої повної рівності з чоловіками. Кампанія «Покоління рівності» вимагає рівних зарплат, рівного розподілу неоплаченої доглядової та хатньої праці, припинення сексуальних домагань та всіх форм насильства щодо жінок і дівчаток, розвитку служб охорони здоров'я, які відповідають їхнім потребам та рівноправної участі в політичному житті та прийняття рішень у всіх сферах життя⁴².

ООН Жінки також скликають велику глобальну акцію з питань гендерної рівності через *Форум Покоління рівності*, під головуванням Франції та Мексики, у рамках кампанії «Покоління рівності». Форум підведе підсумки прогресу та складе порядок денний конкретних дій щодо реалізації гендерної рівності до 2030 р. Форум має на меті створити глобальну платформу для громадського обговорення невідкладних дій та механізмів підзвітності щодо зобов'язань із гендерної рівності та прославити силу жіночого активізму, феміністичну солідарність та молодіжне лідерство для досягнення трансформаційних змін⁴³. Підтверджуючи цінність багатосторонності та зосереджуючись на міжпоколінних та багатосторонніх партнерствах, Форум об'єднає різних учасників, таких як громадянське суспільство, уряди, бізнес, міста, парламенти, профспілки, ЗМІ та інші. Крім того, триває підготовка до одноденного засідання на високому рівні, що відбудеться перед 75-ою сесією Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2020 р., присвяченій 25-ій річниці Четвертій всесвітній конференції ООН зі становища жінок.

39 <https://www.unwomen.org/en/csw/csw64-2020/preparations#regional-review-processes>

40 Огляди на національному рівні будуть подані у вигляді національних звітів, у яких висвітлюються тенденції, досягнення, прогалини та проблеми, а також майбутні плани щодо прискорення впровадження на національному рівні. Усім державам було запропоновано завершити свої національні звіти до травня 2019 р.: <https://www.unwomen.org/en/csw/csw64-2020/preparations#regional-review-processes>

41 Інші ключові міжнародні події та досягнення, які очікуються у 2020 р. включно з: 5-ою річницею ЦСР, 10-ою річницею створення ООН Жінки та 20-ою річницею Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека».

42 <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/05/generation-equality#view>

43 <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/7/announcer-generation-equality-forum>

РОЗДІЛ 2

ҐЕНДЕРНА РІВНІСТЬ І РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК В УКРАЇНІ

2.1. Соціальний, економічний та політичний контекст

В Україні наразі проживає майже 41 млн. осіб⁴⁴, і це друга за географічною площею країна Європи. У країні спостерігається постійне зменшення чисельності населення внаслідок несприятливих демографічних процесів (висока смертність та низька народжуваність), які розпочалися в 1991 р., після проголошення незалежності від Радянського Союзу (Табл. 1). Згідно статистичних даних 2017 р., очікувана тривалість життя при народженні у жінок (76,7 років) у середньому на десять років перевищувала відповідний показник у чоловіків (67,1 років)⁴⁵. Починаючи з 1990-х років, сумарний коефіцієнт

народжуваності та рівень материнської смертності поступово знижувалися⁴⁶, досягнувши відповідно 1,4 народжень на жінку⁴⁷ та 19 смертей на 100 тис. живонароджених в 2017 р.⁴⁸ До того ж, Україна постає перед новими викликами, пов'язаними зі старінням населення, оскільки коефіцієнт демографічного навантаження за ознакою похилого віку⁴⁹ зростає протягом 2000-х років, сягнувши 24,2 у 2017 р.⁵⁰ Як засвідчують національні демографічні прогнози, частка людей віком 60 років і старше, яка в 2015 р. становила 21,8%, зростає до 25% у 2025 р.⁵¹.

ТАБЛ. 1.

Основні соціально-економічні тенденції в Україні

	1990	2000	2010	2018
Населення, всього (млн. осіб)	51,89	49,18	45,87	44,62
Приріст населення (річний %)	0,2	-1,0	-0,4	-0,5
Очікувана тривалість життя при народженні, загальна (роки)	70	68	70	72
Сумарний коефіцієнт народжуваності (народжень на жінку)	1,8	1,1	1,4	1,4
Коефіцієнт демографічного навантаження (населення у віці 65 років і старше), на 100 осіб у віці 15-64 років	18,0	20,0	22,4	24,2 (2017)
ВВП (фактичні ціни, млрд. дол. США)	81,46	31,26	136,01	130,83
Зростання ВВП (річний %)	-6,3	5,9	3,8	3,3
Інфляція, дефлятор ВВП (річний %)	16,3	23,1	13,9	15,4
ВВП на душу населення (фактичні ціни, дол. США)	1 569,7	635,7	2 965,1	3 095,1

Джерело: Група Світового банку, база даних індикаторів світового розвитку: https://databank.worldbank.org/views/reports/reportwidget.aspx?Report_Name=CountryProfile&Id=b450fd57&tbar=y&dd=y&inf=n&zm=n&country=UKR

44 Державна служба статистики України (2020). Загальна кількість населення станом на 1 січня 2020 р. та середня кількість населення у 2019 р. <http://ukrstat.gov.ua/>

45 Група Світового банку (2019), Світові показники розвитку для України.

46 Оцінка материнської смертності міжвідомчої групи ООН, 1990-2015 рр. - Україна.

47 Група Світового банку (2019), Світові показники розвитку для України.

48 Оцінка материнської смертності міжвідомчої групи ООН, 1990-2015 рр. - Україна.

49 Цей показник визначається як співвідношення людей у віці старше 65 років до населення віком 15-64 років, і виражається як кількість «утриманців» на 100 осіб працездатного віку.

50 ПРООН, База даних людського розвитку. <http://hdr.undp.org/en/indicators/122006#>

51 Уніан (29.01.2018 р.) Україна входить до топ-30 країн з найстарішим населенням. <https://www.unian.info/society/2371260-ukraine-enters-top-30-nations-with-oldest-population.html>

ТАБЛ. 2.

Тенденції бідності, нерівності та спільного процвітання в Україні

	1995	2002	2005	2010	2016
Частка населення, що живе в умовах бідності на 5,50 дол. США на день (2011 р. ПКС) (% населення)	48,7	47,3	19,0	6,1	6,4
Індекс Джині	39,3	29,0	29,0	24,8	25,0
Спільне процвітання		Рівень (%)		Роки	
Щорічне зростання споживання в розрахунку на душу 40% найбіднішого населення	-0,83		2011-2016		
Преміум спільного процвітання (зростання доходів 40% найбіднішого населення – середній приріст доходів в середньому в країні)	-0,16		2011-2016		
Зростання середнього медіанного річного доходу	-0,60		2011-2016		

Джерело: Група Світового банку, база даних індикаторів світового розвитку.
<http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/themes/poverty-and-inequality.html>

Збройний конфлікт на сході України, що розпочався в 2014 р., та глибока економічна криза призвели до падіння ВВП на 16,5%, інфляції на рівні майже 45% та зменшення резервів в іноземній валюті⁵². В останні роки економіка України почала відновлюватися й у 2018 р. досягла річного темпу зростання ВВП у 3,3% (див. Табл. 1), значною мірою завдяки підтримці стабілізаційного пакету МВФ та переорієнтації торговельної діяльності на ЄС шляхом впровадження Глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ГВЗВТ) як частини Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом⁵³. У 2013 р. Україна досягла найвищого за весь період незалежності показника ВВП на душу населення (4 029 дол. США), який, проте, знизився майже вдвічі в 2014 р. внаслідок політичної та економічної кризи в країні. Незважаючи на тенденцію до поступового зростання, що розпочалася в 2015 р., країна все ще має один із найнижчих рівнів ВВП у

розрахунку на душу населення у Європі (3 095 дол. США у 2018 р.).

Рівень бідності в Україні (відсоток населення, яке живе менше, ніж на 5,5 дол. США на день за міжнародними цінами 2011 р.) знизився до 6,4% у 2016 р. після того, як поширення бідності зросло з 3,6% у 2014 р. до 7,8% у 2015 р. через різкий економічний спад та високу інфляцію, що можна пояснити подіями, які переживала країна в цей період (Табл. 2). Нещодавнє зменшення рівня бідності було обумовлено поживленням у реальному секторі економіки, включно із зростанням реальних заробітних плат, хоча рівень бідності залишався порівняно високим упродовж тривалого періоду. Крім того, купівельна спроможність найбідніших верств населення (нижні 40% громадян за рівнем доходу)⁵⁴ зменшилася на 0,8% у період 2011-2016 рр., і це зменшення було більшим, ніж серед всього населення (0,2%)⁵⁵. У 2014 р. нерівність за рівнем доходів досягла

52 Центр східних досліджень (04.05.2017), Стабільна криза. Економіка України через три роки після Євромайдану. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2017-04-05/stable-crisis-ukraines-economy-three-years-after-euromaidan>

53 Офіційний журнал Європейського Союзу (29.05.2014), Угода про асоціацію між Європейським Союзом та його державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого.

54 Представники 40% найбіднішого населення мають менше шансів на ринку праці, ніж решта населення, адже вони менш кваліфіковані, мають більше обмежень та меншу свободу вибору через потребу доглядати за дітьми під час пошуку роботи, та той факт, що вони здебільшого проживають у сільській місцевості https://databank.worldbank.org/data/download/poverty/33EF03BB-9722-4AE2-ABC7-AA2972D68AFE/Global_POVEQ_UKR.pdf

55 Група Світового банку (жовтень 2019 р.), Бідність та справедливість. Європа та Центральна Азія - Україна.

найнижчої точки з часу проголошення незалежності України (значення індексу Джині⁵⁶ – 24,0), однак потім знову зросла до 25,0 у 2016 р.

Зважаючи на значення Індексу людського розвитку (ІЛР), який оцінює три ключові аспекти – здоров'я та довголіття, доступ до знань та гідний рівень життя, – загальна якість життя та добробут населення України (0,751) нижче середнього показника для

країн, які належать до групи високого рівня людського розвитку (0,757), та середнього значення для країн Європи та Центральної Азії (0,771)⁵⁷. Україна належить до групи країн із високим рівнем людського розвитку та займає за цим показником 88-е місце серед 189 країн та територій світу. Протягом 1990-2018 рр. значення ІЛР в Україні збільшилося з 0,705 до 0,750 або на 6,3% (див. Табл. 3 та Рис. 2 нижче).

ТАБЛ. 3.

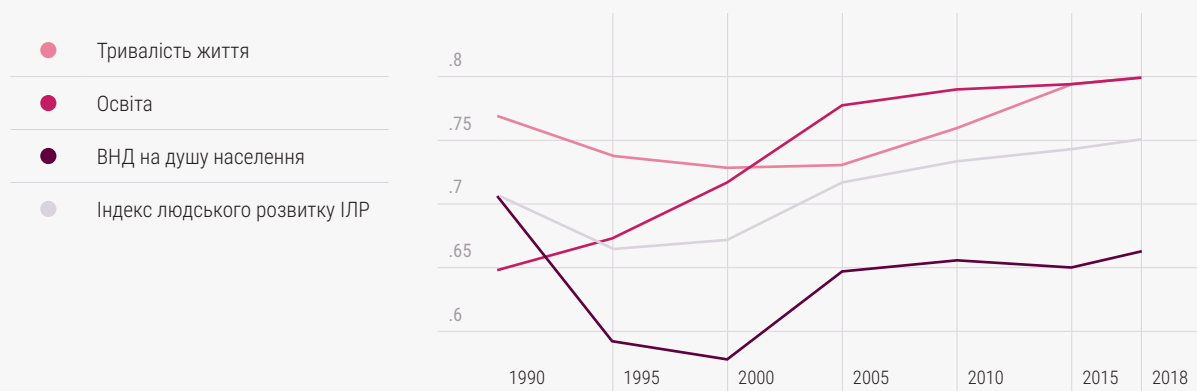
Динаміка Індексу людського розвитку в Україні

	1990	2000	2010	2018
Очікувана тривалість життя при народженні, років	69,8	67,3	69,5	72,0
Очікувана тривалість навчання в школі, років	12,4	13,0	14,8	15,1
Середній показник тривалості навчання в школі, років	9,1	10,7	11,3	11,3
ВНД на душу населення (ПКС 2011 р., дол. США)	10 748	4 659	7 715	7 994
Значення ІЛР	0,705	0,671	0,733	0,750

Джерело: ПРООН, Дані про людський розвиток (1990-2018). <http://hdr.undp.org/en/data>

РИС. 2.

Динаміка Індексу людського розвитку в Україні за різними вимірами (1990-2018 рр.)

Джерело: Індекси людського розвитку та індикатори: Оновлення статистичних даних 2019 р. Коротка довідка для країн щодо оновлення статистичних даних в 2019 р.- Україна. http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/UKR.pdf

56 Індекс Джині вимірює ступінь, який характеризує відмінності у розподілі доходів серед громадян або домогосподарств в економіці відрізняється від абсолютно рівномірного розподілу. Індекс Джині на рівні 0 представляє ідеальну рівність, тоді як індекс на рівні 100 означає ідеальну нерівність.

57 Категорія «здоров'я» оцінюється за показником тривалості життя при народженні, категорія «освіта» - середньою тривалістю навчання серед дорослих у віці від 25 років і більше та очікуваною тривалістю навчання серед дітей шкільного віку. Категорія «рівень життя» оцінюється показником валового національного доходу на душу населення. <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

Як показують розрахунки Індексу ґендерної нерівності (ІґН), ґендерно зумовлена нерівність в Україні є вищою, ніж у Європі та Центральній Азії (Табл. 4), що відображає втрати потенційного людського розвитку через невідповідність досягнень жінок і чоловіків у трьох ключових сферах: репродуктивне здоров'я, розширення прав і можливостей, економічна активність⁵⁸. ІґН ілюструє, наскільки несприятливим є становище жінок з огляду на ці аспекти, та вимірює втрати для розвитку людського потенціалу через ґендерну нерівність. Відповідно, вищі значення ІґН (значення індексу коливається від 0 до 1) свідчать про більш високу нерівність, а отже, і більші втрати для людського розвитку.

Згідно останніх розрахунків, значення ІґН в Україні становило 0,284, через що країна посідала 60-е місце серед 160 держав світу. У 2018 р. жінки склали лише 12,3% депутатів парламенту⁵⁹; 94,0% дорослих жінок здобули принаймні середній рівень освіти (порівняно з 95,2% чоловіків). Рівень материнської смертності (від причин, що пов'язані з вагітністю та пологами) становив 24 смерті на кожні 100 тис. живонароджених; рівень підліткової народжуваності - 23,7 народжень на 1 тис. жінок віком 15-19 років. Рівень економічної активності жінок був значно нижчим (46,7%), ніж у чоловіків (62,8%).

ТАБЛ. 4.

Індекс ґендерної нерівності в Україні за окремими вимірами, 2018 р.

	Значення ІґН	Показник ІґН	Рівень материнської смертності	Рівень підліткової народжуваності	Відсоток жінок-депутатів (%)	Населення, що має щонайменше середню освіту (%)		Рівень економічної активності (%)	
						Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки
Україна	0,284	60	24	23,7	12,3	94,0	95,2	46,7	62,8
Європа та Центральна Азія	0,276	-	25	27,8	21,2	78,1	85,8	45,2	70,1

Джерело: Індекси людського розвитку та індикатори: Оновлення статистичних даних в 2019 р. Коротка довідка для країн щодо оновлення статистичних даних 2018 р. - Україна. http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/UKR.pdf

За фінансової підтримки міжнародної спільноти, уряд України встав на амбітний шлях радикальної трансформації держави, що прагне забезпечити стабільне, процвітаюче й демократичне майбутнє для всіх її громадян, підтвердивши свою незалежність, територіальну цілісність та суверенітет. Цей процес системних реформ був зосереджений на прискоренні економічного зростання, підвищенні ефективності управління, сприянні розвитку людського капіталу, посиленні верховенства права та боротьбі з корупцією, а також посиленні державної

безпеки та обороноздатності країни. Зокрема, до 2018 р. уряд уже розпочав ключові реформи, а саме - пенсійну, освітню та медичну, готуючи підґрунтя для прозорої практики приватизації та ефективного управління державними підприємствами⁶⁰. Крім того, Україна підтвердила свій стратегічний курс на європейську інтеграцію шляхом поглиблення відносин з Європейським Союзом⁶¹ та зміцнення співпраці із Організацією Північноатлантичного договору (НАТО).⁶²

58 Репродуктивне здоров'я оцінюється показниками материнської смертності та підліткової народжуваності; розширення можливостей жінок - часткою жінок-депутатів та здобуттям середньої та вищої освіти представниками кожної статі; економічна активність - рівнем економічної активності жінок та чоловіків. <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>

59 В результаті парламентських виборів 2019 р., частка жінок серед народних депутатів зросла до 21%.

60 Міністерство закордонних справ (27.02.2018 р.), Уряд України представив свій Середньостроковий план пріоритетних дій до 2020 р. та огляд реформ, які були впроваджені протягом 2017 р. <https://mfa.gov.ua/en/press-center/news/63240-the-government-of-ukraine-has-presented-its-medium-term-priority-action-plan-to-2020-and-the-review-of-the-reforms-that-have-been-implemented-in-the-course-of-2017>

61 ЄС став головним економічним партнером України - 42% загального обсягу торгівлі України зараз припадає на ЄС. Крім того, у 2017 р. понад 14 тис. українських компаній експортували свою продукцію до ЄС. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/4081/eu-ukraine-relations-factsheet_en

62 НАТО (31.10.2019 р.), Заява Комісії НАТО-Україна. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_170408.htm

Сучасне становище жінок та дівчат в Україні

Україна посіла **59-е** місце серед 153 країн світу за Глобальним індексом гендерної нерівності Всесвітнього економічного форуму в 2020 р.⁶³, який вимірює глобальний прогрес у досягненні паритету, а також гендерні прогалини в доступі до ресурсів та можливостей за чотирма аспектами: економічна участь та можливості; рівень освіти; здоров'я та дожиття; а також розширення можливостей у політиці. Із загальним значенням Індексу в **0,708**⁶⁴, Україна демонструє набагато краще становище, ніж в інших країнах Східної Європи та Центральної Азії. Тим не менш, вона залишається далеко позаду тих країн, що спромоглися досягти найкращих показників у регіоні, включно зі Словенією, Латвією, Болгарією, Литвою та Білоруссю.

Більше того, вітчизняні гендерні розриви в освіті та економічній участі значно зменшилися з часом, поставивши країну відповідно на 26-е та 39-е місця в світовому рейтингу у 2020 р. Україна також займала 52-е місце за показниками сфери охорони здоров'я та дожиття (0,978); порівняно з показником 2006 р. (0,980), ситуація дещо погіршилася. Незважаючи на певне поліпшення у **сфері розширення політичних можливостей, завдяки збільшенню частки жінок у парламенті**, країна все ще розташована на середині рейтингової шкали та посідає 83-е місце із досить низьким значенням індексу (0,171).

Окреслена гендерна нерівність у ключових сферах життя країни посилюється тривалим збройним конфліктом та браком безпеки населення на сході України, що, водночас, сприяють екстерналізації

глибоко вкорінених **гендерних стереотипів**, традиційних цінностей та патріархальних поглядів, які виправдовують дискримінацію та насильство щодо жінок і дівчат, а також їхню обмежену участь у процесах розбудови миру та врегулювання конфліктів, навіть сьогодні.

Інші ключові факти та цифри⁶⁵

- За період з 2014 р., понад **13 тис.** осіб загинули, і приблизно **1,8 млн.** осіб (**1,1 млн. жінок та 700 тис. чоловіків**) були вимушені залишити свої будинки внаслідок збройного конфлікту на сході України.
- Жінки та діти становлять більшість цивільних осіб, які постраждали від збройного конфлікту в окремих районах Донецької та Луганської областей України. Зокрема, жінки становлять **58%** внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Серед ВПО кількість жінок, які самостійно виховують дітей, значно перевищує загальний показник по Україні⁶⁶.
- Літні жінки складають **74%** від загальної кількості людей похилого віку, постраждалих від конфлікту, у тому числі серед ВПО.
- **22%** жінок у віці 15-49 років зазнали фізичного та/або сексуального насильства⁶⁷.
- Управління Верховного комісара ООН із прав людини (УВКПЛ) та жіночі громадські організації повідомляють про **зростання випадків домашнього насильства, зґвалтувань, проституції та сексуальних стосунків заради виживання** на територіях, що постраждали від конфлікту; це переважно стосується жінок⁶⁸.

63 Всесвітній економічний форум (2020), Звіт про глобальний гендерний розрив 2020. <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2018>

64 Глобальний індекс гендерного розриву варіюється від 0,00 (повна нерівність) до 1,00 (паритет).

65 За даними офіційної статистики, зібраної на різних веб-сайтах міністерств та інституцій, а також завдяки вивченню документів щодо державної політики. Див. наприклад: <https://mtot.gov.ua/en/vajlivist-prav-jinok-vnutrishno-peremischenih-osib-vpo>; <http://www.un.org.ua/en/resident-coordinator-system/gender-equality>; <https://eca.unwomen.org/en/where-we-are/ukraine>; Робоча група з підготовки звіту Пекін + 25 (2019), Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій. <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/csw/64/national-reviews/ukraine.pdf?la=en&vs=2355>; ООН Жінки (2018), середньострокова оцінка Національного плану дій України щодо виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» до 2020 року. <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/10/midterm-evaluation-of-the-ukrainian-national-action-plan-on-implementation-of-unscr#view>

66 Відповідь на запит від Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, створеного у 2016 р.

67 ЮНФПА (2014). Поширеність насильства щодо жінок та дівчат, Київ. <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV%20prevalence%20survey%2020EN.pdf>

68 Управління Верховного комісара ООН з прав людини (2017). Збірка рекомендацій механізмів ООН з прав людини, адресованих Україні, вересень 2017 р. https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UN_recommendations_Ukraine.pdf

- Були виявлені випадки **сексуального насильства**, пов'язаного з конфліктом, але про них, як правило, не повідомляють; багато випадків залишаються безкарними в умовах поточного конфлікту через недоступну або недостатню допомогу та послуги.
- **90,6%** потерпілих від зґвалтування та **73,5%** постраждалих від насильства в сім'ї є жінками.
- **76,5%** потерпілих у злочинах, пов'язаних із торгівлею людьми, є жінками.
- На кінець 2019 р. жінки склали **11%** військово-вослужбовців Збройних сил України.
- Економічна активність жінок залишається низькою - **56,8%** у віковій групі 15-70 років проти 69,0% у тій самій віковій групі чоловіків у 2018 р.
- Гендерний розрив у заробітній платі становив **22,3%** у 2018 р., сягаючи 38% у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку та 36% у сфері фінансових та страхових послуг. Також зберігається нерівномірний розподіл сімейних обов'язків та великий обсяг неоплачуваної доглядової та хатньої роботи, яку виконують жінки в Україні, включно з доглядом за дітьми та іншими родичами.
- Після виборів 2019 р. політичне представництво жінок на найвищих рівнях влади значно покращилось — на момент проведення дослідження жінки склали **20,5%** депутатів Верховної Ради України (раніше 12,5%) та 6 із 18 міністрів Кабінету Міністрів України (**33%**). Жінки також становили 14,4% членів обласних рад і 23,5% членів районних рад.

2.2. Політичні, правові та інституційні рамки у сфері забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок

Протягом останніх десятиліть Україна досягла значного прогресу у сфері захисту прав жінок, зокрема через формування основних складових відповідної нормативної та політичної бази для просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Країна прийняла та ратифікувала всі основні міжнародні угоди про гендерну рівність та права жінок, а саме - Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок⁶⁹ (ратифікована у 1981 р.) та Факультативний протокол до неї, а також Пекінську декларацію і Платформу дій, схвалені на 4-ій Всесвітній конференції зі становища жінок (1995 р.). Україна також приєдналася та підтримала ключові глобальні процеси, такі як підписання Декларації тисячоліття та Цілей розвитку тисячоліття (2000 р.), участь у Форумі високого рівня щодо ефективності допомоги (2003-2011 рр.)

та визнання Порядку денного сталого розвитку до 2030 року та Цілей сталого розвитку (2015 р.).

Загалом, Україна є учасницею ключових міжнародних договорів із прав людини, таких як Загальна декларація прав людини ООН⁷⁰, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права⁷¹ та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права⁷² (обидва пакти ратифіковані у 1973 р.). Крім того, в 1997 р.⁷³ Україна стала членом Європейської конвенції про права людини⁷⁴ (Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод). Деякі інші важливі стандарти у сфері прав людини, ратифіковані Україною, включають: Конвенцію ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання⁷⁵

69 Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979).

70 Загальна декларація прав людини ООН (1948).

71 Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966).

72 Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966).

73 Рада Європи, Таблиця підписів та ратифікація Договору.

74 Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини (1950).

75 Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Конвенція проти катувань та іншого жорстокого, нелюдського чи принижуючого гідність поводження чи покарання (1984).

(ратифікована в 1987 р.); Конвенцію ООН про права дитини⁷⁶ (ратифікована в 1991 р.); Європейську конвенцію про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню⁷⁷ (ратифікована в 1997 р.); Європейську конвенцію про здійснення прав дітей⁷⁸ (ратифікована у 2006 р.); Конвенцію Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми⁷⁹ (ратифікована у 2010 р.).

На національному рівні Конституція та закони країни також спрямовані на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків⁸⁰. Однак повне виконання національних та міжнародних зобов'язань уряду України щодо гендерної рівності та прав жінок усе ще триває й потребує докладання значних зусиль, особливо в умовах сучасного конфлікту на Сході країни та через брак ефективних механізмів для забезпечення повного виконання цих зобов'язань.

Оскільки в попередньому розділі було зроблено огляд більшої частини міжнародних процесів та домовленостей, у цьому розділі буде висвітлено деякі правові, політичні та інституційні розробки, що мають чіткі наслідки як у сфері захисту прав жінок та дівчат у країні, так і в сфері сприяння гендерній рівності та повному розширенню прав і можливостей українських жінок.

Впровадження та звітування щодо ключових інструментів і процесів ООН

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації проти жінок (КЛДЖ) — це перший глобальний і всеосяжний юридично обов'язковий міжнародний договір, який вимагає від країн припинити

всі форми дискримінації щодо жінок у всіх сферах життя та сприяти розширенню прав жінок і дівчат. Основна мета Конвенції — визнання та досягнення юридичної та фактичної рівності жінок та чоловіків, яка має бути реалізована політикою усунення всіх форм дискримінації щодо жінок, що включає всі відповідні законодавчі та програмні заходи. Тому першочерговою вимогою всіх держав-учасниць є «втілення принципу рівності чоловіків і жінок у своїх національних конституціях чи іншому відповідному законодавстві» та «забезпечення практичної реалізації цього принципу»⁸¹. Ця вимога практичної реалізації рівності, поряд із тим, що Конвенція передбачає усунення як прямих, так і непрямих форм дискримінації жінок, робить її унікальним інструментом реалізації міжнародного права для досягнення повної (як формальної, так і змістовної) рівності між жінками та чоловіками⁸².

Відповідно до своїх зобов'язань як сторони Конвенції, від України вимагається регулярно подавати до Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок регулярні звіти про те, як в країні реалізуються права та положення, викладені в КЛДЖ. Комітет розглянув останній восьмий періодичний звіт України⁸³ та звернувся зі своїми спостереженнями та рекомендаціями до держави-учасниці у формі заключних зауважень у лютому 2017 р. Восьмий періодичний звіт України було доповнено набором окремих документів, підготовлених різними українськими жіночими та правозахисними групами, а також організаціями громадянського суспільства, які представили незалежну думку щодо прогресу уряду України стосовно викорінення дискримінації за ознакою статі. Спираючись на свідчення пересічних громадян, ці «тіньові» доповіді⁸⁴ надали

76 Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Конвенція про права дитини (1989).

77 Рада Європи, Європейська конвенція про запобігання катуванням та нелюдського або принижуючого гідність поводження чи покарання (1987).

78 Рада Європи, Європейська конвенція про здійснення прав дітей (1996).

79 Конвенція Ради Європи, Конвенція Ради Європи щодо протидії торгівлі людьми (2005).

80 Зокрема, статтю 24 Конституції України визначено, що громадяни мають рівні конституційні права та свободи та рівні перед законом.

81 Стаття 2 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>

82 Аудіовізуальна бібліотека ООН з міжнародного права, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979).

83 Восьмий періодичний звіт України охоплює переважно період 2010-2013 рр. Він був підготовлений Міністерством соціальної політики у 2014 р. та отриманий Комітетом у серпні 2015 р.

84 Жіноча міжнародна ліга за мир і свободу (2017), Вплив інтервенцій міжнародних фінансових установ на права людини жінок в Україні. Спільний тінювий звіт для подачі на 66-ту сесію КЛДЖ; Альтернативний звіт про виконання Україною Конвенції про

конкретні докази різних форм та проявів дискримінації та насильства щодо жінок, які все ще поширені в українському суспільстві.

У своїх заключних зауваженнях до восьмого періодичного звіту України⁸⁵, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок наголосив на

вирішальній ролі Верховної Ради України в справі забезпечення повного виконання Конвенції на національному рівні, проведенні ретельної оцінки становища жінок у ключових сферах життя сучасної України, а також навів деякі рекомендації (Вставка 4), що мають важливе значення для цього дослідження.

ВСТАВКА 4.

Основні рекомендації Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок для України, 2017 р.

Ключові теми та сфери життя	Сучасний статус жінок	Рекомендації
Жінки, мир, безпека	Жінки були в цілому маргіналізовані і вони не можуть активно і свідомо брати участь у поточних мирних переговорах , в тому числі щодо укладення угод в рамках Мінськ-2	Приділяти першочергову увагу забезпеченню значної і всебічної участі жінок у всіх етапах мирного процесу і у всіх ініціативах щодо подальшого відновлення, а також в процесах правосуддя в перехідний період, зокрема, включення жінок до процесу прийняття рішень на національному та місцевому рівнях, а також розробляти програми з розбудови спроможності для жінок, які прагнуть брати участь в таких процесах
Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом	Загострення насильства по відношенню до жінок в деяких районах Донецької та Луганської областей, а також на території тимчасово окупованої Автономної Республіки Крим та в місті Севастополі з часу початку конфлікту. Є свідчення численних випадків сексуального насильства в постраждалих регіонах, де триває конфлікт.	Внести поправки до статті 152 Кримінального кодексу, з тим щоби включити положення, що стосуються сексуального насильства, в тому числі більш широке визначення зґвалтування відповідно до міжнародних стандартів, яке буде включати наступні умови: «із застосуванням сили або загрози застосування сили щодо даної або іншої особи, або шляхом примусу, викликаного, наприклад, страхом перед насильством, грубим примусом, затриманням, психологічним тиском або зловживанням владою, або шляхом використання обстановки, яка характеризується примусом, коли посягання було скоєне щодо особи, нездатної дати згоду, що виражає її справжню волю» з метою забезпечення відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом;
Стереотипи	Збереження у політичному дискурсі, ЗМІ та суспільстві глибоко укорінених патріархальних поглядів і дискримінаційних стереотипів щодо ролі та обов'язків жінок і чоловіків у сім'ї , які увічнюють підлегле становище жінок в сім'ї та суспільстві, що, зокрема, відображається на виборі жінок в сфері освіти і професійної діяльності, виражається їх обмеженою участю в політичному і громадському житті, їх нерівною участю на ринку праці і нерівним становищем в сімейних відносинах.	Комітет нагадує, що такі дискримінаційні стереотипи є також ключовими причинами насильства по відношенню до жінок, і висловлює стурбованість у зв'язку з тим, що до теперішнього часу держава-учасниця не вживала постійних заходів для зміни або усунення дискримінаційних стереотипів та негативних традиційних підходів. Він рекомендує: Без зволікання впровадити комплексну стратегію, що передбачає активні і послідовні заходи, орієнтовані на жінок і чоловіків з усіх прошарків суспільства, з метою ліквідації дискримінаційних стереотипів і патріархальних уявлень про роль і обов'язки жінок і чоловіків в сім'ї та в суспільстві.

ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (2017); Тіньовий звіт громадських організацій про виконання Україною Рекомендації №30 Комітету з питань ліквідації дискримінації щодо жінок № 30 стосовно ролі жінок у запобіганні конфліктам, конфліктних та постконфліктних ситуаціях (2016).

85 Заключні зауваження до 8-ої періодичної доповіді України: Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW/C/UKR/CO/8), прийнятий Комітетом на 66-ій сесії (13 лютого-3 березня 2017 р.). <https://digitallibrary.un.org/record/1286284?ln=en>

Ключові теми та сфери життя	Сучасний статус жінок	Рекомендації
Насильство проти жінок	<p>Висока поширеність насильства по відношенню до жінок, зокрема випадків домашнього і сексуального насильства, за якими показники залишаються заниженими.</p> <p>Домашнє насильство не підлягає кримінальному покаранню, і в законодавстві держави-учасниці немає конкретного визначення гендерно обумовленого насильства.</p>	<p>Криміналізувати домашнє насильство і прискорити ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та насильством у сім'ї.</p> <p>Прийняти всеосяжні заходи щодо запобігання та боротьби з насильством щодо жінок та дівчат і забезпечити, щоб винні притягувалися до відповідальності і несли належне покарання</p>
Участь у політичному та громадському житті	<p>Жінки, як і раніше, в значній мірі недостатньо представлені на рівні прийняття рішень у парламенті, в уряді і на дипломатичній службі через панування традиційних і патріархальних поглядів, відсутність ефективних заходів.</p>	<p>Прийняти глобальну стратегію, засновану на впровадженні цілеспрямованих заходів, що включають: підготовку кадрів, забезпечення зайнятості з урахуванням гендерних аспектів і спеціальні заходи, в тому числі тимчасові спеціальні заходи для забезпечення призначення жінок на відповідальні посади на національному та місцевому рівнях на рівних засадах з колегами - чоловіками.</p>
Освіта	<p>Висловлює стурбованість у зв'язку зі збереженням негативних і патріархальних стереотипів по відношенню до жінок і дівчат у шкільній системі навчальних програм і підручників.</p>	<p>Активізувати зусилля щодо перегляду шкільних програм і підручників для усунення негативних стереотипів по відношенню до жінок та дівчат;</p>
Зайнятість	<p>Виникає стурбованість з приводу подальшого розширення і збільшення гендерного розриву в оплаті праці в усіх секторах економіки, продовження професійної сегрегації на ринку праці і концентрації жінок на низькооплачуваних робочих місцях у формальному та неформальному секторах.</p>	<p>Активізувати зусилля по створенню сприятливих умов для отримання жінками економічної незалежності, в тому числі шляхом підвищення рівня інформованості роботодавців з державного та приватного секторів економіки про заборону дискримінації жінок у сфері зайнятості.</p> <p>Ефективно гарантувати дотримання принципу рівної оплати за працю рівної цінності, вживати заходів щодо скорочення і ліквідації розриву в оплаті праці чоловіків і жінок і регулярно переглядати рівень заробітної плати в секторах, де зосереджені жінки.</p>
Визначення дискримінації та законодавча база	<p>Є наявною певна невідповідність визначення поняття дискримінації в чинному законодавстві країни.</p>	<p>Гармонізувати антидискримінаційне законодавство з метою заборони дискримінації жінок за всіма ознаками і включити сюди пряму і непряму дискримінацію, в державному і приватному секторі, а також комплексні форми дискримінації.</p>
Національний механізм щодо покращення становища жінок	<p>Обмежені можливості національного механізму щодо забезпечення належної координації процесу інтеграції гендерної проблематики у всіх сферах і на всіх рівнях.</p>	<p>Прийняти чітку стратегію для консолідації і зміцнення потенціалу національного механізму щодо покращення становища жінок на центральному та місцевому рівнях і гарантувати його належну дієвість, а також наявність людських та фінансових ресурсів для прийняття рішень, спрямованих на ефективне виконання Конвенції і гарантувати, що він буде дієздатним і децентралізовано зможе забезпечувати дотримання прав людини для жінок на всіх рівнях.</p>

У відповідь на заключні зауваження Комітету ООН та з метою прискорення виконання цих рекомендацій, Кабінет Міністрів України у вересні 2018 р. ухвалив Розпорядження **«Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року»**⁸⁶. Очікується, що цей Національний план дій (НПД) сприятиме вдосконаленню законодавчої та регуляторної бази у сфері боротьби та запобігання дискримінації жінок і дівчат. НПД акцентує увагу на навчанні з прав жінок та включенні ґендерного чинника в освітні стандарти в сфері професійної підготовки⁸⁷. Він також передбачає вдосконалення механізму надання допомоги жертвам сексуального насильства та більш ефективного розслідування таких випадків. До того ж, план враховує всі сфери соціального, економічного та політичного життя, передбачаючи активні кроки у напрямі розробки шляхів для забезпечення та продовження підтримки рівності та недискримінації, запобігання домашньому та ґендерно зумовленому насильству, виховання толерантності та взаємної поваги, а також рівного доступу до правосуддя⁸⁸.

Загальна ситуація невпевненості та внутрішнього переміщення, породжена тривалим збройним конфліктом, який розпочався в 2014 р., непропорційно вплинула на життя жінок та дотримання їхніх прав людини. Визнаючи це, в лютому 2016 р. уряд України затвердив **Національний план дій щодо виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року**⁸⁹. Ця Резолюція Ради Безпеки ООН (РБ ООН)⁹⁰ стала першим офіційним правовим документом,

що визнавав різний вплив збройного конфлікту на жінок і дівчат, а також необхідність їхнього захисту та повної участі в мирних угодах, переговорах та процесах відновлення та побудови миру після конфлікту.

Національний план дій України щодо виконання Резолюції РБ ООН 1325 (НПД 1325) забезпечив підґрунтя для скоординованого впровадження Порядку денного «Жінки, мир, безпека», і сприймається як позитивний крок на шляху його інтеграції в реалізацію національних реформ, відновлення та миробудування. Документ мав на меті сприяти усуненню бар'єрів, які перешкоджають повноцінній участі жінок у всіх аспектах переговорів та вирішення конфліктів та/або в питаннях миру та безпеки на національному рівні. НПД 1325 визначив 6 основних напрямів дії:

- дослідження, координація та підготовка кадрів,
- участь жінок у встановленні миру,
- безпека, запобігання конфліктам та насильству,
- захист жінок та дівчат, які постраждали від конфліктів,
- моніторинг впровадження Національного плану дій щодо виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року.

Деякі з внутрішніх питань, на яких фокусувався НПД 1325, включали запобігання домашньому насильству та торгівлі людьми та підвищення обізнаності постраждалих від сексуального та ґендерно зумовленого насильства. План дій також визнав брак кримінального розслідування випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та притягнення до відповідальності осіб, які скоїли

86 Розпорядження КМУ від 05.09.2018 р. № 634-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року». <https://www.kmu.gov.ua/pras/pro-go-planu-dij-z-vikonannya-rekomo-zhinok-do-vosmoyi-periodichnoyi-dopovidi-ukrayini-pro-vikonannya-konvenciyi-pro-likvidaciyu-vsih-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok-na-period-do-2021-roku>

87 Урядовий портал (05.09.2018 р.), уряд схвалює указ, спрямований на забезпечення ґендерної рівності. <https://www.kmu.gov.ua/uk/news/uryad-uhvaliv-rozporядzhennya-spryamovani-na-zabezpechennya-gendernoyi-rivnosti>

88 Урядовий портал (25.02.2019 р.), Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. <https://www.kmu.gov.ua/uk/news/konvenciya-pro-likvidaciyu-vsih-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok-v-diyi>

89 Розпорядження КМУ від 24.02.2016 р. № 113-р «Про затвердження Національного плану дій щодо виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на період до 2020 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80#Text>

90 Рада Безпеки ООН (2000), Резолюція 1325 (2000). Прийнято Радою Безпеки на її 4213-му засіданні 31 жовтня 2000 р. [S/RES/1325(2000)].

такі злочини, та закликав до посилення механізму документування таких злочинів. Крім того, НПД 1325 також поставив завдання збільшення кількості жінок у військово-цивільних адміністраціях на сході України, кількості українських жінок, які беруть участь у миротворчих місіях, а також необхідності підготовки персоналу соціальних служб та збройних сил щодо питань надання допомоги постраждалим від сексуального насильства на території, які постраждали від конфлікту⁹¹.

В рамках середньострокової оцінки виконання НПД 1325, проведеної у 2018 р., було проаналізовано прогрес, досягнення та виклики на шляху вдосконалення рамкових завдань НПД у напрямі більш ефективної реалізації та підзвітності на другому етапі чотирирічного плану. Оцінка виявила, що НПД 1325 є важливим інструментом переведення Резолюції РБ ООН 1325 в площину практичних дій та посилення ролі жінок у процесах запобігання конфліктам, розбудови миру та безпеки. Ця оцінка також була спрямована на підвищення прозорості та ефективності дій, а також залучення відповідальних сторін до впровадження НПД 1325⁹².

Окрім підтвердження своєї прихильності до просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у відповідності до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та інших ключових процесів ООН, таких як ЦСР⁹³, Україна також бере активну участь в огляді та оцінці 25-річного періоду виконання Пекінської декларації та Платформи дій (Пекін + 25). Наприклад, країна підготувала всебічну оцінку прогресу, досягнутого на національному рівні⁹⁴ за останні п'ять років (2014–2019 рр.) у питаннях гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок,

включно з 12 найважливішими проблемними сферами, викладеними у Пекінських документах. Національний огляд «Пекін+25» також висвітлює поточні виклики та прогалини, що впливають на реалізацію Платформи дій, а також пріоритети роботи у сфері гендерної рівності на наступні 5 років (див. Вставку 5), визначені Офісом віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

У 2015 р. Президент України також затвердив **Національну стратегію у сфері прав людини**⁹⁵, а Кабінет Міністрів України ухвалив **План дій з її реалізації на період до 2020 року**⁹⁶ з метою вдосконалення правової та інституційної бази національної політики в галузі прав людини, відповідно до ключових міжнародних стандартів та в тісній співпраці з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, організаціями громадянського суспільства та основними міжнародними партнерами, такими як ООН, Рада Європи та Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Стратегія спрямована на посилення спроможності держави забезпечити більший прогрес у напрямі захисту прав і свобод людини на основі принципів рівності та недискримінації. Зокрема, Стратегія підкреслює важливість практичного дотримання та застосовування принципів недискримінації та поваги до різноманіття, закликає вживати всіх необхідних заходів для подолання соціальних стереотипів, що призводять до дискримінації. Деякі стратегічні сфери, цілі та очікувані результати, що стосуються прав та проблем жінок, охоплених Стратегією, представлені у Вставці 6. План дій визначає заходи та певні індикатори для досягнення очікуваних результатів, визначених у Стратегії.

91 Жіноча міжнародна ліга за мир і свободу (2016), Національний план дій- Україна.

92 ООН Жінки (2018), Середньострокова оцінка Національного плану дій України щодо виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» до 2020 року.

93 Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (2017), Цілі сталого розвитку- Україна. Національний базовий звіт за 2017 рік.

94 Робоча група з підготовки звіту «Пекін + 25» (2019), Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій (1995) та підсумкових документів 23-ої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (2000 р.) В контексті 25-ої річниці Четвертої світової конференції з питань жінок та прийняття Пекінської декларації та Платформи дій у 2019 р. Підготовку звіту координувало Міністерство соціальної політики.

95 Указ Президента України від 25.08.2015 р. № 501/2015 «Про затвердження Національної стратегії в галузі прав людини в Україні». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015#Text>

96 Розпорядження КМУ від 23.11.2015 р. № 1393-р «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року». <https://www.kmu.gov.ua/npas/248740679>

ВСТАВКА 5.**Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій: основні виклики та заплановані кроки у сфері досягнення ґендерної рівності в Україні на наступні 5 років**

Основні виклики	Заплановані кроки
<ul style="list-style-type: none"> Посилення діяльності антиґендерних рухів. ґендерні стереотипи в суспільстві. 	<ul style="list-style-type: none"> Прийняття та реалізація Національної комунікаційної стратегії України у сфері ґендерної рівності.
Посилення інституційного механізму впровадження політики ґендерної рівності.	<ul style="list-style-type: none"> Нормативно-правове забезпечення роботи ґендерних радників (Положення про ґендерного радника).
<ul style="list-style-type: none"> ґендерна політика в умовах децентралізації. Локалізація політики ґендерної рівності на рівні відомств, обласних державних адміністрацій та громад. 	<ul style="list-style-type: none"> Прийняття стратегії ґендерної рівності в умовах децентралізації. Прийняття відомчих, обласних та локальних планів і програм.
Гармонізація підходів до забезпечення ґендерної рівності, зокрема, у сфері безпеки та оборони.	<ul style="list-style-type: none"> Прийняття Концептуальних засад / Стратегії забезпечення ґендерної рівності в секторі безпеки та оборони. Впровадження ґендерної складової в навчальні програми закладів вищої освіти сектору безпеки та оборони.
Робота з внутрішньо переміщеними особами (ВПО).	<ul style="list-style-type: none"> Прийняття Плану заходів з виконання Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб на період до 2020 року з урахуванням ґендерної складової.
Психосоціальна реабілітація учасників АТО/ООС з урахуванням ґендерно-чутливого підходу.	<ul style="list-style-type: none"> Створення Міністерства у справах ветеранів.
Врахування потреб жінок і чоловіків в документах державної політики.	<ul style="list-style-type: none"> Запровадження ґендерно-орієнтованого бюджетування.
ґендерна статистика.	<ul style="list-style-type: none"> Ревізія статистичних та адміністративних форм звітності, внесення змін та введення нових форм.
Забезпечення правосуддя з ґендерно-чутливим підходом.	<ul style="list-style-type: none"> Врахування рекомендацій аналізу урядової моделі здійснення судової реформи.
Низький рівень обізнаності щодо ґендерної рівності державних службовців, зокрема представників керівної ланки.	<ul style="list-style-type: none"> Включення вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби мати професійну компетентність оцінити ґендерний вплив під час визначення, впровадження та моніторингу державної політики.

Джерело: Додаток 5 до Національного огляду виконання Україною Пекінської декларації та Платформи дій (1995): <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/csw/64/national-reviews/ukraine.pdf?la=en&vs=2355>.

ВСТАВКА 6.**Гендерні питання у Національній стратегії у сфері прав людини (2015 р.)**

Стратегічні напрямки	Стратегічні цілі	Очікувані результати
<p>Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків</p> <p>Незважаючи на досягнутий прогрес, в Україні зберігається проблема нерівності прав та можливостей жінок і чоловіків, що зумовлює необхідність продовження активної та комплексної роботи щодо розв'язання проблем ґендерної дискримінації та забезпечення реальної ґендерної рівності.</p>	<p>Забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • впроваджено міжнародні стандарти щодо забезпечення ґендерної рівності, в тому числі на законодавчому рівні; • удосконалено механізми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; • створено умови для збалансованої участі жінок і чоловіків у громадсько-політичних процесах, прийнятті суспільно важливих рішень; • проводяться комплексні заходи щодо подолання ґендерної дискримінації, в тому числі ґендерних стереотипів; • забезпечено рівність у доступі до правосуддя.
<p>Протидія ґендерному насильству, торгівлі людьми та рабству</p> <p>Нормативно-правова база у сфері боротьби з ґендерно зумовленим насильством потребує вдосконалення та повинна відповідати міжнародним стандартам.</p>	<p>Створити ефективну систему протидії усім формам ґендерного насильства, торгівлі людьми та рабства, надання якісної допомоги жертвам.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • створено умови, необхідні для запобігання та протидії усім формам ґендерного насильства та торгівлі людьми; • приведено у відповідність із міжнародними стандартами законодавство з питань протидії ґендерному насильству.
<p>Протидія домашньому насильству</p> <p>Домашнє насильство носить латентний характер, що ускладнює ефективне та своєчасне вжиття уповноваженими органами заходів для його запобігання та припинення.</p>	<p>Створення ефективної системи запобігання та протидії домашньому насильству, підвищення якості надання допомоги жертвам домашнього насильства.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • створено ефективну систему запобігання та протидії домашньому насильству, в тому числі вжито заходів щодо забезпечення повідомлення уповноважених органів про випадки домашнього насильства; • вдосконалено порядок надання допомоги жертвам домашнього насильства та впроваджуються програми, спрямовані на навчання осіб, які вчинили домашнє насильство, ненасильницькій поведінці в міжособистісних стосунках; • проводиться робота з інформування населення про проблеми і способи протидії домашньому насильству та порядок надання допомоги жертвам домашнього насильства; • здійснюються заходи щодо попередження домашньому насильству на місцевому рівні.

Джерело: Національна стратегія з прав людини в Україні. <http://hro.org.ua/index.php?id=1488449514>

Усі вищезазначені глобальні процеси та правові інструменти ООН допомогли створити чітко визначені нормативні рамки прав людини та сталого розвитку в Україні, та водночас сприяли внеску в загальне досягнення ЦСР до 2030 р. Завдяки їхньому прийняттю, ратифікації та реалізації на національному рівні, уряд мав змогу вжити стратегічних заходів спрямованих на визнання, повагу, захист та подальший прогрес у напрямі забезпечення прав жінок, у тому числі в ситуаціях конфлікту, невпевненості та нестабільності.

Регіональні угоди та політики

Після громадянських протестів і подій Революції Гідності, уряд України підтвердив свій стратегічний курс на євроінтеграцію, зокрема шляхом підписання 21 березня 2014 р. знакової **Угоди про асоціацію** між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони⁹⁷. Угода про асоціацію є головним інструментом політики в напрямі зближення України та ЄС, оскільки очікується, що її підписання сприятиме розвитку більш глибоких політичних зв'язків, зміцненню економічних зв'язків та повазі до спільних цінностей (включно з ґендерною рівністю та недискримінацією) між сторонами. Зокрема, статті 419 та 420 глави 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» Угоди про асоціацію включають конкретне зобов'язання прагнути «забезпечення ґендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків і жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесах прийняття рішень»⁹⁸.

Угода про асоціацію визначає новий формат відносин між Україною та ЄС, що ґрунтується на «політичній асоціації та економічній інтеграції» та слугує стратегічним рушієм для системних

соціально-економічних реформ в Україні⁹⁹. По суті, після підписання Угоди Україна розпочала амбітний процес реформ, спрямованих на стабілізацію економіки та покращення умов життя для своїх громадян. Основні реформи включають: боротьбу з корупцією, конституційні та виборчі реформи, реформу судової системи, покращення ділового клімату та енергоефективності, вдосконалення системи управління державними фінансами, а також реформування державного управління та децентралізацію. Для підтримки цих зусиль, починаючи з 2014 р., ЄС та європейські фінансові інститути зібрали для України пакет коштів на суму понад 15 млрд. євро у вигляді грантів та позик із чіткою обумовленістю, що надання допомоги зберігається за умови подальшого прогресу¹⁰⁰.

Так само, як країна-член Ради Європи, Україна взяла на себе різні зобов'язання щодо покращення демократії, прав людини та верховенства закону в країні з 1995 р. **План дій Ради Європи для України на 2018–2021 роки**¹⁰¹ є стратегічним програмним інструментом, який супроводжуватиме країну в її зусиллях щодо приведення законодавства, інституцій та практик у відповідність до європейських стандартів у сфері прав людини, верховенства права та демократії¹⁰² й тим самим сприятиме процесу європейської інтеграції України.

Рада Європи прийняла **Стратегію ґендерної рівності на 2018–2023 роки**¹⁰³ в березні 2018 р. Загальною метою стратегії є досягнення ефективної реалізації ґендерної рівності та розширення можливостей жінок і чоловіків у державах-членах Ради Європи шляхом підтримки реалізації наявних інструментів та зміцнення законодавства Ради Європи у сфері ґендерної рівності під керівництвом Комісії з ґендерної рівності¹⁰⁴. Стратегія містить шість стратегічних напрямів: запобігання

97 Офіційний журнал Європейського Союзу (29.05.2014), Угода про асоціацію між Європейським Союзом та його державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого.

98 Там само.

99 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

100 Зовнішні дії Європейського Союзу (30.09.2019), Відносини між ЄС та Україною- інформаційний лист. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/4081/eu-ukraine-relations-factsheet_en

101 <https://rm.coe.int/council-of-europe-action-plan-for-ukraine-web/1680a0b0cc>

102 Загальний бюджет Плану дій на 2018-2021 рр. для України становить 29 млн євро. Портал Ради Європи, <https://www.coe.int/en/web/programmes/ukraine>

103 <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-equality-strategy>

104 <https://rm.coe.int/prems-093618-gbr-gender-equality-strategy-2023-web-a5/16808b47e1>

та протидія ґендерним стереотипам і сексизму; запобігання та протидія насильству щодо жінок та домашньому насильству; забезпечення рівного доступу жінок до правосуддя; досягнення збалансованої участі жінок і чоловіків у прийнятті політичних та громадських рішень; захист прав жінок та дівчат-мігрантів, біженців та шукачів притулку; досягнення ґендерної інтеграції у всіх політиках та заходах¹⁰⁵.

На жаль, Україна досі не ратифікувала¹⁰⁶ один із найважливіших правових інструментів Ради Європи, який прагне забезпечити основні права жінок на життя, безпеку, свободу, гідність та фізичну та емоційну цілісність, а саме **Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами**¹⁰⁷, підписану всіма країнами-членами в м. Стамбулі (Туреччина) 11 травня 2011 р.

«Стамбульська конвенція» має на меті викоринити насильство щодо жінок і домашнє насильство через впровадження всебічної та ефективної системи запобігання, захисту та підзвітності. Вона ґрунтується на розумінні того, що насильство стосовно жінок є формою ґендерного насильства, яке вчиняється проти жінок, оскільки вони є жінками¹⁰⁸. Конвенція закликає всі відповідні державні органи та надавачів послуг узгоджено брати участь у боротьбі з насильством щодо жінок у всіх його формах. Вона також пропонує використовувати пакет запобіжних та захисних заходів для припинення насильства щодо жінок і домашнього насильства, включно з криміналізацією та переслідуванням таких дій.

Рішенням Ради міністрів ОБСЄ (MC.DEC/14/04) було схвалено **План дій ОБСЄ зі сприяння ґендерній рівності 2004 року**¹⁰⁹ як документ, що спрямовує роботу ОБСЄ у напрямі забезпечення ґендерної рівності. План дій зосереджується на впровадженні ґендерних питань у структури та діяльність ОБСЄ та в державах-учасницях ОБСЄ. План дій 2004 року визнає, що «рівні права жінок і чоловіків та захист їхніх прав людини є важливими для миру, стійкої демократії, економічного розвитку, а отже, для безпеки та стабільності в регіоні ОБСЄ»¹¹⁰.

Інші ключові національні законодавчі та політичні документи у сфері ґендерної рівності

Кілька розділів Конституції України (1996 р.) присвячені забезпеченню ґендерної рівності, включно із статтею 24 про рівність прав і свобод перед законом; статтею 38 про рівне право доступу до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; статтею 43 про право на працю; та статтею 51 про рівні права та обов'язки в шлюбі та сім'ї¹¹¹. Також країна посилила своє законодавство, що стосується питань ґендерної рівності та протидії дискримінації шляхом прийняття таких законів:

- Закон України (№2866–IV) «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків» (2005),^{112,113}
- Закон України (№5207–VI) «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (2012),¹¹⁴

105 Стратегія ґендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 рр. <https://rm.coe.int/strategy-en-2018-2023/16807b58eb>

106 Церква та антиґендерні групи виступили проти ратифікації Конвенції на тій підставі, що це призведе до внесення до національного законодавства таких понять як «ґендер», «ґендерна ідентичність», «відчуття щодо ґендера», «сексуальна орієнтація» та інших понять та концепцій. Див. Аналя Аракелян (18.11.2019), Демонстрації, розбрат, неконституційність: Як держави-члени Ради Європи реагують на Стамбульську конвенцію? <https://www.tert.am/en/news/2019/11/18/Istanbul-convention/3143089>

107 Рада Європи (Стамбул, 11.05.2011), Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», Серія Договору Ради Європи- № 210.

108 Рада Європи, Стамбульська конвенція- Заходи проти насильства над жінками та домашнього насильства. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home>

109 <https://www.osce.org/mc/23295>

110 Рішення Ради Міністрів № 14/04- 2004 «План дій ОБСЄ щодо просування ґендерної рівності», <http://www.osce.org/mc/23295>

111 Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.

112 Відповідно до Національного огляду, підготовленого урядом України щодо прогресу виконання Пекінської декларації «Пекін + 25», зміни до цього закону, внесені у 2018 р., закріпили концепцію ґендерного насильства та його визначення, а також створили підґрунтя для створення механізмів запобігання та протидії ґендерно зумовленому насильству.

113 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

114 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

- Закон України (№2229–VIII) «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017),¹¹⁵
- Закон України (№2227–VIII) «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» (2017).¹¹⁶
- Постанова КМУ від 21.03.2012 р. №350 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року»,¹²¹
- Постанова КМУ від 26.09.2013 р. № 717 «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року»,¹²²
- Постанова КМУ від 15.11.2017 р. №909-р «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року»,¹²³
- Постанова КМУ від 21.11.2018 р. №944-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року»,¹²⁴
- Постанова КМУ від 10.10.2018 р. №728-р «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року»¹²⁵.

Інші закони та постанови, що стосуються прав та питань жінок, у тому числі в умовах конфлікту у східних районах країни, внутрішнього переміщення та їхньої більшої вразливості через вищезгадані причини, перелічені нижче:

- Закон України (№3739–VI) «Про протидію торгівлі людьми» (2012),¹¹⁷
- Закон України (№1706–VII) «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (2014),¹¹⁸
- Закон України (№2523–VIII) «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» (2018),¹¹⁹
- Постанова КМУ від 24.02.2016 р. №111 «Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року»,¹²⁰

Гендерні питання були також внесені в Плани пріоритетних дій уряду на 2018 та 2019 роки¹²⁶ та Програму діяльності Кабінету Міністрів України, що була затверджена в 2019 р.¹²⁷.

Згідно порядку, встановленому Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Кабінет Міністрів України (КМУ)

115 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

116 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>

117 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>

118 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

119 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-19#Text>

120 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/111-2016-%D0%BF>

121 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-2012-%D0%BF#Text>

122 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717-2013>

123 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-%D1%80>

124 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2018-%D1%80>

125 <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-derzhavnoyi-socialnoyi-programi-zapobigannya-ta-protidiyi-domashnomu-nasilstvu-ta-nasilstvu-za-oznakoyu-stati-na-period-do-2023-roku>

126 Робоча група з підготовки звіту Пекін + 25 (2019), Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій.

127 Постанова ВРУ від 04.10.2019 р. № 188-IX «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-IX#Text>

затвердив нову **Державну соціальну програму забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року**¹²⁸ у квітні 2018 р. Цей документ вважається національною стратегією у сфері гендерної рівності, що має на меті «удосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства та впровадження європейських стандартів рівності»¹²⁹. Ця Програма пропагує принцип рівності між жінками і чоловіками в пріоритетних сферах соціально-економічного розвитку України, ефективного вирішення проблем та усунення гендерного дисбалансу із чітким акцентом на права

людини. У ній також підкреслюється, що запровадження гендерної інтеграції в усі сфери життя, у поєднанні з покращенням становища жінок в тих сферах, де все ще зберігається нерівність, є основою для забезпечення повсюдної гендерної рівності та сталого розвитку суспільства.

Програма визначає ключові шляхи та засоби розв'язання проблеми недостатнього впровадження принципів рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, у тому числі шляхом запровадження комплексного підходу та заходів, орієнтованих на виконання таких завдань (Вставка 7).

ВСТАВКА 7.

Основні цілі та завдання Державної соціальної програми забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року

Завдання	Заходи
Удосконалення нормативно-правової бази, механізму проведення гендерно-правової експертизи та впровадження статистичних показників у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків	<ul style="list-style-type: none"> • урахування гендерного компонента у програмах економічного і соціального розвитку • розширення переліку статистичних показників за ознакою статі з розбивкою за іншими основними ознаками (вік, місце проживання, інвалідність, соціально-економічний статус тощо)
Підвищення професійного рівня державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків	<ul style="list-style-type: none"> • зменшення гендерного дисбалансу у сфері державної служби та управління людськими ресурсами • внесення до навчальних програм курсів з підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування питань із забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків • подолання гендерних стереотипів.
Протидія дискримінації за ознакою статі та дискримінації більше ніж за однією ознакою	<ul style="list-style-type: none"> • удосконалення механізму реалізації права на захист від дискримінації за ознакою статі та дискримінації за кількома ознаками, однією з яких є ознака статі, розгляду випадків такої дискримінації та вжиття відповідних заходів за його результатами
Виконання договірних та інших міжнародних зобов'язань щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків	<ul style="list-style-type: none"> • збільшення частки жінок серед народних депутатів України, депутатів обласних та місцевих рад (міст обласного значення) • зменшення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків

128 Постанова КМУ від 11.04.2018 № 273 «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року». <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-socialnoyi-programi-zabezpechennya-rivnih-prav-ta-mozhливостей-zh-nok-i-cholovikiv-na-period-do-2021-roku>

129 Там само.

Програма враховує правові інструменти та рекомендації ООН, Ради Європи, ЄС, ОБСЄ, міжнародних моніторингових установ у галузі прав людини, а також положення міжнародних договорів, зокрема Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Для забезпечення ефективної реалізації Програми, крім органів державної влади та органів місцевого самоврядування, документ передбачає залучення відповідних міжнародних організацій та громадських об'єднань.

Інституційні заходи щодо гендерної рівності і розширення можливостей жінок

Уперше в історії України гендерна рівність та розширення прав і можливостей жінок підтримуються на найвищому політичному та інституційному рівні, особливо з моменту прийняття рішення про розширення мандату віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції для забезпечення координації зусиль уряду щодо реалізації гендерної політики у 2017 р.¹³⁰ Згідно положень Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (Розділ II),¹³¹ національний механізм забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків складається з таких структур:

- Верховна Рада України: Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин, включаючи підкомітет з питань гендерної рівності та недискримінації; Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, включаючи підкомітет з питань дотримання Україною міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав людини та гендерної політики; Міжфракційне об'єднання «Рівні можливості»;
- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- Кабінет Міністрів України: Віце-прем'єр-міністр із питань європейської та євроатлантичної

інтеграції; Департамент гуманітарної та соціальної політики Секретаріату КМУ; Урядовий уповноважений з питань гендерної політики; Міжвідомча рада з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми;

- Міністерство соціальної політики як спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади: уповноважена особа (координатор) з питань гендерної рівності- заступник міністра з питань європейської інтеграції; експертна група з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності в Директораті розвитку соціальних послуг та захисту прав дітей; відділ з питань реалізації гендерної політики в Управлінні реалізації європейських стандартів рівності; Міжвідомча робоча група з координації питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (створена відповідно до Наказу від 07.02.2020 № 87); Експертна рада з питань запобігання та протидії дискримінації за ознакою статі;
- органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, визначені в їх складі уповноважені особи (координатори) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (заступники міністрів/голів агентств/обласних державних адміністрацій); радники з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі; відповідальні підрозділи з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- громадські об'єднання.

З 1 березня 2017 р. до компетенції **Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції** належать питання гендерної рівності та координація взаємодії центральних органів виконавчої влади з питань гендерної рівності; а також організація роботи, пов'язаної з формуванням та представленням

130 Робоча група з підготовки звіту Пекін + 25 (2019), Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій.

131 Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

позиції України у відносинах між Україною та НАТО, у тому числі з питань ґендерної рівності¹³². Уряд України затвердив основні інструменти національної політики щодо ґендерної рівності, такі як Державна соціальна програма забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків до 2021 року, Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року та Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених в заключних зауваженнях Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року.

Після призначення нового уряду, новий віце-прем'єр-міністр із питань європейської та євроатлантичної інтеграції залишився відповідальним за розробку та реалізацію державної ґендерної політики в уряді України.¹³³ Призначення віце-прем'єр-міністром із питань європейської та євроатлантичної інтеграції радниці з ґендерних питань у вересні 2019 р. може розглядатися як конкретний приклад сильної політичної підтримки та постійного зацікавлення в досягненні ґендерної рівності в Україні.

Національний механізм ґендерної рівності також зміцнився завдяки створенню нової посади **Урядового уповноваженого з питань ґендерної політики** в червні 2017 р.¹³⁴; це призвело до посилення очікувань (особливо серед партнерів із розвитку) щодо запровадження більш систематизованого та комплексного підходу уряду України до розв'язання питань ґендерної рівності. До основних завдань Урядового уповноваженого належить¹³⁵:

1. сприяння забезпеченню реалізації єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства;
2. участь відповідно до компетенції у координації роботи міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
3. проведення моніторингу щодо врахування Кабінетом Міністрів України принципу ґендерної рівності під час прийняття нормативно-правових актів;
4. участь у здійсненні Прем'єр-міністром України представництва Кабінету Міністрів України у міжнародних зустрічах і форумах, у тому числі з Комісією ООН із статусу жінок, Радою безпеки ООН на сесіях з порядку денного «Жінки, мир, безпека», Ради Європи, ОБСЄ тощо;
5. співпраця та взаємодія з громадянським суспільством з питань щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства.

Міністерство соціальної політики України (МСП) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади із забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Воно завжди відіграло вагомий роль у підтримці політики ґендерної рівності, особливо після адміністративної реформи 2010 року, яка призвела до реорганізації Міністерства в справах сім'ї, молоді та спорту, яке на той час займалося питаннями ґендерної рівності¹³⁶. З 2012 р. МСП сприяє координації ініціатив з

132 Там само.

133 Урядовий портал (19 вересня 2019 р.). «Жінки і чоловіки в Україні мають користуватися рівними правами та можливостями», - сказав Дмитро Кулеба під час зустрічі з питань ґендерної політики. <https://www.kmu.gov.ua/en/news/zhinki-ta-choloviki-v-ukrayini-mayut-koristuyutsya-odnakovimi-pravami-i-mozhливостями-dmitro-kuleba-na-naradi-shchodo-gendernoyi-politiki>

134 Катерина Левченко стала першою Урядовою уповноваженою з питань ґендерної політики, яку було призначено в результаті проведення конкурсного відбору на початку 2018 р..

135 Постанова КМУ від 07.07.2017 р. № 390 «Про Урядового уповноваженого з питань ґендерної політики», <https://www.kmu.gov.ua/nras/250049925>

136 Адміністративна реформа 2010 р. та пов'язана з нею реструктуризація уряду сприяли ослабленню національного ґендерного механізму та призвели до відсутності наступності політик, спрямованих на досягнення ґендерної рівності. Заключні зауваження ООН до 8-го періодичного звіту України: Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW/C/UKR/CO/8), документ прийнятий Комітетом на 66-й сесії (13 лютого-3 березня 2017 р.).

гендерної рівності, в тому числі моніторингу та звітуванню щодо дотримання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері, зокрема під час підготовки восьмого періодичного звіту України, поданого Генеральному секретарю ООН у 2014 р. відповідно до статті 18 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.¹³⁷ У 2019 р. МСП також координувало розробку Національного огляду України щодо виконання Пекінської декларації та Платформи дій «Пекін+25».¹³⁸

У МСП питання гендерної рівності координуються декількома структурними підрозділами, серед яких: уповноважена особа (координатор) з питань гендерної рівності- заступник міністра з питань європейської інтеграції; експертна група з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності в Директораті розвитку соціальних послуг та захисту прав дітей; відділ з питань реалізації гендерної політики в Управлінні реалізації європейських стандартів рівності; Міжвідомча робоча група з координації питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (створена відповідно до Наказу від 07.02.2020 р. № 87); Експертна рада з питань запобігання та протидії дискримінації за ознакою статі. Експертна рада з питань запобігання та протидії дискримінації за ознакою статі була створена у 2012 р., та її функції з часом були більш чітко визначені. Зокрема, починаючи з 2016 р., експертна рада не лише працює над зверненнями, пов'язаними з фактами дискримінації, поданими представниками громадськості, але також надає рекомендації МСП щодо усунення таких випадків та їхніх причин¹³⁹.

У складі законодавчої влади — однієї з гілок державної влади — **Уповноважений Верховної Ради України з прав людини** відповідає за здійснення парламентського контролю над дотриманням урядом конституційних прав та свобод. Уповноважений має Представника з дотримання рівних прав і свобод, портфель якого включає питання гендерної рівності. У складі Секретаріату Уповноваженого також працює Департамент моніторингу рівних прав та свобод.

З питаннями гендерної рівності працюють два комітети **Верховної Ради**: Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин, у складі якого створено підкомітет з питань гендерної рівності та недискримінації, та Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, у складі якого створено підкомітет з питань дотримання Україною міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав людини та гендерної політики.

Міжфракційне депутатське об'єднання «Рівні можливості» (МФО «Рівні можливості») також виступає важливим гравцем у питаннях гендерної рівності з моменту його заснування у 2011 р. Місія МФО «Рівні можливості» полягає в просуванні гендерної рівності та можливостей жінок у суспільстві; наданні політиці рівних можливостей цілеспрямованості та системності; об'єднанні зусиль законодавчої і виконавчої влади та громадянського сектору щодо просування прав жінок; сприянні процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС¹⁴⁰.

МФО «Рівні можливості» проводить регулярні зустрічі та організовує масштабні заходи, такі як Український Жіночий Конгрес — громадська платформа, яка допомагає формувати порядок денний гендерної політики шляхом залучення державних службовців, українських та закордонних парламентаріїв, представників міжнародних організацій, місцевого самоврядування та громадянського суспільства, а також ЗМІ. Наприклад, під час 3-го Українського Жіночого Конгресу обговорювалася ідея гендерної рівності як невід'ємної складової демократичного суспільства та запоруки сталого розвитку держави (10–11 грудня 2019 р.). У тісному колі дискусійних столів досліджувалися такі ключові питання, як політичне та економічне розширення можливостей жінок, протидія гендерному насильству, роль жінок у просуванні миру та безпеки, подолання гендерних стереотипів та посилення гендерної рівності¹⁴¹.

137 Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (дата отримання: 6 серпня 2015 р.), Розгляд доповідей, поданих державами-учасницями відповідно до статті 18 Конвенції. Восьмий періодичний звіт держав-учасниць, який повинен був бути поданий у 2014 р., Україна, (CEDAW/C/UKR/8).

138 Робоча група з підготовки звіту «Пекін+25» (2019), Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій.

139 Там само.

140 Український Жіночий Конгрес, МФО «Рівні можливості» у Верховній Раді України. <http://womenua.today/en/organizational-2/>

141 Третій Український Жіночий Конгрес. <http://womenua.today/en/>

2.3. Можливості та виклики на шляху просування ґендерної рівності на національному рівні

Існують вагомі докази та політичні дискусії, пов'язані з аналізом досягнень та викликів на шляху просування ґендерної рівності в Україні за останні та минулі роки¹⁴². Хоча огляд цих висновків виходить за межі цього дослідження, буде доречним стисло окреслити декілька сучасних можливостей та викликів у сфері просування порядку денного у сфері ґендерної рівності в Україні, спираючись на дослідження та аналітичні звіти, які були представлені раніше.

Поточні можливості

- **Міцний фундамент у вигляді міжнародних пактів, договорів та національних правових інструментів**, разом із реформами у сфері управління, правосуддя, безпеки та оборони, що тривають протягом останніх років, значно зміцнили потенціал України у сфері захисту прав жінок, протидії ґендерно зумовленій дискримінації та запобіганню насильству щодо жінок. Необхідно визнати роль Верховної Ради України і, зокрема, МФО «Рівні можливості», у цьому процесі, та всяліко заохочувати його продовжувати роботу;
- **Сильна політична воля** до позиціонування ґендерної рівності як одного з головних пріоритетів уряду з 2015 р. значно допомогла поліпшити становище українських жінок (наприклад, зросла частка жінок у парламенті та в лавах Збройних Сил України, більша увага звертається на потреби внутрішньо переміщених жінок тощо). Ця політична відданість справі ґендерної рівності повинна підтримуватися і продовжуватися урядом для досягнення Цілей сталого розвитку для всіх;
- Зміцнено **національний механізм ґендерної рівності**, у тому числі через офіційні призначення на найвищому управлінському рівні та політичні зобов'язання щодо подальшого посилення підзвітності заходів у сфері забезпечення ґендерної рівності та підвищення їхньої інституційної стійкості на всіх рівнях;
- Національний **рух за права жінок та організації громадянського суспільства** забезпечили вагомий внесок у досягнення ґендерної рівності, поставивши питання розширення прав і можливостей жінок у центр національного порядку денного. Без їхньої ключової наглядової ролі та діяльності із надання ключових послуг вразливим групам населення та постраждалим від конфлікту, жодне із важливих теперішніх досягнень України у сфері ґендерної рівності не було б можливим;
- Сильна (фінансова та нефінансова) **підтримка міжнародних донорів** та партнерів із розвитку задля сприяння країні у втіленні перспектив ґендерної рівності у всіх секторах та на всіх рівнях влади.

Виклики, які ще необхідно подолати

- Незважаючи на прогрес у вдосконаленні загальної правової та політичної бази, повне виконання національних та міжнародних зобов'язань уряду України щодо ґендерної рівності залишається вагомим викликом, в основному, через **відсутність ефективних механізмів моніторингу їхнього виконання**. Багато законів характеризуються браком імплементації та не втілюються в практичні дії задля покращення становища жінок і дівчат. Це, в поєднанні з **браком інформації** (і навіть, в окремих випадках, дезінформацією) щодо прав жінок та значення ґендерної рівності як стимулюючого чинника сталого розвитку, виступає ще однією серйозною перешкодою;
- **Брак скоординованого системного та загальнодержавного підходу до забезпечення ґендерної рівності** залишається ключовим викликом. Ролі та обов'язки нових структур та посад потребують більш чіткого визначення та розповсюдження відкритої та широкої інформації про них на всіх рівнях влади для запобігання дублюванню завдань чи непотрібної

142 Марценюк, Т. (2016), Стан ґендерної рівності в Україні: виклики та можливості в політиці ґендерної рівності та євроінтеграції-досвід країн Вишеградської четвірки для Східного партнерства, с. 203-225. Рада Європи (27 лютого 2018 р.), Ґендерна рівність на місцевому рівні: виклики та можливості в Україні. Ребекка Зук (Rebecca Zuk), Тетяна Гриценко/ПРООН Україна (30 жовтня 2019 р.), Через 25 років після Пекінської декларації Україна все ще стикається з 3 викликами щодо досягнення ґендерної рівності. Робоча група з підготовки звіту Пекін+25 (2019), Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій.

- конкуренції. Системна, краща координація також може допомогти забезпечити **стійкість національного механізму гендерної рівності**. Більш прозора комунікація також може сприяти покращенню **обізнаності громадськості** про те, що робить уряд задля забезпечення умов для рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, і де, за потреби, можна знайти допомогу та настанови з питань гендерної рівності;
- **Патріархальне ставлення та гендерні стереотипи** є універсальними глибинними причинами дискримінації та насильства щодо жінок, а також відсутності фундаментальної рівності прав і можливостей українських жінок і чоловіків. Вони глибоко вкорінені в українське суспільство і дотепер пропагуються консервативними групами, релігійними організаціями та сильним «антигендерним» рухом. Ці групи відкрито виступали за нератифікацію Стамбульської конвенції та проти прийняття стратегії щодо імплементації гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти;
- **Збройний конфлікт** загострив і без того **нестабільну ситуацію та кризові явища у соціальній, економічній, політичній сферах, а також у секторі безпеки та рівності**. Це, поряд із поширеною корупцією, слабким верховенством права та відсутністю державних можливостей та політичної волі, ускладнює реалізацію всебічних та трансформаційних реформ, що повністю враховують потреби, пріоритети та права жінок і дівчат;
- **Недостатня фінансова підтримка з боку держави для забезпечення гендерної інтеграції та програмування, а також впровадження проєктів та стратегій щодо гендерної рівності**. Ефективне виконання національних та міжнародних зобов'язань щодо гендерної рівності вимагає розробки бюджетів і виділення фінансових ресурсів для подолання бідності, дискримінації та нерівності. Досягнення гендерної рівності та сталого розвитку також вимагає **належного державного фінансування та підтримки українських жіночих організацій**, що працюють на низовому, субнаціональному та національному рівнях, особливо в сучасному контексті сильного глобального опору гендерній рівності та підйому крайніх націоналістичних рухів та «антигендерних» груп;
- **Брак оновлених статистичних даних** з повною розбивкою за статтю, віком, етнічною приналежністю, інвалідністю, місцевістю проживання та соціально-економічним походженням, а також відсутність надійної **системи моніторингу та технічної експертизи для оцінки впливу та ефективності** кожної політики та програми щодо гендерної рівності. Також є потреба у **інтегрованій системі моніторингу для відстеження державних фінансів**, які виділяються на забезпечення гендерної рівності.

2.4. Національна архітектура співпраці в цілях розвитку задля досягнення гендерної рівності

В Україні працюють численні державні установи, двосторонні, багатосторонні та приватні інституції та організації громадянського суспільства, які беруть участь у реалізації проєктів, програм і заходів у сфері розвитку, що орієнтовані на просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

За дорученням уряду України, головним інституційним суб'єктом, який координував відносини у сфері співробітництва з метою розвитку з міжнародними партнерами, які працюють у цій сфері, виступало

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. 27 грудня 2019 р. у складі Секретаріату КМУ було створено Директорат координації міжнародної технічної допомоги¹⁴³, якому було передано ці функції. Як зазначалося раніше, МСП координує заходи та ініціативи у сфері політики гендерної рівності з 2012 р., але останнім часом Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції також узяв на себе відповідальність сприяти просуванню гендерної рівності та розширенню прав і можливостей жінок.

143 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1154-2019-%D0%BF>

Зокрема, на момент дослідження віце-прем'єр-міністр виступав співголовою Тематичної групи донорів з питань гендерної рівності (див. нижче).

Співпраця донорської спільноти у сфері забезпечення гендерної рівності

Низка двосторонніх та багатосторонніх донорських агентств також співпрацюють у цілях розвитку, впроваджуючи програми та проекти технічної підтримки, основний фокус яких пов'язаний із досягненням гендерної рівності та розширенням можливостей жінок на місцях. Згідно з даними Інформаційної панелі (Dashboard)¹⁴⁴, яку підтримує Тематична група донорів з питань гендерної рівності, станом на жовтень 2019 р. донорською спільнотою в Україні реалізувалися 69 проектів чи ініціатив, що були спрямовані на просування гендерної рівності та розширення можливостей і прав жінок. З погляду часових рамок, ці проекти переважно охоплювали період між 2014 р. та 2024 р., включаючи деякі довготривалі проекти (зокрема, ті, що стосуються протидії торгівлі людьми та розвитку гендерно-орієнтованого бюджетування), які розпочалися ще у 2004 р. та 2013 р., відповідно.

Більша частина цих **69-ти поточних проектів та ініціатив** мають на меті просування завдань, пов'язаних із гендерною рівністю в секторах демократичного врядування (38) та економічного зростання (7). Ці два сектори охоплюють проекти та ініціативи, що працюють з різними тематичними питаннями, серед яких - торгівля людьми, сільське господарство, насильство щодо жінок, децентралізація, права людини, розвиток підприємництва, державний бюджет, підтримка організацій громадянського суспільства, боротьба з корупцією тощо. Конфлікт на Сході України також зумовив залучення потужної донорської підтримки проектів у сфері гендерної рівності за такими напрямками, як кризове реагування (11) та безпека та оборона (5). Досить мало проектів спрямовані на досягнення гендерної рівності у галузі охорони здоров'я (4), освіти (1) та навколишнього середовища (1).

Згідно з даними Інформаційної панелі Тематичної групи донорів з питань гендерної рівності, серед найвагоміших донорських агенцій та інституцій, які фінансують проекти у сфері гендерної рівності на місцях - **Міністерство закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади** (Міжнародні відносини Канади) та **Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)**, які реалізували відповідно 14 та 13 поточних проектів. Друга група менших донорів включала Швецію з 5 проектами у сфері гендерної рівності, а також Європейський Союз, Естонію та Норвегію, які реалізували по 4 поточні проекти. Дані Інформаційної панелі також показують, що багатосторонні організації, такі як Програма розвитку ООН (ПРООН), ООН Жінки, Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA), Координатор проектів ОБСЄ та Рада Європи, були найпопулярнішими партнерами-виконавцями проектів та програм з гендерної рівності в Україні наприкінці жовтня 2019 р.

Видається неможливим навести розрахункові оцінки загальної вартості цих 69 проектів у сфері гендерної рівності, які представлені в Інформаційній панелі, в основному через те, що більшість донорів звітують про фінансові зобов'язання у власній національній валюті, або тому, що деякі з них просто не оприлюднюють таку фінансову інформацію для широкого загалу. Крім того, оскільки цифри стосуються різних років, коли проекти були зареєстровані, коливання курсів валют також можуть вплинути на будь-яке порівняння між країнами. Тому повний обсяг фінансових зобов'язань різних міжнародних донорів розглядається на основі стандартизованих підходів та інструментів ОЕСР / КСР у наступному розділі.

Із 69 ініціатив у сфері гендерної рівності, щодо яких містяться дані в Інформаційній панелі, **58 проектів повністю або частково узгоджені з трьома найголовнішими документами державної політики України у сфері гендерної рівності та прав жінок** (Табл. 6). Лише 11 донорських проектів не демонструють відповідності ключовим політичним документам уряду України у сфері гендерної рівності¹⁴⁵.

144 Інформаційна панель має форму файлу Excel, який містить інформацію про всі проекти та заходи у сфері гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні, що реалізуються членами Тематичної групи донорів з питань гендерної рівності.

145 В описі деяких проектів, доданих до інформаційної панелі у період з червня 2019 р. (попередня версія) по жовтень 2019 р. (остання версія), не надавалося жодної інформації щодо їхнього узгодження з урядовими документами чи політиками. Тож, у таких випадках, міжнародна консультантка, ґрунтуючись на описах проекту та лише коли це було можливо, вирішувала з якими саме

ТАБЛ. 6.

Підтримка донорами політики ґендерної рівності уряду України

Рівень узгодження	Основні стратегічні документи уряду України у сфері політики ґендерної рівності та прав людини ¹⁴⁶		
	Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року	Національний план дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року	Національний план дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року
10 донорських проєктів повністю узгоджуються з 3 ключовими документами	●	●	●
14 донорських проєктів частково узгоджуються з 2 ключовими документами	●		●
9 донорських проєктів частково узгоджуються з 2 ключовими документами		●	●
20 донорських проєктів частково узгоджуються з 1 ключовим документом			●
3 донорські проєкти частково узгоджуються з 1 ключовим документом		●	
2 донорські проєкти частково узгоджуються з 1 ключовим документом	●		
11 донорських проєктів не узгоджуються з жодним ключовим документом			

Джерело: Інформаційна панель Тематичної групи донорів з питань ґендерної рівності, оновлена версія станом на жовтень 2019 р.

Якщо більш уважно вивчити описи проєктів, що узагальнені в Інформаційній панелі, можна побачити, що деякі ключові стратегічні напрями, які підтримуються донорами в Україні, включають:

- Ґендерний мейнстрімінг у державних реформах і секторах;
- Тренінги для державних службовців, посадових осіб місцевих органів влади та службовців державних установ;
- Політичне представництво жінок і лідерство на парламентському, регіональному та місцевому рівнях;
- Запобігання конфліктам та насильству;

ключовими урядовими документами узгоджуються цілі проєкту.

¹⁴⁶ Можна порекомендувати включити до переліку основних стратегічних документів, що розглядаються в Інформаційній панелі, Національний план дій з виконання заключних зауважень Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України щодо виконання КЛДЖ на період до 2021 року.

- Захист жінок і дівчат, які постраждали від конфлікту;
- Надання допомоги та реабілітації громадянам, які постраждали внаслідок конфлікту;
- Протидія домашньому насильству;
- Протидія гендерно зумовленому насильству, торгівлі людьми та сучасним формам рабства;
- Протидія дискримінації та забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків;
- Розширення економічних прав і можливостей жінок, розвиток жіночого підприємництва та доступу до фінансових ресурсів;
- Децентралізація та місцевий економічний розвиток.

Тематична група донорів з питань гендерної рівності — ключовий механізм координації та політичного діалогу щодо розвитку співробітництва для забезпечення гендерної рівності

Тематична група донорів з питань гендерної рівності, раніше відома як Робоча група з гендерних питань, була створена 20 учасниками (донорами та партнерами-виконавцями) у 2016 р. з метою покращення якості та ефективності співробітництва з розвитку, спрямованого на досягнення гендерної рівності та захист прав жінок в Україні. Група надає своїм членам можливості для:

- **Координації** ініціатив з розвитку,
- **Обговорення** основних стратегічних питань,
- Обміну **досвідом та гарними практиками** щодо інтеграції гендерної рівності та прав жінок у співробітництво з розвитку,
- Підтримки ефективних **партнерських відносин** для мобілізації політичної підтримки, ресурсів та досвіду для виконання зобов'язань у сфері гендерної рівності та досягнення результатів.

Із початку свого заснування, Тематична група донорів працювала під співголовуванням Швеції та Канади (на ротатійних засадах) та Офісу віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Зустрічі відбувалися принаймні раз на рік на високому рівні (Посли, Голови місій) та щоквартально на операційному

рівні. На момент проведення дослідження співголовами Тематичної групи виступали віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та Керівниця програми з питань співпраці та розвитку при Посольстві Швеції в Україні. Останні зустрічі Тематичної групи донорів відбулися 24 жовтня 2019 р. та 26 лютого 2020 р. та об'єднали представників і представниць уряду (на зустрічі в лютому 2020 р. були присутні представники/ниці 5-ти міністерств та КМУ), міжнародних організацій та громадянського суспільства, країн-донорів та інших партнерів із розвитку. Тематична група донорів також запрошує на засідання представників/ниць МФО «Рівні можливості», задля посилення та взаємодоповнення результатів. Метою засідань залишається обговорення цілей і пріоритетів політики гендерної рівності на національному рівні, а також основних напрямів донорської допомоги на рівні проєктів та будь-яких поточних викликів і очікувань під час реалізації заходів із просування гендерної рівності в Україні.

Крім того, на жовтневій наразі було презентовано проєкт технічного завдання для роботи Тематичної групи донорів з питань гендерної рівності як розширеної версії чинної Групи. У цьому проєкті документа, який ще має бути затверджений, Тематична група донорів з питань гендерної рівності визначається як механізм координації між урядом та донорами, що має на меті підвищення ефективності роботи національних гендерних механізмів шляхом надання консультацій щодо політики, координації з програмних питань та технічної підтримки з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Тематична група донорів прагне якомога більше сприяти зростанню ефективності та результативності підтримки партнерів із розвитку для виконання міжнародних зобов'язань та національних пріоритетів у сфері гендерної рівності в Україні, забезпечити ефективне співробітництво в галузі розвитку, а також посилити комунікацію та координацію між зацікавленими сторонами для уникнення можливого дублювання проєктів та ініціатив партнерів із розвитку, забезпечивши взаємне доповнення цих зусиль.

Одним із найважливіших результатів роботи Тематичної групи донорів є підтримка

Інформаційної панелі (див. вище), яка оновлювалася двічі у 2019 р. (відповідно, у червні та жовтні), а також на початку 2020 р. Частота подання звітності/оновлення інформації пов'язана з проведенням засідань Тематичної групи. Натепер підтримку/оновлення Інформаційної панелі забезпечує Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Відповідно, серед завдань нових співголів Тематичної групи має бути забезпечення постійної підтримки такого важливого інструменту даних, як Інформаційна панель, а також розвиток можливостей його використання (наприклад, шляхом удосконалення настанов і вимог щодо звітування, стандартизації інформації для підвищення співставності та передбачуваності, а також призначення чіткої відповідальності за управління інформацією).

Зусилля щодо просування ґендерної рівності з боку неурядового сектору

Існує також низка національних неурядових партнерів (наприклад, організації громадянського суспільства, приватні фонди та

установи, консалтингові та дослідницькі компанії), які реалізують програми у сфері ґендерної рівності та прав жінок на місцевому, регіональному та національному рівнях. Здебільшого ці неурядові суб'єкти виступають партнерами-виконавцями проєктів, що фінансуються країнами-донорами та багатосторонніми установами, які працюють в Україні.

Представники та представниці громадянського суспільства, які були опитані в рамках цього дослідження, зазначали, що вони не отримують жодної фінансової підтримки від уряду України. Водночас, вони повідомляли про наявність у країні високоорганізованого антиґендерного руху та засуджували мінливе та амбівалентне ставлення деяких урядових установ до питань ґендерної рівності та проблем, пов'язаних із правами жінок.

Дані Інформаційної панелі Тематичної групи донорів також свідчать, що лише дуже невелика кількість національних організацій громадянського суспільства залучається у якості партнерів-виконавців проєктів з ґендерної рівності, що фінансуються міжнародними донорами.

РОЗДІЛ 3

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК В УКРАЇНІ

3.1. Національне державне фінансування забезпечення гендерної рівності

Через недостатню кількість даних та інформації, які є в загальному доступі та наявні в режимі онлайн, неможливо провести повний аналіз національних державних асигнувань та видатків на забезпечення гендерної рівності. Враховуючи відсутність системи моніторингу для відстеження та звітування про загальні обсяги гендерно-орієнтованого фінансування, наразі також неможливо визначити орієнтовний показник сумарного обсягу фінансових ресурсів, які спрямовуються урядом України для вирішення пріоритетних питань у сфері гендерної рівності.

Для подолання деяких вищезазначених перешкод, було здійснено ретельний огляд основних стратегічних документів, які наразі найкраще відображають пріоритети держави у сфері гендерної рівності, серед них:

- Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року¹⁴⁷ (затверджена у квітні 2018 р.),
- Національний план дій із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року¹⁴⁸ (затверджений у лютому 2016 р.),
- Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року¹⁴⁹ (затверджена в лютому 2016 р.),

- Національний план дій із виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року¹⁵⁰ (затверджений у вересні 2018 р.),
- Концепція Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року¹⁵¹ (затверджена в жовтні 2018 р.),
- Державна цільова соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2015 року (затверджена в березні 2021 р.)¹⁵²,
- Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року (затверджена у вересні 2013 р.)¹⁵³.

Оскільки більшість зазначених документів висвітлювалися в Розділі 2, головною метою поточного огляду є аналіз відповідних бюджетних асигнувань і фінансових зобов'язань для впровадження цих ключових програм та планів у повному обсязі. Отже, згідно з загальнодоступними даними, **з державного бюджету на вищезазначені програми була виділена орієнтовна загальна сума в розмірі 51,5 млн. грн. (або 1,8 млн. дол. США)**¹⁵⁴ на весь відповідний

147 Постанова КМУ від 11.04.2018 р. №273 «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF#Text>

148 Розпорядження КМУ від 24.02.2016 р. №113-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80#Text>

149 Постанова КМУ від 24.02.2016 р. №111 «Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/111-2016-%D0%BF>

150 Розпорядження КМУ від 05.09.2018 р. №634-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-%D1%80#T>

151 Розпорядження КМУ від 10.10.2018 р. №728-р «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року», <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-derzhavnoyi-socialnoyi-programi-zapobigannya-ta-protidii-domashnomu-nasilstvu-ta-nasilstvu-za-oznakoyu-stati-na-period-do-2023-roku>

152 Постанова КМУ від 21.03.2012 р. №350 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-2012-%D0%BF#Text>

153 Постанова КМУ від 26.09.2013 р. № 717 «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF#Text>

154 Відповідно до стандартного курсу обміну валют станом на 20.11.2020 р. <https://www.xe.com/fr/currencyconverter/convert/?Amount=51%E2%80%AF593%E2%80%AF000&From=UAH&To=USD>. Для порівняння, члени Комітету сприяння розвитку (КСР) Організації

період їхньої реалізації, без врахування сум, зазначених як «місцеві бюджети»¹⁵⁵ та «інші джерела, не заборонені законодавством»¹⁵⁶. Оскільки 97,5% цієї суми спрямовано на Державну соціальну програму протидії торгівлі людьми, а також на певний період, що охоплює кілька років (у більшості випадків 2016-2021 рр.), цей рівень внутрішніх державних фінансів є недостатнім для забезпечення амбітних гендерних пріоритетів, викладених у національних планах, програмах та стратегіях, які серед іншого включають:

- Вдосконалення законодавчої бази у сфері гендерної рівності;
- Просування принципу рівності між жінками та чоловіками в пріоритетних сферах соціально-економічного розвитку;
- Зменшення гендерних дисбалансів у системі державної служби;
- Подолання гендерних стереотипів;
- Протидія дискримінації за ознакою статі та множинній дискримінації;
- Дотримання договірних та міжнародних зобов'язань із забезпечення рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків,
- Просування порядку денного «Жінки, мир, безпека»;

- Запобігання та протидія всім формам насильства щодо жінок;
- Протидія торгівлі людьми;
- Покращення процесу збору даних із розбивкою за статтю та нарощування потенціалу в галузі статистики.

Для інформації та отримання певного уявлення щодо загального обсягу національних фінансових ресурсів, що спрямовуються на підтримку програм/планів дій у сфері гендерної рівності, серед інших, більш широких соціально-орієнтованих пріоритетів, у Табл. 7. представлено видатки Міністерства соціальної політики України (МСП), як головного розпорядника коштів державного бюджету¹⁵⁷, відповідального за розробку соціальної політики.

Протягом 2016-2019 рр. із державного бюджету України Міністерству соціальної політики було виділено **27,5 млрд. грн. (або 1,1 млрд. дол. США)**¹⁵⁸ для здійснення видатків на реалізацію загальних заходів соціальної політики, у тому числі на забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок¹⁵⁹. Це досить помірною сумою, якій відповідає незначна частка коштів державного бюджету (див. відсоткові показники у Табл. 6), однак привертає увагу значний приріст на суму в понад 20 млрд. грн. в 2019 р.

економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) виділяли в середньому 433 млн. дол. США фінансової допомоги на рік на забезпечення гендерної рівності в Україні упродовж 2016-2017 рр. (див. розділ 3.2 про міжнародне фінансування).

- 155 Приклади місцевих бюджетів наведено нижче, але не враховано в цьому аналізі, оскільки відповідні документи та інформація відсутня в загальному доступі. Розробка, управління та прийняття рішень щодо місцевих бюджетів здійснюється місцевими органами влади, які відповідають за фінансування програм на місцях залежно від обставин, пріоритетів та ресурсів. У подальшому такі рішення/видатки місцевого бюджету подають до компетентних органів державного рівня (наприклад, Міністерству фінансів) для включення та відображення в остаточній версії національних програм у встановленому порядку. Однак такі суми на місцевому рівні не завжди відстежуються або перевіряються на національному/державному рівні, де зазвичай схильні просто сприймати інформацію, яку повідомляють місцеві органи влади.
- 156 Дані суми було виключено з аналізу, оскільки категорія «інші джерела» не мала чіткого опису чи визначення у загальнодоступних документах. Наприклад, якщо деякі з «інших джерел» включають фінансування, отримане в рамках офіційної допомоги з метою розвитку (ОДР), що надається міжнародними донорськими організаціями, то важливо виключити ці суми для уникнення подвійного підрахунку (фінансування ОДР обговорюється окремо у другій частині цієї глави).
- 157 Кожна національна програма, яка фінансується за кошти державного бюджету, зазвичай має «паспорт програми», який слугує основою для підготовки бюджетних заявок. Паспорти бюджетних програм та бюджетні заявки розробляються ключовими розпорядниками коштів державного бюджету (наприклад, галузевими міністерствами, державними адміністраціями та відомствами), які надалі координують процес виконання програми та звітують про програмні компоненти та видатки. Бюджетні заявки спочатку подаються у Міністерство фінансів для затвердження, а потім включаються до запропонованого Держбюджету, який має бути затверджений ВРУ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/19916>
- 158 Відповідно до стандартного курсу обміну валют станом на 14.02.20 р. <https://www.xe.com/fr/currencyconverter/convert/?Amount=7%E2%80%AF568%E2%80%AF600%E2%80%AF000&From=UAH&To=USD>
- 159 Неможливо підрахувати, яка конкретна частка бюджету Міністерства була спрямована на забезпечення гендерної рівності, переважно через відсутність даних та механізму моніторингу і звітування для відстеження гендерно-орієнтованого державного фінансування.

ТАБЛ. 7.

Національні видатки Міністерства соціальної політики (класифікація за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів), 2016-2019 рр.

Код бюджетної класифікації	Суми (грн.)	% від державного бюджету	Рік
2510000	1 033 600 000	0,15%	2016
2510000	1 494 700 000	0,18%	2017
2510000	2 266 600 000	0,23%	2018
2510000	22 791 700 000	3,00%	2019 (до 31 жовтня)
Усього	27 568 600 000		

Джерело: Видатки державного бюджету України (класифікація за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів), 2016-2019 рр., Міністерство фінансів. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2019/>

У листопаді 2019 р. Верховна Рада України ухвалила Державний бюджет на 2020 р. у розмірі 50 млрд. дол. США, що передбачав збільшення планових видатків, особливо на сектори інфраструктури, сільського господарства, оборони та національної безпеки. У порівнянні з 2019 р., новий закон про бюджет також спрямований на підвищення рівня мінімальної заробітної плати (з 171 до 194 дол. США або на 13%), фінансування освіти (на 6 млрд. дол. США або на 12,7%) та охорони здоров'я (на 5 млрд. дол. США, або на 10%). Загалом, у 2020 р. очікувалося зниження витрат на соціальне забезпечення¹⁶⁰.

З метою забезпечення прозорості, нижче наведено розрахунки орієнтовних обсягів та джерел фінансування ключових програм/планів, які спрямовані на пріоритетні питання у сфері гендерної рівності.

Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року

Міністерство соціальної політики (МСП) є головним державним замовником та розпорядником Програми. Очікується, що програма фінансуватиметься за кошти державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел,

не заборонених законодавством. Обсяг видатків, необхідних для реалізації Програми, визначається щорічно під час складання проекту державного та місцевих бюджетів на відповідний рік.

Період реалізації Програми охоплює 2018-2021 рр. Розподіл прогнозованих обсягів та джерел фінансування на рік наведено в Табл. 8.

Незважаючи на важливу роль цієї Програми, яку уряд України розглядає, як національну стратегію у сфері забезпечення гендерної рівності¹⁶¹, на її реалізацію з державного бюджету було виділено загалом лише **один мільйон двадцять тисяч гривень** (або 35,9 тис. дол. США)¹⁶². Такий рівень національних інвестицій у забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок є **вкрай недостатнім**. Державні органи влади мають підтримувати виконання зобов'язань щодо забезпечення гендерної рівності за рахунок збільшення цільового фінансування на користь інтересів жінок та дівчат. Задля дослідження тривалішої перспективи внутрішнього державного фінансування забезпечення гендерної рівності, було також переглянуто Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року, затверджену постановою КМУ від 26 вересня 2013 р.

160 Газета «Kyiv Post» (14.10.2019 р.), «Український парламент ухвалив бюджет на 2020 рік у сумі 50 млрд дол. США». <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/ukrainian-parliam-passes-2020-budget-law.html>

161 Робоча група з підготовки звіту «Пекін+25» (2019 р.), Національний огляд виконання Пекінської декларації та Платформи дій.

162 Відповідно до стандартного курсу обміну валют станом на 20.11.2020 р., <https://www.xe.com/fr/currencyconverter/convert/?Amount=1%E2%80%AF020%E2%80%AF000&From=UAH&To=USD>

№ 717. Розбивка очікуваних обсягів та джерел фінансування на рік представлена в Табл. 9.

Обсяги фінансування видатків на забезпечення ґендерної рівності за рахунок коштів державного бюджету в 2013-2016 рр. досягли загалом **одного мільйона двісті шістьдесят вісім тисяч українських**

гривень (або 44,7 тис. дол. США¹⁶³). Порівнюючи попередні (2013-2016 рр.) та поточні (2018-2021 рр.) програми, стає очевидним, що в Україні спостерігається зниження рівня державних фінансів для забезпечення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок з 1,268 до 1,020 млн. грн.

ТАБЛ. 8.

Джерела та обсяги фінансування Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, 2018-2021 рр.

Джерела фінансування	Обсяги фінансування (тис. грн.)	Роки			
		2018	2019	2020	2021
Державний бюджет	1 020	255	255	255	255
Місцевий бюджет	6 742	1 492	1 617	1 737	1 896
Інші джерела	5 378	1 483	1 305	1 330	1 280
Усього	13 140	3 210	3 177	3 322	3 431

Джерело: Державна соціальна програма забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF>

ТАБЛ. 9.

Джерела та обсяги фінансування Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, 2013-2016 рр.¹⁶⁴

Джерела фінансування (державний, місцевий бюджет, інше)	Орієнтовна сума фінансових ресурсів для виконання завдання (тис. грн.)	Роки			
		2013	2014	2015	2016
Державний бюджет	1 268	-	430	564	274
Місцевий бюджет	1 787	-	569	594	624
Інші джерела	2 842	1 595	1 276	70	-
Усього	5 897	1 495	2 275	1 228	898

Джерело: Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, 2013-2016, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF#Text>

163 Відповідно до стандартного курсу обміну валют станом на 20.11.2020 р. <https://www.xe.com/fr/currencyconverter/convert/?Amount=261%E2%80%AF000&From=UAH&To=USD>

164 У серпні 2016 р. МСП було розроблено та оприлюднено Концепцію Державної соціальної програми щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків на період до 2021 року. Однак КМУ не затвердив її до весни 2017 р. (<http://od.org.ua/uk/>). Це пояснює, чому відсутні загальнодоступні цифри фінансування за 2017 р., а також затримку з розробкою нової Державної соціальної програми забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, що була затверджена Розпорядженням КМУ від 11.04.2018 р. №273.

Національний план дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року

Очікується, що центральні та регіональні органи виконавчої влади, Київська міська державна адміністрація будуть виконувати НПД 1325 та сприяти організації роботи Міжвідомчих координаційних рад із питань впровадження РРБ ООН

1325. Виконавчі органи влади також відповідальні за звітування перед МСП щодо стану реалізації НПД та інформування КМУ щорічно в період до 10 лютого. Органам місцевого самоврядування, Державній судовій адміністрації, Службі безпеки України також рекомендується в межах своїх повноважень забезпечити виконання НПД.

Період реалізації НПД 1325 охоплював 2018-2020 рр. Розподіл орієнтовних щорічних обсягів та джерел фінансування представлено в Табл. 10.

ТАБЛ. 10.

Національного плану дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року

Джерела фінансування (державний, місцевий бюджет, інше)	Орієнтовна сума фінансових ресурсів для виконання завдання (тис. грн.)	Роки		
		2018	2019	2020
Державний бюджет	261,0	70	70	121
Місцевий бюджет	2 533,6	784,9	779,5	969,2
Інші джерела	19 603,1	10 232,3	7 871,8	1 499,3
Усього	22 397,7	11 087,2	8 021,3	2 589,5

Джерело: Національний план дій із виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80>

ТАБЛ. 11.

Джерела та обсяги фінансування Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, 2013-2016 рр.

Джерела фінансування	Обсяги фінансування (тис. грн)	Роки				
		2016	2017	2018	2019	2020
Державний бюджет	49 044,0	98,8	98,8	548,8	24 148,8	24 148,8
Місцевий бюджет	1 096,1	219,22	219,22	219,22	219,22	219,22
Інші джерела	35 310	7 126	6 966	7 126	6 966	7 126
Усього	85 450,1	7 444,02	7 284,02	7 894,02	31 334,02	31 494,02

Джерело: Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/111-2016-%D0%BF>

На діяльність упродовж 2018-2020 рр. було виділено **двісті шістдесят одну тисячу гривень (або 10,6 тис. дол. США)**¹⁶⁵, тож частка коштів із державного бюджету на виконання Національного плану дій також **не відповідає жодним**

необхідним стандартам, особливо в контексті поточного збройного конфлікту та в порівнянні з рівнем інвестицій, вказаних у невизначеній категорії «інші джерела».

¹⁶⁵ Відповідно до стандартного курсу обміну валют станом на 20.11.2020 р. <https://www.xe.com/fr/currencyconverter/convert/?Amount=261%E2%80%AF000&From=UAH&To=USD>

Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року

Метою Програми є запобігання торгівлі людьми, підвищення ефективності заходів щодо виявлення винних у такому злочині та захист жертв торгівлі людьми, зокрема дітей. Основним державним замовником та розпорядником коштів Програми є МСП. Прогнозовані обсяги та джерела фінансування Програми включені до Табл. 11.

Видається, що це – єдина Програма, відповідальним виконавцем якої є МСП, що отримує більш належну підтримку за рахунок коштів державного бюджету. Орієнтовні витрати державного бюджету на її виконання складають більше **49 млн. грн.** на період до 2020 р. (або 1,7 млн. дол. США)¹⁶⁶. Відповідно, серед усіх програм, проаналізованих у цьому розділі, найважливішим тематичним пріоритетом МСП виглядає протидія торгівлі людьми.

Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року

МСП також відповідає за координацію, збір даних та підготовку НПД з виконання рекомендацій Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок.

У якості головних виконавців НПД, відповідні міністерства, інші центральні та регіональні органи виконавчої влади та Київська міська державна адміністрація мають звітувати перед МСП щодо стану виконання Національного плану дій; відповідну інформацію необхідно щорічно узагальнювати та направляти до КМУ у період до 20 лютого. Органи місцевого самоврядування, Верховний Суд, заклади системи правосуддя та Служба безпеки України

також мають сприяти виконанню НПД у межах своїх повноважень¹⁶⁷.

НПД щодо виконання заключних зауважень Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок не містить жодної фінансової інформації щодо джерел та обсягів фінансування, необхідного для успішного виконання Плану.

Концепція Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року

Згідно Концепції, ключовою метою цієї програми є забезпечення розробки системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі відповідно до міжнародних стандартів та Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», у тому числі в контексті децентралізації, та впровадження комплексних заходів, спрямованих на зменшення масштабів цього явища¹⁶⁸.

МСП є головним державним розпорядником Концепції програми. На жаль, **Концепція не містить жодної фінансової інформації** щодо джерел та обсягів фінансування, необхідних для успішної реалізації програми.

Загалом, відсутність системи моніторингу для відстеження обсягів гендерно-орієнтованого фінансування ускладнює процес формування чіткої картини рівня сукупних державних інвестицій, що спрямовуються на забезпечення повної рівності прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні. **Державні асигнування та видатки на забезпечення гендерної рівності (на момент дослідження) є недостатніми для виконання національних та міжнародних зобов'язань країни** та не сприяють втіленню політичної волі уряду України в конкретні дії.

166 Відповідно до стандартного курсу обміну валют станом на 20.11.2020 р. <https://www.xe.com/fr/currencyconverter/convert/?Amount=49%E2%80%AF044%E2%80%AF000&From=UAH&To=USD>

167 Розпорядження КМУ від 05.09.2018 р. №634-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-%D1%80#Text>

168 Розпорядження КМУ від 10.10.2018 р. №728-р «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року», <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-shvalennya-konceptiyi-derzhavnoyi-socialnoyi-programi-zapobigannya-ta-protidii-domashnomu-nasilstvu-ta-nasilstvu-za-oznakoyu-stati-na-period-do-2023-roku>

Разом із тим, певної уваги потребує важлива ініціатива, зосереджена на гендерно-орієнтованому бюджетуванні (ГОБ)¹⁶⁹, оскільки в ній відображаються зобов'язання уряду щодо вдосконалення процесів бюджетування країни на всіх рівнях.

Україна – серед світових лідерів у сфері гендерно-орієнтованого бюджетування

Серед 90 країн, які займаються питаннями гендерно орієнтованого бюджетування, Україна є місцем реалізації одного з наймасштабніших у світі проєктів «Гендерне бюджетування в Україні», відомого також під назвою «Проєкт ГОБ»¹⁷⁰. Загальний бюджет проєкту ГОБ на період 2014-2020 рр. становить приблизно 71 млн. шведських крон¹⁷¹.

На основі попередніх результатів роботи Ради Європи та ОЕСР, проєкт визначає гендерно-орієнтоване бюджетування як «інтегрування чіткої гендерної концепції у загальний контекст бюджетного процесу з допомогою спеціальних процесів та аналітичних інструментів з метою просування гендерно-орієнтованої політики»¹⁷². ГОБ передбачає такі ключові кроки: гендерний аналіз, вдосконалення бюджетних програм на основі аналізу, а також проведення інституціоналізації ГОБ.

За підтримки уряду Швеції через Шведське агентство з міжнародного розвитку (SIDA), проєкт «Гендерне бюджетування в Україні» працює задля підвищення економічної ефективності бюджетних витрат через врахування конкретних потреб жінок і чоловіків, а також їх різних підгруп. Проєкт ГОБ, який впроваджується компанією «NIRAS» та Консультаційною групою з корпоративного та державного управління (СРМ), є головним партнером Міністерства фінансів України в діяльності щодо впровадження більш відкритих та всеосяжних бюджетних процесів, що орієнтуватимуться на

потреби жінок і чоловіків із різних соціально-економічних груп.

Проєкт ГОБ був розроблений для одночасного виконання на національному та обласному рівнях, аби покращити розуміння сутності ГОБ та сприяти його впровадженню на всіх рівнях урядування в Україні. На державному рівні головним бенефіціаром від реалізації проєкту є Міністерство фінансів, але діяльність Проєкту спрямована також на всі міністерства та майже всіх ключових розпорядників коштів. На місцевому рівні Проєкт ГОБ співпрацює з 24 обласними державними адміністраціями та Київською міською державною адміністрацією, районними адміністраціями та адміністраціями міст обласного значення, а також із нещодавно створеними об'єднаними територіальними громадами.

Ключові результати Проєкту ГОБ на момент дослідження:

- Понад 1100 програм, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів, наразі вдосконалюються, щоби бути більш орієнтованими на потреби жінок і чоловіків і, в такий спосіб, сприяти зменшенню гендерного розриву,
- Усі 24 області наразі працюють над питаннями ГОБ – проводиться постійний аналіз та вносяться зміни до програм, щоби зробити їх більш орієнтованими на потреби жінок і чоловіків,
- Стратегія реформування системи управління державними фінансами (2017-2020 рр.) включала гендерні аспекти в якості частини програмного бюджетування на державному та місцевому рівнях. ГОБ також було включено до Загальних напрямів бюджетної політики (2018-2020 рр.),
- Об'єднані територіальні громади (ОТГ) почали працювати над ГОБ завдяки безпосередній

169 В українському контексті гендерно-орієнтоване бюджетування, як правило, плутають/прирівнюють до гендерно-орієнтованого фінансування (див. Главу 4). Гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОБ) – це вдосконалення шляхів («яким чином»), за допомогою яких національний та місцеві бюджети розробляються, виконуються та оцінюються на предмет впливу через інтегрування гендерного аналізу упродовж усього процесу бюджетування. Гендерно-орієнтоване фінансування є ширшим поняттям, оскільки воно виходить за межі процесів та бюджетування та зосереджує увагу на оцінці та вимірюванні всіх видів фінансових вкладень/ресурсів («що саме»), щоби перевірити, чи вони враховують гендерні аспекти та є корисними для жінок та дівчат.

170 <https://www.niras.com/development-consulting/projects/gender-responsive-budgeting-in-ukraine/>

171 Для порівняння, ця сума є еквівалентною приблизно 7,3 млн. дол. США за стандартним курсом обміну валют станом на 26.11.19 р. <https://www.xe.com/fr/currencyconverter/convert/?Amount=71%E2%80%AF000%E2%80%AF000&From=SEK&To=USD>

172 ОЕСР (2016 р.), Гендерне бюджетування в країнах ОЕСР.

підтримці або співпрацю з програмою «U-Lead з Європою», ООН Жінки та Національним Демократичним Інститутом (НДІ).

Методологія ГОБ, розроблена в рамках проєкту, була опублікована та затверджена Наказом Міністерства фінансів «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі»¹⁷³ у січні 2019 р. У Наказі всім міністерствам та відомствам України рекомендується провести аналіз бюджетних програм з метою кращої оцінки їхнього впливу на жінок та чоловіків, а також забезпечення принципів гендерної рівності.

Також є програми, які працюють над впровадженням ГОБ на регіональному та місцевому рівні (наприклад, проєкти ООН Жінки та НДІ).

Загалом, впровадження ГОБ сприяє міцнішим зв'язкам між програмними зобов'язаннями щодо забезпечення гендерної рівності та ресурсами, що виділені для їхньої реалізації¹⁷⁴. Як зазначено в Розділі 1.3, за допомогою міжнародних стандартів ГОБ (Індикатор цілей сталого розвитку 5.с.1) вимірюється частка країн, що мають системи відстеження та виділення державних асигнувань на цілі забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. На жаль, незважаючи на значний прогрес та важливі результати, досягнені в рамках реалізації проєкту ГОБ, Україна не включила відповідний показник до національної системи локалізованих Цілей сталого розвитку для відстеження обсягу державних асигнувань, які виділяються на забезпечення гендерної рівності.

3.2. Міжнародне державне фінансування для забезпечення гендерної рівності

Офіційна допомога з метою розвитку (ОДР), яку надали 30 членів Комітету сприяння розвитку (КСР) Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 2018 р.¹⁷⁵, становила 153 млрд. дол. США, згідно розрахунків із використанням нового методу «грант-еквівалент», затвердженого як більш точний спосіб підрахунку зусиль донорів у наданні кредитів з метою розвитку¹⁷⁶. Грант-еквівалент офіційної допомоги з метою розвитку за 2018 р. становив 0,31% від сукупного валового національного доходу донорів КСР – цей показник є значно нижчим за цільовий коефіцієнт офіційної допомоги з метою

розвитку в розмірі 0,7% від валового національного доходу (ВНД). П'ять членів КСР (Данія, Люксембург, Норвегія, Швеція та Великобританія) досягли або перевищили ціль у 0,7%¹⁷⁷.

За останні роки міжнародне державне фінансування в цілях розвитку України збільшилося до безпрецедентних рівнів, особливо у таких формах надання, як «інша соціальна інфраструктура та послуги» та «гуманітарна допомога»¹⁷⁸ в умовах збройного конфлікту в східних регіонах країни. В середньому за 2015-2017 рр., Україна посідала

173 Наказ Міністерства фінансів України від 01.01.2019 р. №1 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі». <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19#Text>

174 Pandey U.Ch., Kumar Ch. (2019 р.). ЦСР5 – Гендерна рівність та розширення прав і можливостей жінок та дівчат, Emerald Publishing Limited.

175 ОЕСР (10.04.2019), Випуск ОДР за 2018 р.: Розмір допомоги на розвиток у 2018 р. зменшився, особливо для найбідніших країн. <https://www.oecd.org/newsroom/development-aid-drops-in-2018-especial-to-neediest-countries.htm>

176 Інформаційний випуск щодо ОДР в 2018 р. інформує про прийняття методу «грант-еквівалент», який КСР погодив у 2014 р. для забезпечення більш реалістичного порівняння між грантами (які склали 83% двосторонньої ОДР у 2018 р.) та кредитами (17%). Згідно методу «грошових потоків», який застосовувався у минулому, ОДР за 2018 р. становила 149,3 млрд. дол. США, що на практиці на 2,7% менше порівняно з 2017 р. <https://www.oecd.org/newsroom/development-aid-drops-in-2018-especially-to-neediest-countries.htm>

177 ОЕСР (10.04.2019), Випуск ОДР за 2018 р. Розмір допомоги на розвиток у 2018 р. зменшився, особливо для найбідніших країн. <https://www.oecd.org/newsroom/development-aid-drops-in-2018-especial-to-neediest-countries.htm>

178 Інтерактивні підсумкові діаграми одержувачів ОДР – Україна (оновлено 21.12.2018), ОДР в діаграмах. <https://www.oecd.org/countries/ukraine/aid-at-a-glance.htm>

друге місце (після Туреччини) у першій десятці одержувачів загальної ОДР у Європі¹⁷⁹.

Офіційна допомога з метою розвитку для України у 2016-2017 рр.¹⁸⁰ складала в середньому **1,3 млрд. дол. США** на рік. **Третина** цієї допомоги (**33%**) була спрямована на підтримку **гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок**, як ключових програмних цілей. Це свідчить про те, що поряд із національними державними джерелами фінансування розвитку, ОДР, що надається членами КСР, є вагомим внеском у фінансування сфери забезпечення гендерної рівності та прав жінок в Україні.

У цьому розділі надано детальний огляд ОДР із фокусом на питанні забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у наданні допомоги Україні на двосторонній основі. Огляд ґрунтується на останніх загальнодоступних статистичних даних (2016-2017 рр.)¹⁸¹, що зібрані за допомогою маркера політики гендерної рівності КСР – якісного статистичного інструмента для реєстрації заходів з надання допомоги, спрямованих на забезпечення гендерної рівності в якості програмної мети¹⁸².

Обсяги офіційної допомоги, що орієнтована на забезпечення гендерної рівності, в Україні збільшуються, але значна частина двостороннього фінансування залишається «гендерно-сліпим».

У 2016-2017 рр. члени КСР Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) виділяли в середньому **433,646 млн. дол. США** на рік, або **33%** сукупної двосторонньої допомоги, на підтримку забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні¹⁸³. Це означає, що 67% сукупної двосторонньої допомоги Україні

не було спрямовано на забезпечення гендерної рівності.

Тенденції щодо фінансування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні демонструють, що фінансова підтримка, яку надають члени КСР, зростає з часом, особливо з 2015 р. (Діаграма 1). Основна частина цього фінансування упродовж останніх років спрямовується на розвиток соціальної інфраструктури та сектору послуг в країні.

Допомога, що надається Україні, визначає досягнення гендерної рівності як одне з важливих завдань, однак фінансування спеціальних програм у сфері гендерної рівності є недостатнім.

ОЕСР відстежує надання двосторонньої допомоги, що визначає забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, як головне (першочергове) чи важливе (другорядне) програмне завдання¹⁸⁴. Що стосується України, у 2016-2017 рр. значна частка сукупної фінансової допомоги (**417,428 млн. дол. США або 32%**) передбачала забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок як важливе (другорядне) завдання. Разом із тим, рівень підтримки членами КСР програм, які визначають саме забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок як головне або першочергове завдання, залишався низьким (**14,626 млн. дол. США або 1%** сукупної фінансової допомоги).

Сильний акцент на гендерний мейнстрімінг (що, як правило, відповідає діяльності, спрямованій на гендерну рівність як «важливе» завдання), не

179 ОЕСР (2019), Допомога на розвиток: огляд, Статистика за регіонами – Європа.

180 Інтерактивні підсумкові діаграми одержувачів ОДР – Україна (оновлено 21.12.2018), ОДР в діаграмах. <https://www.oecd.org/countries/ukraine/aid-at-a-glance.htm>

181 Проекти надання допомоги, спрямовані на сферу забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (CRS). Дані, вилучені 10 вересня 2019 р. 08:27 UTC (GMT), Статистичні дані ОЕСР. https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=DV_DCD_GENDER

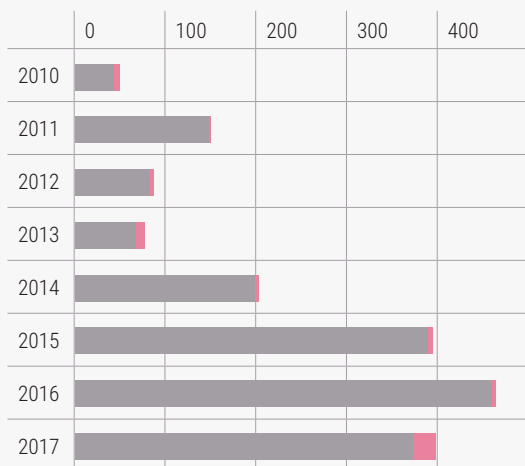
182 Мережа КСР ОЕСР із питань гендерної рівності (грудень 2016 р.), Посібник із застосування маркера політики гендерної рівності.

183 Для порівняння, за той самий період 30 членів КСР надали фінансову допомогу в середньому 44,8 млрд. дол. США на рік, що відповідає 38% їхньої двосторонньої допомоги, на сферу забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. ОЕСР (березень 2019 р.), Допомога на підтримку сфери забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок – Діаграми донорів.

184 Мережа КСР ОЕСР з питань забезпечення гендерної рівності (липень 2018 р.), Допомога на підтримку сфери забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Огляд.

ДІАГРАМА 1.

Тенденції в сфері надання допомоги для забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні (Річні зобов'язання, млн. дол. США, у постійних цінах 2017 року)

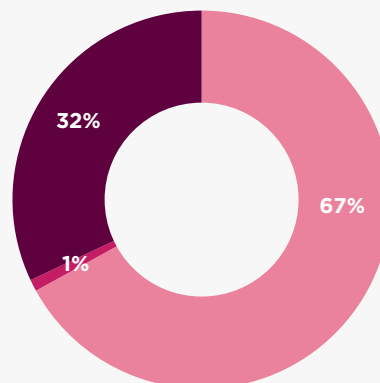

Джерело: ОЕСР КСР, СЗК
<http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GENDER>

РИС. 2.

Допомога, що орієнтована на гендерну рівність в Україні, 2016-2017 рр.

- Допомога, не спрямована на гендерну рівність згідно результатів скринінгу на гендерний маркер
- Гендерна рівність є головним (першочерговим) завданням
- Гендерна рівність є важливим (другорядним) завданням

є унікальним в українському контексті, а скоріше виступає поширеною тенденцією останніх років, демонструючи, що донори КСР збільшили обсяг фінансування програм, у рамках яких гендерна рівність розглядається в якості важливого (другорядного) завдання, в той час як їхня підтримка програм, спрямованих саме на забезпечення гендерної рівності як головного завдання є недостатньою¹⁸⁵. Для виконання зобов'язань Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року щодо гендерної рівності донори повинні посилити фінансування на підтримку спеціальних програм, головним завданням яких є забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні та поза її межами.

Підтримка окремих членів КСР щодо забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні

Зважаючи на сукупні обсяги допомоги, п'ять ключових донорів гендерно-орієнтованої допомоги Україні протягом 2016-2017 рр. включають

(у порядку зменшення обсягів, у середньому на рік, в млн. дол. США): **інституції ЄС** (222,397), **Німеччину** (90,993), **США** (36,663), **Швецію** (23,002) та **Канаду** (20,552). Лише самі інституції ЄС надали більше половини загальної двосторонньої допомоги, що зосереджувалася на питаннях гендерної рівності в Україні протягом 2016-2017 рр. До другої групи відносно важливих донорів також можна віднести Сполучене Королівство (11,448), Швейцарію (6,281) та Норвегію (5,868). Низка донорів повідомили про меншу частку допомоги, орієнтованої на забезпечення гендерної рівності в Україні, у розмірі від 5 до 1 млн. дол. США (Австрія, Японія, Нідерланди, Франція, Чехія та Бельгія). Польща, Австралія, Греція, Італія, Ірландія, Фінляндія, Корея, Іспанія та Ісландія (у порядку зменшення обсягів допомоги) повідомили про допомогу в розмірі менше 335 тис. дол. США в середньому на рік протягом 2016-2017 рр. Діаграма 2 показує, що внесок останньої групи донорів є статистично незначним (тобто, обсяги допомоги є майже непомітними), тому його не включено до подальшого аналізу¹⁸⁶.

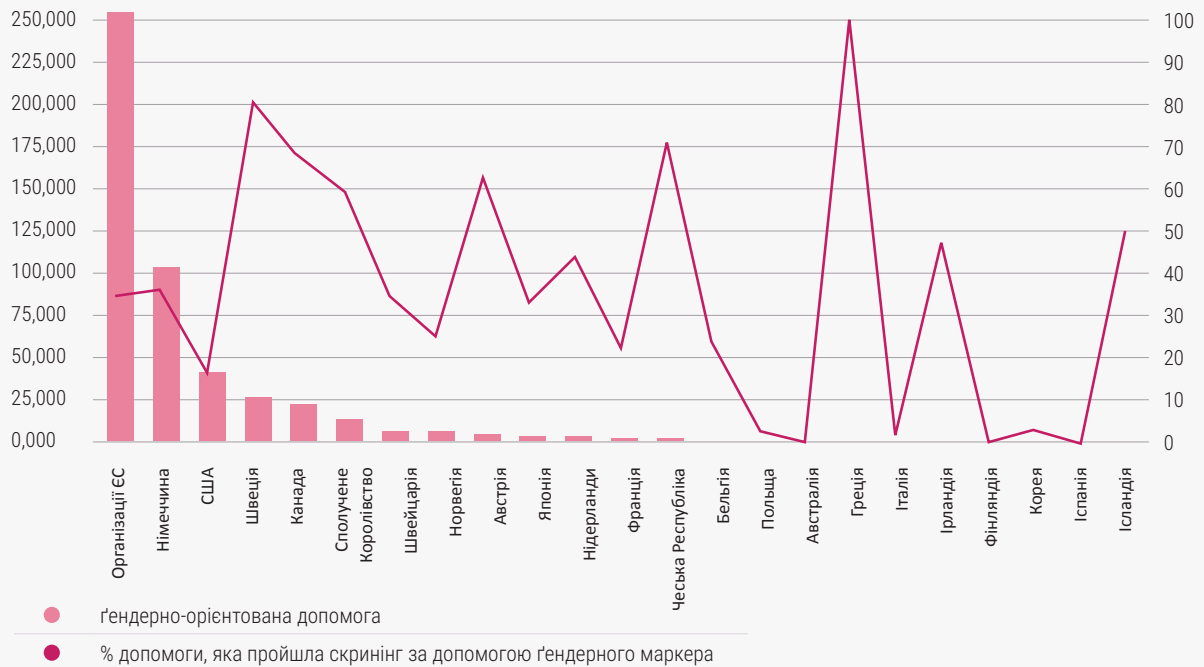
185 Мережа КСР ОЕСР із питань забезпечення гендерної рівності (липень 2018 р.), Допомога для забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Огляд.

186 База даних Системи звітності кредиторів (СЗК) також демонструє, що Словачька Республіка, Словенія, Люксембург, Угорщина, Португалія та Данія не повідомили про жодні потоки допомоги, орієнтованої на забезпечення гендерної рівності, для України. Дані щодо Нової Зеландії були відсутні/недоступні. Тому всі ці донори КСР не розглядаються в цьому звіті.

ДІАГРАМА 2.

Обсяг і відсоток офіційної допомоги в цілях розвитку, що орієнтована на забезпечення гендерної рівності, у сукупній двосторонній допомозі Україні

(Середній показник за 2016-2017 рр., млн. дол. США, у постійних цінах 2017 року)

Джерело: На основі набору даних ОЕСР КСР, СЗК: Проекти з надання допомоги на сферу забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Дані отримано 10.09.19 о 08:27 UTC (GMT) зі Статистичних даних ОЕСР.

Аналізуючи частки (а не обсяги) допомоги, яка, згідно з результатами скринінгу, орієнтована на забезпечення гендерної рівності, серед тих донорів, які протягом 2016-2017 рр. виділяли значну допомогу на забезпечення гендерної рівності в Україні (понад 1 млн. дол. США на рік), можна побачити, що найбільша частка допомоги надходила зі Швеції (80%), і далі, відповідно, Чехії (70%), Канади (68%), Австрії (62%) та Великобританії (59%) – див. праву вісь Діаграми 3. Ці п'ять членів КСР спрямували на забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок більше половини загальної двосторонньої допомоги для України. Нідерланди (44%), Німеччина (36%), інституції ЄС (35%), Швейцарія (35%), Японія (33%) та Норвегія (25%) спрямували на забезпечення гендерної рівності принаймні чверть або більшу частку загальної допомоги. А такі країни, як Бельгія (24%), Франція (22%)

та США (17%), спрямували на гендерну рівність відносно незначну частку загальної допомоги¹⁸⁷.

Діаграма 3 також ілюструє, що **Швеція** виділила понад третину допомоги (**8,066 млн. дол. США**) на цільові програми або проекти, спрямовані на забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в якості головного або першочергового завдання (див. ліву вісь, млн. дол. США). Такі показники привертають увагу, оскільки становлять більше половини загальної підтримки, спрямованої саме на забезпечення гендерної рівності як головного завдання, про яку повідомляють усі 23 донори КСР в Україні.

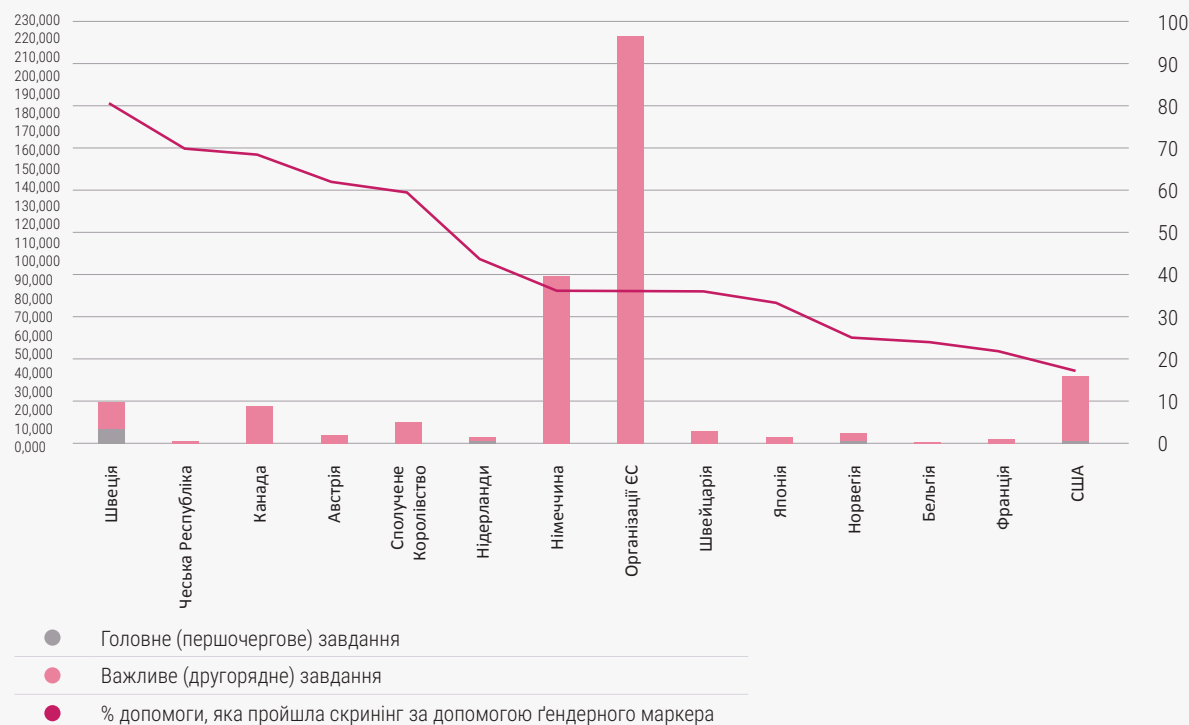
З великим відривом від Швеції, Нідерланди (1,872 млн. дол. США), Норвегія (1,724 млн. дол. США) та США (1,717 млн. дол. США) також надавали фінансування на забезпечення гендерної рівності в

187 Крім того, Чехія, Німеччина, Японія та Франція надали достатньо великі обсяги допомоги, яка не перевірялася на відповідність гендерному маркеру. Методичні вказівки Секретаріату КСР ОЕСР наголошують, що «високий показник у категорії «не перевірялися з точки зору гендерної рівності» загалом значно збільшує відсоток цільової допомоги на забезпечення гендерної рівності». Для отримання детальної інформації див. ОЕСР (березень 2019 р.), Допомога на підтримку сфери гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок – Діаграми донорів.

ДІАГРАМА 3.

Допомога, що орієнтована на забезпечення ґендерної рівності в Україні

(Середній показник за 2016-2017 рр., млн. дол. США, у постійних цінах 2017 року)

Джерело: На основі набору даних ОЕСР КСР, СЗК: Проекти з надання допомоги для забезпечення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Дані вилучені 10.09.2019 р. 08:27 UTC (GMT), Статистичні дані ОЕСР.

якості головного (першочергового) завдання, але значно меншою мірою (див. ліву вісь, млн. дол. США, Діаграма 3). Внесок Сполученого Королівства та Німеччини (близько 550 тис. дол. США) на цільові програми із забезпечення ґендерної рівності в Україні був невеликим і статистично незначним, тож його не відображено на Діаграмі 3. Чеська Республіка, Канада, Австрія, інституції ЄС, Швейцарія, Японія, Бельгія та Франція не надавали допомогу, спрямовану саме на забезпечення ґендерної рівності в якості головного завдання.

Виконання зобов'язань у сфері ґендерної рівності та загальних положень Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року залежить від спроможності залучити належне фінансування для реалізації цілей розвитку з усіх джерел (національних, міжнародних, державних та приватних). Зокрема, Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року зобов'язує всіх партнерів у сфері розвитку в усіх

країнах працювати «задля збільшення інвестицій для подолання ґендерної розриву»¹⁸⁸.

Аналіз, наведений у цій главі, демонструє, що **підтримка, яка виділяється міжнародними донорами для забезпечення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні через надання ОДР, є належною** та відповідає загальним тенденціям фінансування розвитку, що надається всіма донорами КСР для досягнення глобальних цілей у сфері ґендерної рівності. Для того, щоби в повній мірі скористатися цими вагомими міжнародними інвестиціями на користь жінок та дівчат, **уряду України слід терміново активізувати власні зусилля щодо збільшення, відстеження та оприлюднення інформації щодо внутрішніх державних асигнувань та фінансових ресурсів на забезпечення ґендерної рівності**, розширення прав і можливостей жінок на національному та місцевому рівнях.

188 Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Резолюція, затверджена Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/RES/70/1).

РОЗДІЛ 4

ДИНАМІКА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СПІВПРАЦІ З МЕТОЮ РОЗВИТКУ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Для підготовки цього звіту, протягом жовтня-листопада 2019 р. було проведено інтерв'ю з представниками та представницями 17 інституцій (8 донорських агенцій, які надають допомогу на багатосторонній чи двосторонній основі, 6 державних органів влади та 3 організації громадянського суспільства),¹⁸⁹ в результаті яких було зібрано інформацію щодо основних характеристик і динаміки співпраці в цілях розвитку у сфері забезпечення гендерної рівності в країні. Завдяки використанню низки структурованих запитань, передбачених у інтерв'ю для кожної групи стейкхолдерів¹⁹⁰, в цьому розділі аналізується якість взаємодії, обміну та співпраці між урядовими органами та ключовими партнерами з розвитку, які працюють у сфері забезпечення гендерної рівності та розширення прав

і можливостей жінок. У розділі також надано короткий огляд загальних та конкретних пріоритетів роботи у сфері забезпечення гендерної рівності з боку державних установ, вибраних міжнародних донорів і національних неурядових організацій, які реалізують свою діяльність у країні та погодилися взяти участь у цьому дослідженні.

Цей аналіз та інтерв'ю проведено за ініціативи ООН Жінки з метою визначення пріоритетів ключових партнерів у сфері гендерної рівності. Структура ООН Жінки, як спеціалізована агенція ООН з питань гендерної рівності та розширення можливостей жінок, не брала участі в опитуванні, оскільки вся діяльність і проекти організації зосереджені виключно на просуванні гендерної рівності та захисті прав жінок¹⁹¹.

4.1. Особливості та динаміка співпраці з метою розвитку для забезпечення гендерної рівності

У більшості інституцій (14), які долучилися до проведення інтерв'ю, було впроваджено мейнстрімінговий підхід через інтегрування концепції гендерної рівності як наскрізної теми у програмах в Україні. Поряд із цим, концепція гендерної рівності є **центральною елементом** діяльності 1 органу державної влади та 2 ключових неурядових організацій, тоді як 2 двосторонні донорські агенції наголосили, що їхні уряди предметно спрямовують свою діяльність на забезпечення гендерної рівності та розширення можливостей жінок і дівчат під час реалізації політики міжнародної допомоги по всьому світу, включаючи й Україну. Зокрема, Швеція наразі реалізує потужну **феміністичну зовнішню політику** (ФЗП), у той час як Канада імплементує **феміністичну політику міжнародної допомоги** (Табл. 11).

Лише половина інституцій, які брали участь в опитуванні, наголосили, що **забезпечення гендерної рівності наразі є важливим політичним питанням** для уряду України, і визнали, що в цій

сфері було досягнуто значного прогресу, особливо з часів Революції Гідності 2014 року, та завдяки стратегічному лідерству теперішнього та минулого віце-прем'єр-міністрів з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Кілька респондентів/ок також зазначили, що забезпечення гендерної рівності є пріоритетом діяльності лише для декількох урядових структур (наприклад, Офісу віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, Міністерства соціальної політики), але іноді така діяльність є непослідовною й не координується. Крім того, підкреслювалося, що **політична воля та урядовий дискурс** щодо просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок **не підкріплені реальними заходами та фінансовими ресурсами**.

Усі державні установи, які брали участь в опитуванні, в першу чергу зосереджують свої зусилля на інтеграції та просуванні гендерної рівності на

189 Повний перелік інституцій, які взяли участь в опитуванні, представлено в Додатку 2.

190 Повний перелік питань інтерв'ю для кожної групи стейкхолдерів, які надають допомогу на цілі розвитку (урядові установи, донорські агенції та неурядові організації), представлено в Додатку 3.

191 Ознайомитися з тематичними напрямками роботи ООН Жінки в Україні можна за посиланням: <https://eca.unwomen.org/en/where-we-are/ukraine>

внутрішньому рівні - на посадах і в структурах, у тому числі шляхом створення посад радників/координаторів із гендерних питань, проведення відповідних тренінгів та гендерного аудиту. Так само, всі опитані донорські агенції, які надають двосторонню та багатосторонню допомогу, у повній мірі включили складові, показники та принципи гендерної рівності у матриці результатів, підходи до оцінки ефективності, національних програми і стратегії, якщо такі є. Що стосується громадянського суспільства та інших організацій-виконавців, їхня робота обмежується кількома темами та проектами через вагомі проблеми з потенціалом та фінансуванням, оскільки більшість цих неурядових стейкхолдерів не отримують жодних державних ресурсів і в значній мірі залежать від фінансових внесків донорів.

Характер і ступінь співпраці між урядовими органами та різними партнерами з розвитку, які працюють над просуванням гендерної рівності та розширенням прав і можливостей жінок на місцях, відрізняються залежно від конкретного проекту/програми, сектору та особистої відданості посадовців/осіб, які беруть у них участь. **Налагоджена тісна співпраця та регулярна комунікація між державними органами та спільнотою донорів**, яка працює над просуванням гендерної рівності в Україні, наприклад, із Міністерством фінансів, що бере участь у Проекті «Гендерне бюджетування», який фінансується Швецією; Міністерство соціальної політики працювало над підготовкою Національного огляду «Пекін+25» за підтримки структури ООН Жінки, та зміцнення системи запобігання та протидії гендерному насильству, яке підтримує Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA); Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, який координує загальну політику уряду у сфері гендерної рівності та її інтеграції в національні реформи, співгодує в Тематичній групі донорів із питань гендерної рівності разом зі Швецією.

Співпраця між державою та донорами є особливо успішною в питаннях запобігання конфлікту, миру, безпеки та пом'якшення наслідків кризи; ключовими гравцями у цій сфері розвитку є ООН Жінки, UNFPA, ПРООН, США, Європейський Союз, Швеція та Канада, які тісно співпрацюють з Офісом віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Урядовим уповноваженим з питань гендерної політики, Міністерством соціальної політики, Міністерством внутрішніх справ, Міністерством юстиції та Міністерством оборони, серед інших. Разом із тим, невдачі щодо ратифікації Стамбульської конвенції та затвердження Національної стратегії гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти також були сприйняті (як донорами, так і громадянським суспільством) як ознаки низької політичної волі влади щодо просування принципів гендерної рівності.

На відміну від налагодженої та плідної співпраці між спільнотою донорів і громадянським суспільством у сфері просування гендерної рівності в Україні, **співробітництво між державними органами влади та організаціями громадянського суспільства залишається недостатнім** та характеризується обмеженою взаємодією, нульовою участю в спільних програмах та браком прямих каналів комунікації (крім апарату Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, в деяких випадках). Також спостерігається досить високий рівень недовіри – неурядові організації висловлюють стурбованість щодо ставлення та дій уряду, які перешкоджають просуванню принципів громадянської участі, у той час як деякі органи влади прагнуть не помічати або мінімізувати життєво важливий внесок ОГС у забезпечення сталого розвитку країни. Також, видається, що серед організацій громадянського суспільства/виконавців проектів існує помітна конкуренція за увагу донорів, зокрема через те, що міжнародні агенції, які надають допомогу на двосторонній чи багатосторонній основі, залишаються головним або єдиним джерелом фінансової підтримки ОГС в Україні.

4.2. Пріоритети роботи

Впровадження ключового міжнародного законодавства та стандартів на національному рівні (таких, як ЦСР, «Пекін+25», КЛДЖ, угоди ЄС, Стамбульська конвенція тощо) є головним пріоритетом роботи для 15-ти з усіх 17 інституцій, які взяли участь у цьому дослідженні (Табл. 11 та Діаграма 4). **Розширення прав і можливостей жінок** (особливо щодо зміцнення голосу жінок та лідерства, виборів, участі в політичному житті, особистого та професійного розвитку) та підтримка процесу **децентралізації** в контексті регіонального/місцевого розвитку були також визначені як основоположні засади роботи 13-ма установами (Діаграма 4). Зокрема, спільнота донорів та ОГС/інші виконавці особливо активні в просуванні прав і можливостей жінок та дівчат у політичній та соціальній сфері шляхом реалізації окремих програм та ініціатив.

Крім того, кілька опитаних інституцій (11) підкреслили, що Порядок денний **«Жінки, мир, безпека»** (спрямований на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325), а також **просування прав людини** та захист представників меншин, включаючи цільову підтримку внутрішньо переміщених осіб, також є важливими політичними пріоритетами їхньої роботи в країні (Діаграма 4). Спостерігається сильна конвергенція навколо необхідності подальшої участі жінок у процесах миру та врегулювання конфліктів, причому як донори, так і урядові органи, згадують про важливість досягнення прогресу щодо реалізації НПД 1325 на період до 2020 року.

Протидія гендерно зумовленому насильству в Україні (включно з роботою, спрямованою на залучення чоловіків, протидію гендерним стереотипам, у тому числі щодо домінуючої ролі чоловіків (маскулінності), та надання послуг з підтримки постраждалих від різних видів насильства, зокрема в зоні конфлікту) є найбільш важливою темою для 10-ти представників донорської спільноти, які скеровують зусилля в

цьому напрямі (Табл. 11 та Діаграма 4). Так само, 10 респондентів/ок підкреслили, що **розширення економічних прав і можливостей жінок** (тобто участь у економічному, виробничому, фінансовому секторі та секторі зайнятості; доступ до фінансових/економічних ресурсів або активів; розвиток бізнесу/підприємства; подолання розриву в заробітній платі; гідні робочі місця) є ключовим аспектом проектів і програм, які розробляються та підтримуються у їхніх установах.

Посилення **участі та розвитку громадянського суспільства** (включно з конкретною підтримкою жіночих організацій в Україні) є пріоритетом для 8-ми інституцій. Менше половини опитаних інституцій (7) підкреслили, що основними пріоритетами їхньої роботи є **надання гуманітарної допомоги та підтримки** на Сході України та підтримка сектору **освіти** (зокрема професійне навчання, молодіжні програми) (Діаграма 4).

Лише 6 опитаних (переважно органи державної влади) зазначили, що **зміцнення національних гендерних механізмів** є одним зі стратегічних компонентів та пріоритетів їхньої загальної роботи. Кілька донорських агенцій (5) також проводять важливу роботу, спрямовану на розвиток **урядування, просування демократії та прозорості** у країні у більш широкому сенсі (Діаграма 4).

Досить мало опитаних зазначили, що їхні організації беруть участь у конкретних програмах та проектах, основним фокусом яких є **гендерно-орієнтоване бюджетування** (4) та доступ жінок **до правосуддя та/або просування правових реформ** на користь жінок (3). Деякі інституції також зосереджують діяльність на інших/ширших темах, таких, наприклад, як протидія корупції, розвиток сектору охорони здоров'я, навчання державних службовців, протидія сексизму в ЗМІ та рекламі, розвиток енергетики/захист довкілля, кібербезпека тощо (див. «Інше» у Табл. 11).

ТАБЛ. 12.

Інституції, які підтримують програми з чітким фокусом на наступних пріоритетах роботи

Тематичні та стратегічні пріоритети	Донорські агенції, які надають допомогу на двосторонній чи багатосторонній основі								Організації громадянського суспільства та інші виконавці			Органи державної влади					
	ЄС/ЄСЗС	Рада Європи	USAID	UNFPA	ПРООН	Sida (Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку	GIZ (Німецьке товариство міжнародного співробітництва)	САС (Департамент зовнішніх справ Канади)	Проект компанії NIRAS «Гендерно-орієнтоване бюджетування»	Український жіночий фонд	Українська асоціація маркетингу	Офіс віце-прем'єр міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції	Урядовий уповноважений з питань гендерної політики	Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства	Міністерство соціальної політики	Міністерство фінансів	Міністерство закордонних справ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. Гендерна рівність є центральним елементом всієї програми						ФП*		ФП*	Так	Так			Так				
2. Гендерна рівність є наскрізною темою або пріоритетною у програмі	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так			Так	Так	Так	Так	Так	Так	
3. Розширення економічних прав і можливостей жінок	Так		Так				Так	Так	Так		Так	Так	Так	Так	Так		
4. Участь/розвиток та підтримка громадянським суспільством жіночих рухів та організацій	Так	Так	Так			Так		Так		Так	Так		Так				
5. Розширення прав і можливостей жінок (наприклад, лідерство та голос, вибори, політична участь, розвиток особистості та навичок)	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так			Так		
6. Децентралізація та регіональний/місцевий розвиток	Так	Так	Так	Так	Так	Так		Так	Так	Так		Так	Так		Так	Так	
7. Гуманітарна допомога та підтримка на Сході України	Так		Так	Так		Так	Так	Так							Так		
8. Питання урядування, зміцнення демократії, забезпечення прозорості	Так	Так	Так			Так			Так		Так						
9. Освіта, зокрема, професійне навчання, молодіжні програми	Так			Так			Так		Так			Так	Так		Так		

Тематичні та стратегічні пріоритети	Донорські агенції, які надають допомогу на двосторонній чи багатосторонній основі								Організації громадянського суспільства та інші виконавці			Органи державної влади					
	ЄС/ЄСЗС	Рада Європи	USAID	UNFPA	ПРООН	Sida (Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку)	GIZ (Німецьке товариство міжнародного співробітництва)	SAC (Департамент зовнішніх справ Канади)	Проект компанії NIRAS «Гендерно-орієнтоване бюджетування»	Український жіночий фонд	Українська асоціація маркетингу	Офіс віце-прем'єр міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції	Урядовий уповноважений з питань гендерної політики	Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства	Міністерство соціальної політики	Міністерство фінансів	Міністерство закордонних справ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
10. Права людини, захист меншин, підтримка ВПО	Так	Так	Так	Так	Так	Так		Так		Так		Так	Так		Так		
11. Протидія насильству щодо жінок, залучення чоловіків, підтримка постраждалих від насильства	Так	Так	Так	Так	Так	Так		Так				Так	Так		Так		
12. «Жінки, мир, безпека» (Резолюція РБ ООН 1325)	Так		Так	Так	Так	Так		Так		Так		Так	Так		Так		Так
13. Доступ жінок до правосуддя; реформа кримінального правосуддя; правова реформа		Так	Так										Так				
14. Гендерно-орієнтоване бюджетування			Так			Так			Так							Так	
15. Впровадження ключових міжнародних правових актів/стандартів на національному рівні	Так	Так		Так	Так	Так		Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так
16. Зміцнення національних гендерних механізмів						Так						Так	Так	Так	Так	Так	
17. Інше			Так	Так	Так	Так	Так				Так	Так	Так		Так	Так	

* Феміністична зовнішня політика та феміністична політика міжнародної допомоги- ФП

Джерело: Дані ґрунтуються на результатах інтерв'ю, а також на додаткових матеріалах і джерелах, наданих респондентами під час інтерв'ю або після нього.

ДІАГРАМА 4.

Тематичні та стратегічні пріоритети роботи в Україні

Кількість установ, які вказали, що даний аспект є ключовим пріоритетом роботи

Джерело: Дані переважно ґрунтуються на результатах інтерв'ю, а також на додаткових матеріалах і джерелах, наданих респондентами під час інтерв'ю або після нього.

4.3. Виклики та перешкоди

Основні виклики та перешкоди на шляху до ефективного впровадження та дотримання принципів гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні, визначені учасниками цього дослідження, можна класифікувати за групами:

Перешкоди політичного характеру

- **Слабка інституціоналізація та координація політики** у сфері забезпечення гендерної рівності (закони приймаються, але не впроваджуються належним чином; національні гендерні механізми наявні, але недостатньо

ефективні; відсутність чіткості ролей та функцій основних координаторів гендерної рівності, висока залежність від особистості тих, хто приймає рішення; тощо).

- **Обмежений потенціал уряду** щодо гендерного мейнстримінгу (брак постійного фінансування; відсутність надійних інструментів та рамок для забезпечення аналізу, планування, моніторингу, оцінки та звітності у сфері забезпечення гендерної рівності; відсутність даних із розбивкою за статтю та інших ключових статистичних даних; брак гендерної експертизи тощо).

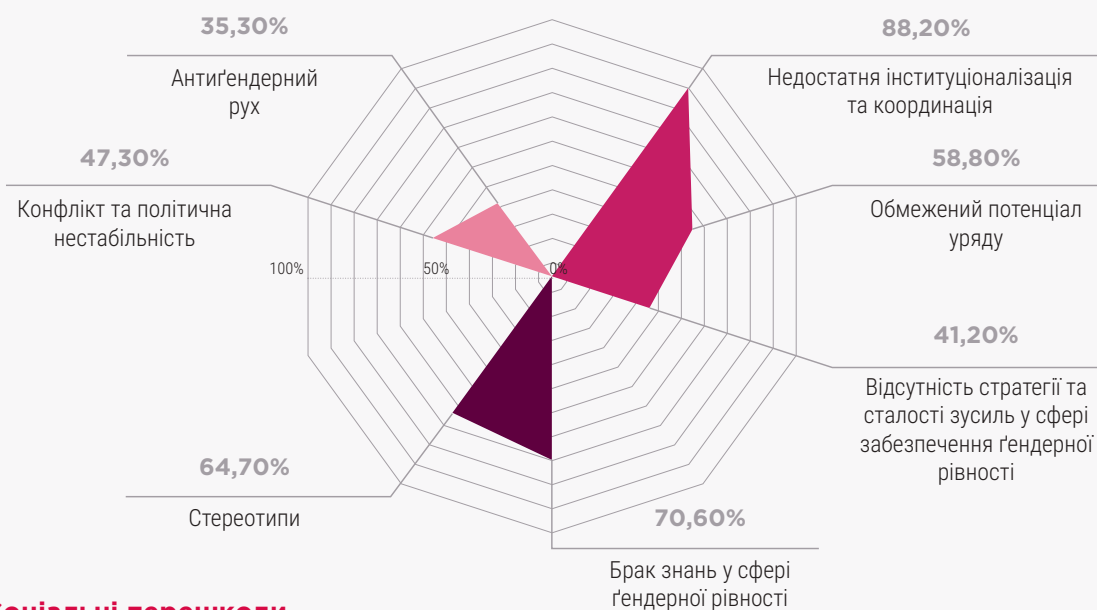
ДІАГРАМА 4.

Тематичні та стратегічні пріоритети роботи в Україні

Кількість установ, які вказали, що даний аспект є ключовим пріоритетом роботи

Контекстуальні перешкоди

Політичні перешкоди

Джерело: складено за результатами відповідей представників/ниць 17 інституцій, які брали участь в опитуванні для цілей цього дослідження.

- **Відсутність чітко визначеної, загальнодержавної та сталої програми або стратегії** у сфері забезпечення гендерної рівності та повного розширення прав і можливостей жінок (розпошені зусилля та ініціативи; брак ефективних координаційних механізмів серед ключових учасників у сфері розвитку; недостатня комунікація з неурядовими стейкхолдерами; високий ризик скорочення підтримки діяльності у сфері гендерної рівності через зміни уряду/посадовців тощо).

Перешкоди суспільного характеру

- **Недостатній рівень обізнаності та розуміння** важливого значення гендерної рівності серед розробників політики, державних службовців, посадовців і суспільства загалом.
- Поширення традиційних норм і **стереотипів** щодо ролі та місця жінки в суспільстві.

Перешкоди, пов'язані з контекстом країни

- Збройний **конфлікт**, політична нестабільність та перехідний період.
- Вагомий **антигендерний рух** та релігійний консерватизм.

Понад **85%** опитаних (представники/ниці 15 установ) зазначили, що відсутність інституціоналізації та недостатня координація політики у сфері гендерної

рівності в Україні є найважливішим викликом для досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у країні. Зокрема, особливу увагу вони приділяли необхідності подальшого зміцнення національних гендерних механізмів, у тому числі через вдосконалення координаційних зусиль між усіма міністерствами¹⁹², які займаються питаннями забезпечення гендерної рівності, а також на відсутності чіткого розуміння та комунікації щодо повноважень і функцій Урядового уповноваженого з питань гендерної політики (Діаграма 5). Крім того, щонайменше десять респондентів/ок в якості ключових перешкод політичного характеру вказали брак державного фінансування на розробку програм, спрямованих на забезпечення гендерної рівності, та відсутність досвіду проведення гендерного аналізу, нестачу даних та інструментів, а також загальний обмежений потенціал уряду для ефективного впровадження політики у сфері забезпечення гендерної рівності у всіх проектах та на всіх рівнях державних інтервенцій.

Крім того, понад 40% учасників складними викликами вважають відсутність наслідування та сталості зусиль щодо забезпечення гендерної рівності в довгостроковій перспективі та брак всебічної та всеохоплюючої урядової стратегії щодо забезпечення гендерної рівності. Зокрема, донорські агенції вітали нове керівництво Офісу віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та водночас закликали посилити Тематичну групу донорів з питань гендерної рівності на технічному рівні, а також продовжити подальшу взаємну підзвітність та співпрацю з урядом. Організації громадянського суспільства наголошували, що єдиним засобом спілкування з державними органами для них є Апарат Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, і що на діяльність ОГС у сфері забезпечення гендерної рівності не передбачено жодного державного/бюджетного фінансування.

Друга група основних перешкод для ефективного впровадження гендерної інтеграції в Україні стосується браку технічних знань та загального розуміння важливості проблем у сфері гендерної рівності як державними службовцями, так і громадянами України в цілому; це відзначили понад дві третини (70%) установ-учасниць опитування (Діаграма 5). Наявність усталених стереотипів та традиційних поглядів на роль жінки в суспільстві, нерівномірний розподіл неоплачуваної доглядової та домашньої праці, висока поширеність насильства щодо жінок/дівчат також були вказані як актуальні виклики деякими респондентами (11 інституцій).

Вісім опитаних інституцій (47%) визначили збройний конфлікт, політичну нестабільність та вплив виборчих /перехідних періодів як важливі перешкоди для забезпечення гендерної рівності (Діаграма 5). Так само, понад третина учасників цього дослідження підкреслили існування високоорганізованого антигендерного руху, який просуває, серед інших, Українська Рада Церков; водночас вони відзначили неоднозначність і нерішучість відповіді державних органів на дії цієї групи¹⁹³.

Гендерно-орієнтоване фінансування, гендерна експертиза та ЦСР

Розподіл відповідей на запитання щодо того, яким чином можливо покращити моніторинг і звітність щодо фінансування сфери гендерної рівності в Україні, виявив, що значна частина респондентів/ок, які представляли різні інституції, не розрізняють поняття «гендерно-орієнтоване бюджетування» та «гендерно-орієнтоване фінансування». Більшість з них згадували вагому роботу, що проводиться в рамках проекту «Гендерне бюджетування в Україні», а також наголошували на необхідності уникати дублювання зусиль («ГОБ – це важливо»; «Швеція впроваджує ГОБ»; «Швеція знається на тому, що таке ГОБ»).

192 Цілком імовірно, що міжвідомча координація зусиль щодо забезпечення гендерної рівності покращиться тепер, коли Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції взяв на себе відповідальність і лідерство в управлінні та керуванні політикою у сфері забезпечення гендерної рівності в Україні (див. Главу 2).

193 Факт нератифікації Стамбульської конвенції значною мірою пояснюється лобіюванням та сильним тиском, який антигендерний рух чинив на виконавчу гілку влади та Верховну Раду України.

Більше половини інституцій підкреслили брак місцевої гендерної експертизи в Україні («усі донори залучають тих самих експертів»). Низка респондентів/ок закликали створити відкриту та доступну базу даних місцевих і міжнародних спеціалістів/ок з питань гендерної рівності, а також вказали на необхідність забезпечити подальші можливості щодо нарощування потенціалу для місцевих експертів/ок з гендерних питань та дослідників/ниць, у тому числі в таких секторах економіки, як енергетика, сільське господарство та інфраструктура. Інші респонденти/ки також зазначили, що хоча в країні й існує невеликий пул компетентних спеціалістів з питань гендерної рівності, їхні знання не

використовуються належним чином донорами чи державними органами, та цим знанням не завжди довіряють.

Видається, що всі установи та респонденти/ки, які брали участь в опитуванні в рамках цього дослідження, володіють інформацією щодо Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року, але декілька з них визнали, що не бачать прямого впливу або відношення ЦСР з точки зору своєї щоденної роботи. ЦСР сприймаються як важливий глобальний процес, практичне впровадження якого на рівні країни досі залишається далеко не очевидним чи відчутним для багатьох в Україні.

РОЗДІЛ 5

ЗАКЛЮЧНІ

ЗАУВАЖЕННЯ ТА

СТРАТЕГІЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ

Питання досягнення ґендерної рівності та розширення прав жінок є ключовими для прискорення глобального розвитку до 2030 року та після нього. Загалом, Україні вдалося закласти основний фундамент необхідної правової, нормативної та політичної бази для просування ґендерної рівності та захисту прав жінок. Однак повна реалізація урядом національних та міжнародних зобов'язань у сфері ґендерної рівності все ще не завершена, зокрема через відсутність ефективних механізмів практичного втілення законодавчих актів та розгортання збройного конфлікту на Сході України.

В Україні ґендерна рівність та розширення прав і можливостей жінок підтримуються на найвищому політичному та інституційному рівні, особливо з моменту включення цих питань до повноважень віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, які наразі охоплюють координацію зусиль уряду щодо впровадження ґендерної політики. Однак брак більш системного та скоординованого урядового підходу у цьому напрямі, а також недостатня чіткість та комунікація щодо конкретних ролей та функцій основних адвокатів ґендерної рівності, обмежили темпи та масштаби прогресу.

Шістдесят дев'ять проєктів і програм у сфері ґендерної рівності, що впроваджуються донорською спільнотою в Україні, демонструють потужність та енергійність тих зусиль, які докладаються до співробітництва в цілях розвитку з метою просування ґендерної рівності та розширення можливостей жінок. Однак забезпечення ефективного управління та безперебійної роботи такого важливого інструменту збору даних, як Інформаційна панель, що підтримується Тематичною групою донорів із питань ґендерної рівності для узагальнення даних щодо ґендерно-чутливих ініціатив, потребує додаткових зусиль. Наразі лише невелика кількість українських організацій громадянського суспільства використовується в якості партнерів-виконавців проєктів ґендерної рівності, що фінансуються донорською спільнотою.

Відсутність системи моніторингу для відстеження ґендерно-орієнтованого фінансування ускладнює формування чіткої картини загального рівня державних інвестицій, що спрямовуються на досягнення повної рівності прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні. Однак більш детальне вивчення документації та стратегій щодо ґендерної рівності показує, що державні асигнування та сучасні видатки на цю

сферу є недостатніми для виконання національних та міжнародних зобов'язань країни. Крім того, два найважливіші національні плани у сфері забезпечення ґендерної рівності не містять жодної інформації щодо джерел та обсягів фінансування, необхідних для їхньої успішної реалізації.

Міжнародна двостороння допомога, що спрямована на забезпечення ґендерної рівності та розширення можливостей жінок в Україні, є адекватною та відповідає загальним тенденціям фінансування розвитку, що надається донорами КСР для досягнення цілей ґендерної рівності в усьому світі. Надаючи понад третину своєї допомоги на реалізацію в Україні спеціальних програм, спрямованих на забезпечення ґендерної рівності як головного завдання, Швеція є важливим прикладом для решти міжнародної спільноти.

Простежується міцна співпраця та регулярний зв'язок між державними органами та донорською спільнотою, яка опікується питаннями ґендерної рівності в Україні. На противагу цьому, співробітництво між державними органами та організаціями громадянського суспільства залишається слабким, із недостатньою взаємодією, браком спільних програм і налагоджених прямих каналів комунікації. Серед організацій громадянського суспільства/виконавців проєктів також має місце висока конкуренція за увагу донорів, зважаючи на те, що багатосторонні та двосторонні агенції з фінансування розвитку є основними джерелами підтримки їхньої роботи в Україні.

Серед найважливіших пріоритетів роботи в Україні партнери у сфері розвитку зазначали національну імплементацію ключових міжнародних документів і нормативно-правових рамок і стандартів (таких, як ЦСР, «Пекін+25», КЛДЖ, угоди ЄС, Стамбульська конвенція тощо) і політичне та соціальне розширення прав і можливостей жінок (наприклад, лідерство та право бути почутими; участь у виборах; політична участь і представництво; розвиток особистих та професійних навичок); про це повідомили відповідно 15 та 13 інституцій, представники та представниці яких були опитані в рамках цього дослідження.

На основі аналізу доказів, наявних політик та програм, представлених у цьому звіті, можна визначити такі стратегічні пропозиції та рекомендації.

5.1. Практичне втілення політичної волі на користь жінок та дівчат

- Посилити спроможність уряду захищати права жінок, боротися з ґендерно зумовленою дискримінацією та запобігати насильству щодо жінок, у тому числі шляхом повного виконання рекомендацій, висунутих Комітетом із ліквідації дискримінації щодо жінок у своїх заключних зауваженнях до восьмого періодичного звіту з виконання КЛДЖ в Україні (2017 р.); активно просувати ратифікацію Конвенції Ради Європи «Про запобігання та протидію насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами»; та сприяти прийняттю конкретних заходів для усунення дискримінаційних стереотипів та патріархальної культури,
- Поліпшити координацію в масштабах усієї системи та надалі зміцнювати національний механізм забезпечення ґендерної рівності, у тому числі шляхом посилення інституційного потенціалу, покращення комунікації з неурядовими суб'єктами та забезпечення отримання ними необхідних фінансових ресурсів, а також надання їм можливостей здійснення ґендерної експертизи та повноважень щодо прийняття рішень для забезпечення їхньої ефективної роботи,
- Визнати вагомий внесок національного руху за права жінок та жіночих організацій громадянського суспільства в наданні ключових послуг вразливим групам населення і постраждалим від конфлікту, а також у просуванні ґендерної рівності в Україні. Це може відбуватися у формі здійснення конкретних ініціатив з боку уряду із встановлення нових контактів або збільшення кількості наявних каналів комунікації для можливості більш ефективного та регулярного спілкування з жіночими ОГС. Дуже важливо, щоб уряд і надалі продовжував підтримувати роботу українських жіночих організацій, а також виділяв їм державне фінансування та ресурси,
- З метою подолання ґендерно зумовленої дискримінації та посилення спроможності протистояти антиґендерним рухам, уряд може розглянути можливість розробки спеціалізованих стратегій та ініціатив у сфері освіти та зміцнення знань, а також навчання та комунікацію щодо значення та переваг (для будь-якої частини суспільства чи економіки) досягнення ґендерної рівності серед усіх верств населення України.

5.2. Посилення співробітництва з метою розвитку у сфері ґендерної рівності

- Забезпечувати більш ефективне використання (фінансової та нефінансової) підтримки міжнародних донорів, аби допомогти Україні більш активно просувати питання ґендерної рівності у всіх секторах та на всіх рівнях влади,
- Підтримувати подальшу співпрацю між Секретаріатом Кабінету Міністрів України та донорами, які працюють над просуванням ґендерної рівності (можливо, через Тематичну групу донорів з питань ґендерної рівності), для моніторингу офіційної допомоги в цілях розвитку та відстеження ґендерно-орієнтованого фінансування у всіх секторах економіки та ресурсів, які надходять від усіх партнерів із розвитку (включно з державою). Такий підхід може допомогти покращити загальне управління, координацію, ефективність та вплив допомоги та співробітництва з розвитку в Україні загалом,
- Підтримувати зусилля донорів щодо забезпечення стійкості та розвитку Інформаційної панелі, що відображає діяльність у напрямі

досягнення ґендерної рівності, у тому числі шляхом вдосконалення підходів та вимог щодо звітування, стандартизації інформації для підвищення співставності та прогнозованості та визначення чітких повноважень щодо управління інформацією,

- Заохочувати донорів розширювати інформаційні кампанії щодо запланованих конкурсів і тендерів для залучення більшої кількості місцевих організацій громадянського суспільства, як потенційних партнерів-виконавців проєктів та програм із ґендерної тематики на місцях,

- Зміцнювати комунікацію та співпрацю між державними органами та організаціями громадянського суспільства, у тому числі через збільшення частоти та ефективності офіційного спілкування із жіночими ОГС (наприклад, зустрічей та консультацій) та покращення якості державної підтримки, що сприяє їхній роботі (наприклад, фінансування для забезпечення їхньої організаційної стійкості; надання податкових пільг; створення сприятливого середовища, яке допоможе протидіяти анти-ґендерним рухам).

5.3. Збільшення внутрішнього державного фінансування для забезпечення ґендерної рівності

- Збільшувати, відстежувати та оприлюднювати інформацію про внутрішні державні видатки та фінансові ресурси, спрямовані на забезпечення ґендерної рівності, розширення прав і можливостей жінок на національному та субнаціональному рівнях. Це, безумовно, може допомогти максимально ефективно використати міжнародні державні інвестиції в українських жінок і дівчат, які здійснюються донорською спільнотою,
- Пов'язати розробку національних стратегій та планів із досягнення ґендерної рівності з виділенням достатнього фінансування для їхньої реалізації,
- Донори повинні активізувати свої зусилля з фінансування для надання підтримки більш спеціалізованим програмам, які спрямовані на досягнення ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок як головного завдання в Україні та за її межами,
- Розглянути можливість створення та впровадження системи моніторингу для відстеження та підзвітності фінансування, що виділяється на просування ґендерної рівності з усіх джерел (державних, приватних, внутрішніх, міжнародних). Такі зусилля можуть потенційно підвищити рівень загальних інвестицій у просування ґендерної рівності (наприклад, шляхом заохочення більш активної взаємодії між усіма

партнерами з розвитку щодо можливостей зробити ще більше/краще, уникаючи конкретних імен та засудження), а також підвищити співставність інформації та уможливити оцінки того, наскільки усі види витрат у всіх галузях економіки є ґендерно-орієнтованими (наприклад, зібрати всю релевантну та необхідну інформацію в одному місці).

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ПОСИЛАННЯ

1. План дій Третьої міжнародної конференції з фінансування розвитку (Addis Ababa Action Agenda). Постанова, прийнята Генеральною Асамблеєю 27 липня 2015 р. (A/RES/69/313), https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_69_313.pdf
2. План дій, ухвалений на Третій міжнародній конференції в Аддис-Абебі щодо трансформаційного фінансування для гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/8131Action%20Plan%20on%20Transformative%20Financing%20for%20GEWE.pdf>
3. Альтернативний звіт про виконання Україною Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (2017), <https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/A4-ENG-verstka%20%25284%2529.pdf>
4. Analva Arakelyan (18.11.2019), Demonstrations, discord, unconstitutionality: How do Council of Europe member states react to Istanbul Convention? <https://www.tert.am/en/news/2019/11/18/Istanbul-convention/3143089>
5. Пекінська декларація та Платформа дій. https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf
6. Рада Європи, таблиця підписів та ратифікації Договору. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/signatures>
7. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (1987). <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/126>
8. Рада Європи, Європейська конвенція про здійснення прав дітей (1996). <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/160>
9. Конвенція ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми (2005). <https://rm.coe.int/168008371d>
10. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979). Стаття 2. <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>
11. Альтернативний звіт громадських організацій про виконання Україною Рекомендацій Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок № 30 щодо ролі жінок у запобіганні конфлікту, конфліктних та постконфліктних ситуаціях (2016), https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/UKR/INT_CEDAW_NGO_UKR_24435_E.pdf
12. Centre for Eastern Studies (4.5.2017), The stable crisis. Ukraine's economy three years after the Euromaidan. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2017-04-05/stable-crisis-ukraines-economy-three-years-after-euromaidan>
13. Council of Europe Portal. The Action Plan for Ukraine 2018-202. <https://www.coe.int/en/web/programmes/ukraine>.
14. Council of Europe (Istanbul, 11.V.2011), Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Council of Europe Treaty Series - No. 210. <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>.
15. Council of Europe, Istanbul Convention – Action against violence against women and domestic violence. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home?>
16. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ua/ua013en.pdf>
17. Committee on the Elimination of Discrimination against Women (Date received: 6 August 2015), Consideration of reports submitted by States parties under article 18 of the Convention. Eighth periodic report of States parties due in 2014, Ukraine, (CEDAW/C/UKR/8). <https://undocs.org/CEDAW/C/UKR/8>

18. Decree of the President of Ukraine No.501/2015 of 25 August 2015 "On Approval of the National Human Rights Strategy of Ukraine". <http://hro.org.ua/index.php?id=1488449514>
19. European Union External Action (30/09/2019), EU-Ukraine relations – factsheet. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/4081/eu-ukraine-relations-factsheet_en
20. Expert Group Meeting: Beijing +25: Current context, emerging issues and prospects for gender equality and women's rights. UN Women. <https://www.unwomen.org/en/csw/csw64-2020/preparations#regional-review-processes>
21. European Council on Foreign Relations (25 September 2019), Zelensky unchained: What Ukraine's new political order means for its future. https://www.ecfr.eu/publications/summary/zelensky_unchained_what_ukraines_new_political_order_means_for_its_future
22. European Court of Human Rights, European Convention on Human Rights (1950). <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=basictexts&c=>
23. "Feminist foreign policy", Op-Ed by Jean-Yves Le Drian and Marlène Schiappa (8 March 2019). <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/human-rights/events/article/feminist-foreign-policy-op-ed-by-jean-yves-le-drian-and-marlene-schiappa-08-03>
24. G7 Declaration on Gender Equality and Women's Empowerment (26/08/2019). <https://www.elysee.fr/admin/upload/default/0001/05/e8aa2525311a98227c935900abefdce7eb911896.pdf>.
25. G7 France (August 2019), Biarritz Partnership for Gender Equality. Recommendations of the Gender Equality Advisory Council for advancing gender equality and the empowerment of girls and women and Call to Action. <https://www.elysee.fr/admin/upload/default/0001/05/848eb23286f61117c5f55c6a8e7038e98eab8ffc.pdf>
26. Global Partnership for Effective Development Co-operation (1 December 2016), Nairobi Outcome Document, Nairobi, Kenya. <http://effectivecooperation.org/wp-content/uploads/2016/12/OutcomeDocumentEnglish.pdf>
27. Global Partnership for Effective Development Co-operation (2019), Making Development Co-operation More Effective. Headlines of Parts I and II of the Global Partnership 2019 Progress Report. http://effectivecooperation.org/wp-content/uploads/2019/07/GPEDC_2019-Report_Glossy_EN_web-1.pdf
28. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202019%20refinement_Eng.pdf
29. Global Partnership for Effective Development Co-operation website. <http://effectivecooperation.org/about/about-the-partnership/>
30. Generation Equality: Realizing women's rights for an equal future. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/05/generation-equality#view>
31. The Generation Equality Forum. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2019/7/announcer-generation-equality-forum>
32. Government Portal (5 September 2018), Government endorses decree aimed at ensuring gender equality. <https://www.kmu.gov.ua/en/news/uryad-uhvaliv-rozporядzhennya-spryamovani-na-zabezpechennya-gendernoyi-rivnosti>
33. Government Portal (15 February 2018), "CMU appointed Government Commissioner for Gender Equality Policy". <https://www.kmu.gov.ua/en/news/250574602>
34. Державний портал (25 лютого 2019 р.), Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок в дії. <https://www.kmu.gov.ua/en/news/konvenciya-pro-likvidaciyu-vsih-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok-v-diyi>
35. Урядовий портал (без дати), Угода про асоціацію між Європейським Союзом та Україною. <https://www.kmu.gov.ua/en/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>.
36. Урядовий портал (19 вересня 2019 р.) "Жінки та чоловіки в Україні мають користуватися рівними правами та можливостями", - сказав Дмитро Кулеба під час зустрічі з питань ґендерної політики. <https://www.kmu.gov.ua/en/news/zhinki-ta-choloviki-v-ukrayini-mayut-koristuyutsya-odnakovimi-pravami-i-mozhlivostyami-dmitro-kuleba-naradi-shchodo-gendernoyi-politiki>
37. Human Development Index (HDI). <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>.
38. Human Development Reports. Gender Inequality Index (GII). <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>
39. The High Level Fora on Aid Effectiveness: A history (OECD). <https://www.oecd.org/dac/effectiveness/thehighlevelforaonaideffectivenessahistory.htm>.
40. Henrik Kaufholz (04.03.2019), "Maidan five years later: Ukraine's 'revolution of dignity' turned out to be a dream", European Centre for Press and Media Freedom. <https://www.ecpmf.eu/news/threats/maidan-five-years-later-ukraines-revolution-of-dignity-turned-out-to-be-a-dream>
41. Interactive summary charts by ODA recipients – Ukraine (Updated on 21.12. 2018), Aid at a glance charts. <https://www.oecd.org/countries/ukraine/aid-at-a-glance.htm>
42. Kyiv Post (14.10.2019), "Ukrainian Parliament passes \$50 billion budget for 2020". <https://www.kyivpost.com/>

- ukraine-politics/ukrainian-parliament-passes-2020-budget-law.html
43. Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків». Редакція станом на <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
 44. Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Редакція станом на <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>
 45. Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII «Про запобігання та боротьбу з домашнім насильством». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
 46. Закон України від 06.12.2017 р. № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>
 47. Закон України від 13.04.2012 № 3739-VI «Про протидію торгівлі людьми». Редакція станом на 09.12.2015 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-vi?lang=uk>
 48. Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII «Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб». Редакція станом на 27.03.2018. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
 49. Закон України від 06.09.2018 № 2523-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-viii>
 50. The Monitoring Framework of the Global Partnership. <http://effectivecooperation.org/wp-content/uploads/2015/05/GPEDC-Monitoring-Framework-10-Indicators.pdf>
 51. Macron proclame l'égalité homme-femme, grande cause du quinquennat. Societe. <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2017/11/24/01016-20171124ARTFIG00310-l-egalite-homme-femme-grande-cause-du-quinquennat.php>
 52. Making gender equality a major global cause. <https://www.gouvernement.fr/en/making-gender-equality-a-major-global-cause>
 53. Maternal Mortality Estimation UN Inter-Agency Group, Maternal mortality in 1990-2015 – Ukraine. https://www.who.int/gho/maternal_health/countries/ukr.pdf?ua=1
 54. Mansur Mirovalev (22 February 2019), Ukraine at crossroads five years after 'revolution of dignity'. <https://www.aljazeera.com/news/2019/02/ukraine-crossroads-years-revolution-dignity-190222114802790.html>
 55. Міністерство закордонних справ (27 лютого 2018 р.), Уряд України представив свій Середньостроковий план пріоритетних дій до 2020 року та огляд реформ, які були впроваджені протягом 2017 року. <https://mfa.gov.ua/en/press-center/news/63240-the-government-of-ukraine-has-presented-its-medium-term-priority-action-plan-to-2020-and-the-review-of-the-reforms-that-have-been-implemented-in-the-course-of-2017>
 56. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017), Sustainable Development Goals – Ukraine. 2017 National Baseline Report. <http://www.un.org.ua/en/publications-and-reports/un-in-ukraine-publications/4205-2017-national-baseline-report-sustainable-development-goals-ukraine>
 57. Міністерство фінансів, наказ № 1 від 01.01.2019 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування ґендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі». <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19?lang=uk>
 58. Марценюк, Т. (2016), «Ситуація щодо ґендерної рівності в Україні: виклики та можливості ґендерної політики та євроінтеграція – досвід країн Вишеградської четвірки для Східного партнерства», с. 203-225 https://www.academia.edu/28092273/Martsenyuk_T_2016_-_Gender_equality_situation_in_Ukraine_challenges_and_opportunities_in_Gender_Equality_Policies_and_eu_Integration_-_experience_of_Visegrad_for_EaP_Countries_p_203-225
 59. Council of Europe (27 February 2018), Gender equality at local level: challenges and opportunities in Ukraine. <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/gender-equality-at-local-level-challenges-and-opportunities-in-ukraine>
 60. National Review of the implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action (1995) in Ukraine. <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/csw/64/national-reviews/ukraine.pdf?la=en&vs=2355>
 61. Nairobi Outcome Document, Global Partnership for Effective Development Co-operation. <http://effectivecooperation.org/wp-content/uploads/2016/12/OutcomeDocumentEnglish.pdf>
 62. NATO (31 October 2019), Statement of the NATO-Ukraine Commission. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_170408.htm
 63. OECD (March 2019), Aid in Support of Gender Equality and Women's Empowerment – Donor Charts. <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-topics/Aid-to-gender-equality-donor-charts-2019.pdf>

64. Official Journal of the European Union (29.5.2014), Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&from=EN)
65. Office of the High Commissioner for Human Rights, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (1979). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>
66. Office of the High Commissioner for Human Rights, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>
67. Office of the High Commissioner for Human Rights, International Covenant on Civil and Political Rights (1966). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>
68. Office of the High Commissioner for Human Rights, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (1984). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>
69. Office of the High Commissioner for Human Rights, Convention on the Rights of the Child (1989). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
70. Official Journal of the European Union (29.5.2014), Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&from=EN)
71. OECD-DAC Network on Gender Equality (December 2016), Handbook on the OECD-DAC Gender Equality Policy Marker. <https://www.oecd.org/dac/gender-development/Handbook-OECD-DAC-Gender-Equality-Policy-Marker.pdf>
72. OECD (March 2019), Aid in Support of Gender Equality and Women's Empowerment – Donor Charts. <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-topics/Aid-to-gender-equality-donor-charts-2019.pdf>
73. OECD DAC Network on Gender Equality (July 2018), Aid to gender equality and women's empowerment. An overview. <https://www.oecd.org/dac/gender-development/Aid-to-gender-overview-2018.pdf>
74. OECD (2016), Gender Budgeting in OECD countries. <http://www.oecd.org/gender/Gender-Budgeting-in-OECD-countries.pdf>
75. OECD (10/04/2019), 2018 ODA release: Development aid drops in 2018, especially to neediest countries. <https://www.oecd.org/newsroom/development-aid-drops-in-2018-especially-to-neediest-countries.htm>
76. OECD (2019), Development aid at a glance, Statistics by region – Europe. <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/Europe-Development-Aid-at-a-Glance-2019.pdf>
77. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 № 634-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-%D1%80#n11>
78. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 113-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80>
79. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 15.11.2017 No. 909-r "On Approval of the Strategy for the Integration of Internally Displaced Persons and the Introduction of Long-Term Decisions on Internal Displacement for the Period up to 2020". <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-%D1%80>
80. Розпорядження КМУ від 15.11.2017 № 909-р «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944-2018-%D1%80>
81. Розпорядження КМУ від 10.10.2018 № 728-р «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року». <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptiyi-derzhavnoyi-socialnoyi-programi-zapobigannya-ta-protidiyi-domashnomu-nasilstvu-ta-nasilstvu-za-oznakoyu-stati-na-period-do-2023-roku>
82. Постанова КМУ від 24.02.2016 № 111 «Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/111-2016-%D0%BF>
83. Постанова КМУ від 11.04.2018 № 273 «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF>
84. Постанова КМУ від 21.03.2012 №350 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-2012-%D0%BF#Text>

85. Постанова КМУ від 26.09.2013 № 717 «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717-2013>
86. Розпорядження КМУ від 05.09.2018 № 634-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-%D1%80#n11>
87. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the UN General Assembly on 25 September 2015 (A/RES/70/1). https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
88. Third Ukrainian Women's Congress. <http://womenua.today/en/>
89. United Nations, Universal Declaration of Human Rights (1948). <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
90. UN Audiovisual Library of International Law, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (1979). <http://legal.un.org/avl/ha/cedaw/cedaw.html>
91. UN Women-Ukraine. <https://eca.unwomen.org/en/where-we-are/ukraine>
92. UNDP, Human Development Database. <http://hdr.undp.org/en/indicators/122006#>
93. UNIAN (29 January 2018), Ukraine enters top 30 nations with oldest population. <https://www.unian.info/society/2371260-ukraine-enters-top-30-nations-with-oldest-population.html>
94. United Nations General Assembly: Speech by President Emmanuel Macron (25 September 2018). <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/united-nations/events/united-nations-general-assembly-sessions/unga-s-73rd-session/article/united-nations-general-assembly-speech-by-president-emmanuel-macron-25-09-18>
95. UN Women (2018), Mid-term Evaluation of the Ukrainian National Action Plan on Implementation of United Nations Security Council Resolution 1325 "Women, Peace and Security" until 2020. <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/10/midterm-evaluation-of-the-ukrainian-national-action-plan-on-implementation-of-unscr#view>
96. United Nations, Concluding observations on the 8th periodic report of Ukraine: Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW/C/UKR/CO/8), Adopted by the Committee at its 66th session (13 Feb.-3 Mar. 2017). <https://digitallibrary.un.org/record/1286284?ln=en>
97. United Nations Security Council (2000), Resolution 1325 (2000). Adopted by the Security Council at its 4213th meeting on 31 October 2000 [S/RES/1325 (2000)]. <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1325>
98. Ukrainian Women's Congress, Equal Opportunities Inter-faction Union (Caucus) in Verkhovna Rada of Ukraine. <http://womenua.today/en/organizatory-2/>
99. What is G7? <https://www.elysee.fr/en/g7/2019/01/01/what-is-the-g7>
100. Women's International League for Peace and Freedom (2016), National Action Plan – Ukraine. <https://www.peacewomen.org/action-plan/national-action-plan-ukraine>
101. Women's International League for Peace and Freedom (2017), The Effects of Intervention by International Financial Institutions on Women's Human Rights in Ukraine. Joint Shadow Report CEDAW Committee, 66th Session, https://www.wilpf.org/wp-content/uploads/2017/02/CEDAW-Shadow-Report-on-Ukraine_20170124.pdf.
102. Working Group for the preparation of the Beijing+25 report (2019), National Review of the implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action (1995) and the final documents of the Twenty-Third Special Session of the General Assembly of the United Nations (2000) in the context of the Twenty-Fifth anniversary of the Fourth World Conference on Women and the adoption of the Beijing Declaration and Platform for Action in 2019. <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/csw/64/national-reviews/ukraine.pdf?la=en&vs=2355>
103. World Bank Group, World Development Indicators database. <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/themes/poverty-and-inequality.html>
104. World Bank Group (2019), World Development Indicators for Ukraine. <https://data.worldbank.org/country/ukraine>
105. World Bank Group (October 2019), Poverty and Equity Brief. Europe and Central Asia – Ukraine. <http://documents.worldbank.org/curated/en/532041561013969060/pdf/Ukraine-Poverty-and-Equity-Brief.pdf>
106. World Economic Forum (2018), The Global Gender Gap Report 2018. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf

ДОДАТОК 1.

Методологія

Вступ

У цьому документі описані аналітичні інструменти та процедури, які застосовувалися під час проведення цього дослідження на тему «Просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні шляхом ефективної співпраці у сфері розвитку та забезпечення фінансування».

Це дослідження є першим компонентом більш ширшого завдання, над яким працює структура ООН Жінки в Україні, прагнучи надати технічну підтримку з питань гендерно-орієнтованої офіційної допомоги в цілях розвитку (ОДР) Офісу віце-прем'єр міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, Апарату Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, Директорату координації міжнародної технічної допомоги в Секретаріаті Кабінету Міністрів України та Міністерству розвитку економіки, торгівлі та

сільського господарства в рамках проекту ООН Жінки «Гендерна рівність у центрі реформ, миру та безпеки».

Збір даних для цього дослідження проводився протягом вересня — листопада 2019 р. Верифікація, обробка та аналіз кількісної та якісної інформації, що використана в дослідженні, здійснювалися у грудні 2019 р. — лютому 2020 р. Проект звіту було направлено до інституцій, які брали участь в опитуванні, та інших профільних національних установ та організацій для ознайомлення протягом березня — серпня 2020 р. Всі надані коментарі та відгуки були ретельно опрацьовані та, за можливості, враховані у фіналізованому звіті наприкінці вересня 2020 р.

Методологія включає опис глибинної структури дослідження, конкретні інструменти та процедури, що використовувались для підготовки кожного розділу, а також приблизні часові рамки (Табл. А).

ТАБЛ. А.

Глибинна структура дослідження, методичні інструменти, часові рамки

Структура	Основні інструменти та процедури	Часові рамки
Аналіз ОДР, наданої Україні (Розділ 3)	Статистичний аналіз, підготовка первинних/нових даних	вересень 2019
Аналіз міжнародного контексту та сприятливого середовища для гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (Розділ 1)	Пошук, збір і кабінетний аналіз даних із вторинних джерел	жовтень 2019
Польове дослідження	Проведення інтерв'ю, збір відповідей на запитання анкети	жовтень 2019
Аналіз національного контексту та місцевих чинників (Розділ 2)	Пошук, збір і кабінетний аналіз даних із вторинних джерел	листопад-грудень 2019
Аналіз даних державного бюджету (Розділ 3)	Пошук, збір і кабінетний аналіз даних із вторинних джерел	листопад-грудень 2019
Аналіз відповідей на інтерв'ю (Розділ 4)	Якісний аналіз, підготовка первинних/оновлених даних	січень-лютий 2020
Аналіз загальних висновків (резюме, висновки, рекомендації)	Підготовка первинних/оновлених даних	лютий 2020

1. Методи дослідження

Звіт був підготовлений за допомогою змішаних методів дослідження, що поєднували кількісні та якісні елементи, а також високоякісний набір інструментів:

- Кабінетний аналіз та аналітичний огляд даних, доступних на відкритих ресурсах (стратегічні документи та інструменти з наступних питань: ЦСР, Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року, Аддис-Абебська програма дій, Глобальне партнерство для ефективного співробітництва в цілях розвитку, «Велика сімка», ООН Жінки; законодавча та регуляторна рамка із забезпечення гендерної рівності на національному рівні; інституційний механізм інтеграції гендерної рівності; державні програми та стратегії з гендерної рівності; списки зареєстрованих донорів і проекти з гендерної рівності, що фінансуються донорами; офіційні веб-сайти, що відображають інформацію про реалізацію та результати проектів; публічні меморандуми, спільні аналізи, спільні оцінки потреб, рамки оцінки ефективності роботи/діяльності з впровадження, звіти щодо прогресу реалізації діяльності, презентації, аналізи витрат тощо); матеріали Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, інших міністерств, які беруть участь у розробці та впровадженні гендерної політики та співпраці з метою розвитку, міжнародних агентств, що надають технічну допомогу проектам з гендерної рівності в Україні; друковані матеріали та інтернет-ресурси щодо ОДР, що спрямовується на діяльність із досягнення гендерної рівності; інші доступні дотичні ресурси,
- Глибинні інтерв'ю з гендерними експертами/ками в міністерствах, посадовими особами, які працюють з питаннями ОДР та гендерної рівності у донорських агентствах і ключових організаціях громадянського суспільства. Була розроблена структурована анкета; були зібрані засновані на доказах дані,
- Статистичний аналіз даних щодо наданої Україні допомоги, спрямованої на реалізацію

діяльності із просування гендерної рівності, в результаті якого складено файл Excel з урахуванням національних статистичних даних щодо ОДР, спрямованої на просування гендерної рівності за період 2016–2017 рр.,

- Робочі зустрічі з представниками/цями Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, настанови та протоколи засідань були використані для оновлення методологічного підходу та обробки даних,
- Подальший обмін інформацією/даними із вибраними стейкхолдерами, які беруть участь у співпраці в цілях розвитку для досягнення гендерної рівності, з метою уточнення/перевірки інформації, отриманої під час інтерв'ю, або інших наявних даних із відкритих джерел. Отримана інформація, дані, матеріали були використані для аналізу,
- Розробка висновків та рекомендацій щодо посилення співробітництва в цілях розвитку для досягнення гендерної рівності в Україні та підвищення його ефективності,
- Проект звіту та підсумкові висновки були розроблені та підготовлені, включно з переліком ресурсів, використаних для дослідження, цифрами, таблицями, діаграмами, вставками та іншою інформацією, отриманою під час аналізу. Остаточний звіт був поданий до проекту ООН Жінки «Гендерна рівність у центрі реформ, миру та безпеки».

Детальна інформація щодо польового дослідження

Польова місія в Україні проходила упродовж 21-25 жовтня 2019 р.; на цьому етапі було проведено низку інтерв'ю й консультацій з вибраними стейкхолдерами в сфері розвитку. Для кожної групи зацікавлених сторін (державних органів, донорських організацій, недержавних структур) були розроблені окремі набори питань, які надсилалися потенційним респондентам/кам перед інтерв'ю (за можливості).

Загалом інтерв'ю були проведені з представниками/цями 17 інституцій (8 багато- або двосторонніх донорських організацій, 6 державних органів і 3 організації громадянського суспільства);

28 респондентів/ок надали релевантну інформацію, зокрема щодо ключових особливостей і динаміки співробітництва з метою розвитку в сфері гендерної рівності на рівні країни.

2. Ключові індикатори

Збір і аналіз даних для окремих розділів звіту були підготовлені на основі багатьох кількісних і якісних індикаторів, які включають:

- Обсяг ОДР для підтримки зобов'язань України щодо гендерної рівності й розширення прав і можливостей жінок,
 - Кількість проєктів спрямованих на просування гендерної рівності, представлених в Інформаційній панелі донорської допомоги,
 - Визначення пріоритетів в справі просування гендерної рівності для кожного вибраного стейкхолдера у сфері розвитку,
 - Визначення ключових програм/стратегій/політики гендерної рівності, які реалізуються кожним вибраним стейкхолдером у сфері розвитку,
 - Фінансові ресурси, які використовуються кожним вибраним стейкхолдером у сфері розвитку для просування гендерної рівності й розширення прав і можливостей жінок,
 - Знання про системи контролю та підзвітності гендерно-орієнтованого фінансування,
- Визначення проблем і перешкод на шляху утвердження гендерної рівності на рівні країни,
 - Знання ЦСР і Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року,
 - Ступінь пріоритизації питань гендерної рівності/розширення прав і можливостей жінок в рамках донорської допомоги в цілях розвитку,
 - Якою мірою міркування/індикатори щодо гендерної рівності включені до оцінки ефективності роботи/спільних аналізів/звітів,
 - Якою мірою гендерно-орієнтоване фінансування є пріоритетною темою в політичному діалозі щодо співробітництва з метою розвитку в Україні,
 - Якою мірою гендерна експертиза використовується двосторонніми та багатосторонніми донорами для розробки або аналізу програм і стратегічних документів країни, а також під час процесу оцінки потреб, загальної оцінки, аналізу результативності виконаної роботи.

ДОДАТОК 2.

Перелік інституцій, які брали участь у дослідженні

Урядові установи

- 1 Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції
- 2 Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства
- 3 Міністерство фінансів
- 4 Міністерство закордонних справ
- 5 Міністерство соціальної політики
- 6 Апарат Урядового уповноваженого з питань ґендерної політики

Донорські організації

- 7 Офіс Ради Європи в Україні
- 8 Представництво Європейського Союзу в Україні
- 9 Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ)
- 10 Посольство Канади в Україні, Глобальні питання Канади (GAC)
- 11 Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку (SIDA)
- 12 Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA)
- 13 Програма розвитку ООН (ПРООН)
- 14 Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)

Недержавні структури

- 15 Консалтинг з розвитку NIRAS-GRB
- 16 Українська асоціація маркетингу
- 17 Український жіночий фонд

ДОДАТОК 3.

Опитувальник для проведення інтерв'ю

Вступ

Загальна мета інтерв'ю — зрозуміти ключові характеристики співробітництва в цілях розвитку для досягнення ґендерної рівності в Україні. Для кожної групи стейкхолдерів були розроблені спеціальні запитання для обговорення, що покликані

охарактеризувати типи/частоту/якість взаємодії, обміну інформацією/даними та масштаби співпраці між державними установами та ключовими партнерами з розвитку, які працюють у сфері забезпечення ґендерної рівності на місцях.

Для державних органів

- Які загальні/конкретні пріоритети у сфері забезпечення ґендерної рівності визначає для себе уряд України?
- Що ви думаєте про державну політику/стратегію ґендерної рівності? На ваш погляд, чи є на сьогодні досягнення ґендерної рівності важливим політичним питанням в Україні? Будь ласка, поясніть свою відповідь.
- Які основні програми/проєкти щодо ґендерної рівності здійснювалися/здійснюються вашою організацією за останні 3 роки? Які основні політичні пріоритети таких програм/проєктів?
- Чи виділяють на сьогодні державні органи влади будь-які фінансові ресурси на просування ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні? Будь ласка, надайте цифри чи кошториси щодо сум/частки загальних національних бюджетів/коштів, передбачених для проєктів/програм із ґендерної рівності. (Можна також детально описати програму/проєкт з ґендерної рівності, що фінансувався/фінансується вашою організацією за останні 3 роки).
- Хто є основними партнерами з розвитку вашої організації, з якими ви співпрацюєте з питань ґендерної рівності? Як регулярно ви працюєте з ними? (Раз на рік/раз на квартал/раз на місяць АБО коли виникає необхідність?) Скільки проєктів/програм, спрямованих на забезпечення ґендерної рівності ви спільно проводили з ними за останні 3 роки? Будь ласка, опишіть.
- Що б ви визначили як основні прогалини та виклики, які наразі наявні щодо фінансування/реалізації національних пріоритетів у напрямі забезпечення ґендерної рівності?
- Як Україна може покращити відстеження/звітність щодо ґендерно-орієнтованого бюджетування? Які потенційні перешкоди ви передбачаєте в цьому процесі? Як ви вважаєте, чи може ваша організація будь-яким чином допомогти в цьому уряду України?
- Як Україна може зробити свій внесок у глобальний процес дотримання виконання і аналізу впровадження ЦСР?

Для донорів

- Які загальні/конкретні пріоритети роботи вашої організації у сфері забезпечення гендерної рівності в Україні?
 - Що ви думаєте про державну політику/стратегію гендерної рівності? На ваш погляд, чи є на сьогодні досягнення гендерної рівності важливим політичним питанням в Україні? Будь ласка, поясніть свою відповідь.
 - Які основні програми/проєкти щодо гендерної рівності здійснювалися/здійснюються вашою організацією за останні 3 роки? Які основні стратегічні пріоритети таких програм/проєктів?
 - Чи виділяє на сьогодні ваша організація будь-які фінансові ресурси на просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні? Будь ласка, надайте цифри чи кошти-риси щодо суми/частки загального донорського бюджетування/коштів, передбачених для проєктів/програм із гендерної рівності. (Можна також детально описати програму/проєкт, що стосується питань гендерної рівності та фінансувався/фінансується вашою організацією за останні 3 роки).
 - Хто є основними партнерами з розвитку або державними партнерами вашої організації, з якими ви співпрацюєте з гендерних питань? Як регулярно ви працюєте з ними? (Раз на рік/раз на квартал/раз на місяць АБО коли виникає необхідність?) Скільки проєктів/програм, спрямованих на забезпечення гендерної рівності ви спільно проводили з ними за останні 3 роки? Будь ласка, опишіть.
 - Що б ви визначили як основні наявні прогалини та виклики, з якими ви стикаєтесь під час фінансування/реалізації пріоритетів вашої організації щодо гендерної рівності в Україні?
 - Як Україна може покращити відстеження/звітність щодо гендерно-орієнтованого бюджетування? Які потенційні перешкоди ви передбачаєте в цьому процесі? Як ви вважаєте, чи може ваша організація у будь-який спосіб допомогти в цьому уряду України?
 - Як Україна може зробити свій внесок у глобальний процес дотримання виконання і аналізу впровадження ЦСР?
- [Питання щодо загальної рамки донорської допомоги в цілях розвитку]
- Якою мірою питання гендерної рівності/розширення прав і можливостей жінок пріоритизується в рамкових положеннях щодо допомоги в цілях розвитку, стратегічних/політичних документах вашої організації?
 - Якою мірою аспекти/індикатори/принципи гендерної рівності включені до оцінки ефективності роботи/спільного аналізу/звіттів, що проводяться вашою організацією?
 - Якою мірою гендерно-орієнтоване фінансування є пріоритетною темою в політичному діалозі щодо співробітництва з метою розвитку в Україні?
 - Якою мірою ваша організація (а також інші двосторонні та багатосторонні донори) використовує гендерну експертизу для розробки або аналізу стратегічних документів країни, під час процесу спільної оцінки потреб, загальної оцінки, аналізу результативності виконаної роботи та спільного аналізу?

Для представників/ниць неурядового сектору

- Які загальні/конкретні пріоритети роботи вашого агентства у сфері забезпечення ґендерної рівності в Україні?
 - Що ви думаєте про державну політику/стратегію ґендерної рівності? На ваш погляд, чи є на сьогодні досягнення ґендерної рівності важливим політичним питанням в Україні? Будь ласка, поясніть свою відповідь.
 - Які основні програми/проекти щодо ґендерної рівності здійснювалися/здійснюються вашою організацією за останні 3 роки? Які основні стратегічні пріоритети таких програм/проектів?
 - Чи виділяє на сьогодні ваша організація будь-які фінансові ресурси на просування ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні? Будь ласка, надайте цифри чи кошториси щодо суми/частки загального донорського бюджетування/коштів, передбачених для проектів/програм із ґендерної рівності. (Можна також детально описати програму/проект, що стосується питань здійснення ґендерної рівності та який фінансувався/фінансується вашою організацією за останні 3 роки).
 - Хто є основними партнерами з розвитку або державними партнерами вашої організації, з якими ви співпрацюєте з ґендерних питань?
- Як регулярно ви працюєте з ними? (Раз на рік/раз на квартал/раз на місяць АБО коли виникає необхідність?) Скільки проектів/програм, спрямованих на забезпечення ґендерної рівності ви спільно проводили з ними за останні 3 роки? Будь ласка, опишіть.
- Що б ви визначили як основні наявні прогалини та виклики, з якими ви стикаєтесь під час фінансування/реалізації пріоритетів вашої організації щодо ґендерної рівності в Україні?
 - Які основні урядові/донорські/приватні установи фінансують роботу вашої організації? Які установи/агенції є основними спонсорами діяльності вашої організації в області ґендерної рівності? Надайте, будь ласка, точні або оціночні дані щодо суми/частки бюджету вашої організації, що надається такими установами.
 - Як Україна може покращити відстеження/звітність щодо ґендерно-орієнтованого бюджетування? Які потенційні перешкоди ви передбачаєте в цьому процесі? Як ви вважаєте, чи може ваша організація у будь-який спосіб допомогти в цьому уряду України?
 - Як Україна може зробити свій внесок у глобальний процес дотримання виконання і аналізу впровадження ЦСР?

